

GLASILO PODJETJA »HMEZAD« ŽALEC - LETO XXIX. - CENA 3 DIN - ŠTEVILKA 4

Vprašanje dolgoročnega gospodarskega razvoja

Sedanji položaj kmetijstva

Pri nas si že precej dolgo prizadevamo, da bi natančneje ugotovili proizvodne možnosti v kmetijstvu, potrebe po kmetijskih pridelkih in ekonomske pogoje za kmetijsko proizvodnjo. Računamo tudi na izvoz pomembnejših kmetijsko-prehrambenih proizvodov, vendar bo to mogoče izvesti samo z dolgoročnimi proizvodnimi pogodbami in ob ekonomsko ugodnih proizvodnih pogojih. Razumljivo: za maksimalno izkoriščanje naravnih pogojev za proizvodnjo hrane, tako za domače potrebe kakor za izvoz in za ukinitve nepotrebne uvoza, je treba planirati tudi ustrezne ekonomske, organizacijske in tehnično-tehnološke pogoje, ki jih zahteva realizacija dolgoročnega projekta o kmetijskem razvoju Jugoslavije (agroindustrijski kompleks).

Cez naravne pogoje se ne smemo pritoževati, saj nudijo široke možnosti za obilnejšo, raznovrstnejšo pa tudi znatno cenejšo proizvodnjo kmetijskih pridelkov. Prav tako ni težko določiti potrebne obsega proizvodnje, saj imamo v tem dovolj izkušenj.

Iz naravnih pogojev in naših potreb po hrani smo izhajali, ko smo v konceptiji dolgoročnega kmetijskega razvoja do 1980. leta planirali proizvodnjo 6.000.000 ton pšenice in rži, 11.000.000 ton koruze, 6.000.000 ton sladkorne pese, 750.000 ton sončnic, 1.200.000 ton mesa, dalje 4200 milijonov litrov mleka in 4500 milijonov jajc.

Do 1985. leta naj bi se proizvodnja vseh pomembnejših prehranskih artiklov še znatno povečala. Koruze naj bi po planu pridelali 13.000.000 ton, sladkorne pese 7.000.000 ton, več kot 1.500.000 ton mesa itd.

Tolikšen obseg proizvodnje (letna stopnja rasti naj bi znašala več kot štiri odstotke), bo mogoče doseči le, če zagotovimo potrebne ekonomske pogoje. Za investicijska vlaganja v družbeni sektor kmetijstva bi morali zagotoviti več kot 47 milijard dinarjev (po cenah iz leta 1975). Te investicije bi naraščale po devet odstotni letni stopnji in bi v skupnih gospodarskih investicijah predstavljale blizu 10 odstotkov.

Zlasti pa kaže poudariti, da se mora takšna ekonomska in družbeno priznana proizvodnja uresničevati s samoupravnim povezovanjem proizvajalcev iz vseh faz reprodukcijskega procesa, kmetijsko-prehrambenih proizvodov (proizvodnja surovin, predelava, plasma, druga področja gospodarskih aktivnosti, ki vplivajo na kmetijstvo, znanstvene institucije in podobno). Hkrati s planiranjem surovinske proizvodnje morajo proizvajalci skupno natančno in sinhronizirano planirati razvoj industrije za predelavo surovin, strojne in kemične industrije, ki proizvajata za kmetijstvo, zmogljivosti za prodajo in drugo. Družbenoekonomske odnose med tako združenimi proizvajalci agroindustrijskega kompleksa (samoupravni proizvodno-planski sistem za področje kmetijstva) naj bi urejali na podlagi delovnih prispevkov. Kakor si kmetijstvo v sklopu gospodarstva prisvaja del narodnega dohodka, tako naj bi si — skladno z delovnim prispevkom — prisvajali del dohodka tudi delovni ljudje iz vsake faze v procesu reprodukcije posameznega kmetijsko-prehrambenega proizvoda.

Pri uresničevanju konceptije dolgoročnega razvoja našega kmetijstva predstavlja vsekakor največjo težavo še vedno neugoden ekonomski položaj kmetijstva. Tudi analize vzrokov nepopolne realizacije planiranega obsega kmetijske proizvodnje in nepopolnega zadovoljevanja prehranskih potreb našega prebivalstva v preteklem obdobju kažejo, da je vsakič, kadarkoli je bilo pomembnejše pomanjkanje potrebnih ekonomskih pogojev, upadla tudi proizvodnja potrebnih in planiranih količin pridelkov. Zato je treba temu vprašanju posvetiti vso pozornost.

S prejšnjo politiko cen, zasnovano na poprečnih proizvodnih stroških 40 najbolj produktivnih družbenih kmetijskih gospodarstev in na kompenzacijah nismo zadovoljivo zagotavljali niti potrebnega ekonomskega položaja kmetijstva niti pogojev za proizvodnjo zadostnih količin hrane. Sedanja politika cen sloni na poprečnih proizvodnih stroških vsega družbenega sektorja kmetijstva, povečale so se tudi kompenzacije, kmetijstvo je ekonomsko enakopravno, kljub vsem tem izboljšavam pa pogoji za potrebno kmetijsko proizvodnjo še vedno niso zadovoljivi. Glede na to, da je na istih postavkah zasnovana politika cen tudi v projekciji dolgoročnega kmetijskega razvoja po 1975. letu, je zelo težko pričakovati docela uspešno in nemoteno uresničevanje programiranega kmetijskega razvoja do 1980. oziroma 1985. leta. Zatorej bi bilo nujno in družbeno upravičeno precej spremeniti sedanjo politiko cen in kompenzacij v smislu popolnejšega priznavanja družbeno potrebnih poprečnih proizvodnih stroškov na družbenem sektorju kmetijstva in v kooperacijski proizvodnji. Tako bi zagotovili izvajanje sprejete politike prerazdelitve narodnega dohodka v korist kmetijstva, kmetijcem pa bi nudili ustrezne ekonomske pogoje za proizvodnjo zadostnih količin hrane.

M. R.

Zakaj nova informacijsko- dokumentacijska središča?

Utemeljene odločitve

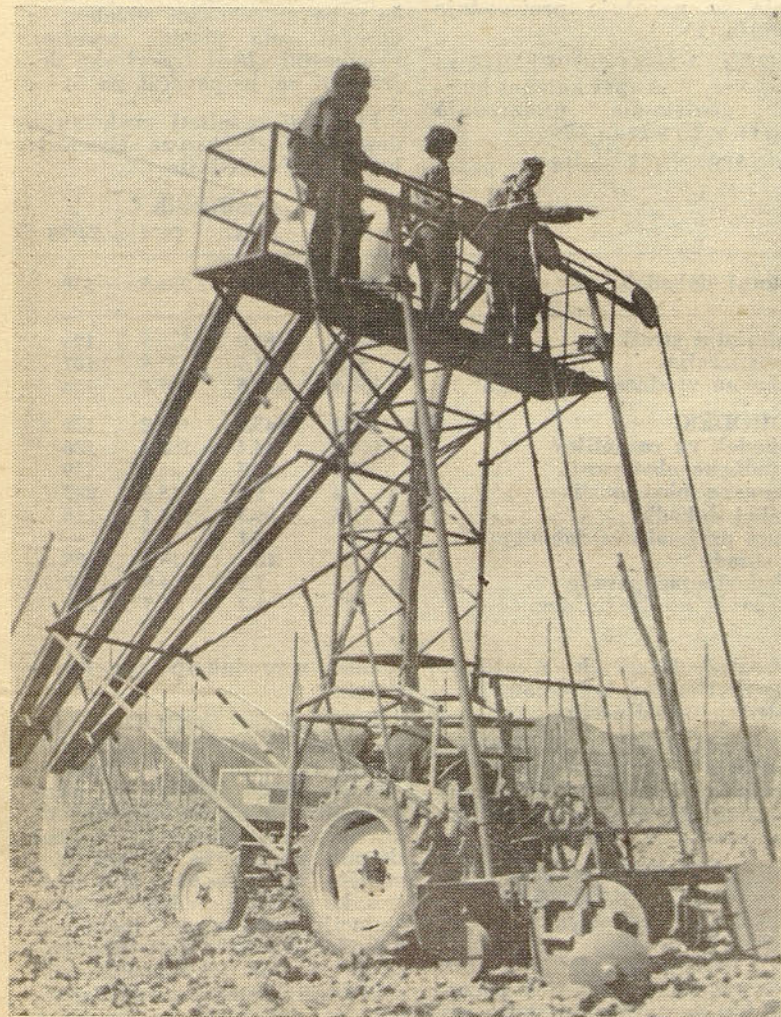
Predstavniki vseh slovenskih občin so se pred dnevi na posvetu v Postojni dogovorili, da bodo v vseh občinah ustanovili informacijsko dokumentacijske centre.

Ta sklep je pomemben, zato toliko bolj preseneča, da mu v slovenski javnosti nismo namenili večje pozornosti. Doslej je bilo slišati tri različne predloge o tem, kako oblikovati informacijska središča. Po prvem naj bi

ustanovili nekakšne delegatske delo, kot so ga nekda že pisarne republiških in zveznih poslancev. Drugi predlog se nagiba k ustanovitvi enega samega informacijsko-dokumentacijskega centra v Sloveniji, ki bi zbiral celotno gradivo, potrebno za družbeno odločanje.

Tretji predlog, za katerega so se v glavnem opredelili tudi predstavniki občinskih skupščin,

(Nadaljevanje na 2. strani)

TOZD STROJNA je preizkusila stroj za zasipanje vrvice. Stroj se je pokazal kar dobro, potrebne bodo pa še manjše izboljšave.

Kako smo poslovali lani

RAZMERE POSLOVANJA v preteklem letu so bile za pretežno del dejavnosti v Hmezadu neugodne. Predvsem velja to za tržne razmere. V kmetijstvu in posebej še hmeljarstvu se stopnjuje nesorazmerje med prodajno ceno in cenami, ki se formirajo na zunanjem trgu in cenami reprodukcijskega materiala, ki raste skladno s porastom cen industrijskih proizvodov pri nas. Nesorazmerje cen in pa ukinitve izvoza mesa je povzročilo izpad dohodka v živinoreji in predelavi mesa.

PROIZVODNEGA PLANA nismo dosegli. Planirane količine so dosežene le v proizvodnji sadja, reji prašičev, piščancev, predelavi mesnih izdelkov, pro-

izvodnji jogurtov in prodaji sadja iz Hladilnice. Zaradi ukinitve izvoza mesa ni bil dosežen izvoz mesa. Planiran vrednostni obseg poslovanja je presežen za 2%, medtem, ko je ostanek dohodka nižji od planiranega. Planirali smo 56.261 tisoč, dosegli pa 53.595 tisoč (92%) ostanka dohodka in pospešene amortizacije.

KMETIJSKA PROIZVODNJA

PROIZVODNJA HMELJA je za 5% nižja kot leto prej. Izpad je nastal predvsem pri kooperacijski proizvodnji. Skupni pridelek sadja se je zaradi izredne sadne letine podvojil. Proizvodnja in odkup mleka sta večja za 3%, tonaža spitanih govedi pa je za 2% nižja.

PROIZVODNJA MOČNIH KRMIL se povečuje za 6% in narašča sorazmerno s povečanjem živinorejske proizvodnje.

PREDELAVA MESA. Prodaja svežega mesa je v porastu za 14%, mesnih izdelkov za 12%, izvoz mesa pa zaradi ukinitve

čala prodajo sadja za 5% in presega 16% planirano.

STROJNA je povečala fizični obseg s povečanjem prostorskih kapacitet, ni pa dosegla predvidenih učinkovitih ur zaradi pomanjkanja delavcev v kovinarski dejavnosti.

Delavski svet TOZD Kooperacija med zadnjim zasedanjem, ko so sprejeli pomembne odločitve za delo v letošnji sezoni

Utemeljene odločitve

(Nadaljevanje s 1. strani)

pa govori o ustanovitvi strokovnih služb za obveščanje, ki bi zbirale podatke, vodile dokumentacijo ter posredovale potrebna gradiva delegacijam, množičnim občilom in drugim. Po tem predlogu bi centri bili nekakšne celovite institucije za urejanje vseh informacij določenega okolja. Bržčas bi čez čas izdajale ustrezne publikacije, potrebne za razpravo in samo odločanje v temeljnih samoupravnih in drugih skupnostih.

Informacije, ki bi jih informacijsko-dokumentacijski centri posredovali, bi prejeli od temeljnih organizacij združenega dela, samoupravnih interesnih skupnosti, občinskih skupščin, družbenopolitičnih organizacij in drugih. Tu bi se zbirali tudi podatki, s katerimi razpolagajo raziskovalne organizacije, banke in drugi organi. Vse to je potrebno posebej poudariti, saj so na primer v občini Kamnik ugotovili, da danes kar dve tretjini delegacij iz temeljnih organizacij in krajevnih skupnosti nima podatkov, na katere bi se pri odločanju v skupščini morali opreti, po drugi strani pa so ti podatki največkrat pripravljeni v neprimerni obliki.

Do podobnih ugotovitev so prišli tudi drugod. Znano je tudi, da v Sloveniji uporabljamo za sedaj komaj par odstotkov podatkov, ki jih pripravljajo statistični zavodi, banke in druge podobne organizacije. Seveda bi bilo hudo nesmotrno, če bi vse centri, ki jih nameravamo ustanoviti, zbirali vse podatke, posebej še, ker j etreba reči, da predvidevamo ustanovitev centrov na raznih ravneh.

Najprej bi centre bržčas morali ustanoviti v občinah in tako poskrbeti, da bi se informacije vendarle zbirale na enem mestu. Informacijsko-dokumentacijska središča bi kazalo ustanoviti tudi v večjih temeljnih organizacijah združenega dela, kjer za metki takšnih centrov več ali manj že so. Tovrstne ustanove v temeljnih organizacijah bi poskrbele za pretok informacij

predvsem znotraj delovne organizacije; te službe pa ne bi opravljale samo za delegacije, temveč tudi za samoupravne organe, družbenopolitične organizacije in delovne ljudi.

V krajevnih in samoupravnih interesnih skupnostih informacijskih središč bržčas ne bo mogoče tako kmalu ustanoviti, zato pa bo nujno informacijsko-dokumentacijski center oblikovati v republiki. O republiškem središču razpravljamo že epet let, z ustanovitvijo teh ustanov v občinah in drugod, pa z njim ne bo več moč odlašati. Predvsem bo moral center v republiki strokovno povezati vsa središča v Sloveniji, poskrbeti za poenotenje spremljanja in urejanja posameznih kazalcev in podobno. Brez nekaterih enotnih meril, po katerih naj bi gradiva urejali in jih potem posredovali, si namreč ni mogoče zamisliti ustreznega pretoka informacij na enotnem slovenskem prostoru.

Ne kaže pa tudi pozabiti, da bi s tem povezali tudi nekatere informacijske in dokumentacijske službe v republiki v enoten center. Znano je namreč, da te službe danes še niso med seboj tesneje povezane, kaj šele z ustreznimi službami v občinah, temeljnih organizacijah itd. Prav zavoljo tega so predstavniki občinskih skupščin na posvetu v Postojni tudi predlagali, naj bi v Sloveniji čimprej ustanovili koordinacijsko telo, ki bi pripravilo enotno zasnovo za delovanje novih informacijsko-dokumentacijskih središč.

Seveda ni mogoče pričakovati, da bi nova informacijska središča lahko v najkrajšem času ustanovili v vseh občinah. Napočno bi bilo zavračati tudi idejo o oblikovanju enotnih središč na posameznih območjih in nekatere druge predloge, ki jih je bilo doslej slišati. To pa seveda ne pomeni, da bi z ustanavljanjem teh centrov še naprej čakali. S pripravi za njihovo ustanovitev bi morali začeti takoj.

D. M.

izvoza ni dosegel niti polovice izvoza v l. 1973.

PREDELAVA MLEKA se sicer ne povečuje bistveno, spreminja pa se struktura proizvodov. Hitreje se povečuje proizvodnja jogurta (20%).

HMELJA SMO ODPREMILI za 27% več. V skupni količini hmelja predstavlja proizvodnja TOZD v Hmezadu 67%.

HLADILNICA sadja je pove-

čala svojo dejavnost je povečala svoj obseg za 1% in je s polno izkoriščenostjo kapacitet dosegla planirane količine.

Trgovinska dejavnost, posebno še nabavno-prodajni oddelek, je dosegel zelo ugoden rezultat. Vrednostni obseg trgovinske dejavnosti se je povečal za 31%.

Finančni rezultati poslovanja, doseženi v l. 1974 so za »Hmezad« kot celoto naslednji:

	v milijonih			
	1972	1973	1974	74/73
Celotni dohodek	828,2	1.067,7	1.386,5	130
Materialni stroški	344,6	481,9	578,5	120
Amortizacija	30,4	31,5	33,8	107
Nabavna vrednost trg. blaga	355,9	441,5	595,1	134
DOHODEK	117,2	143,9	181,2	126
Dohodek za razdelitev	119,5	144,4	182,4	126
Pogodbene obveznosti	20,6	22,3	26,5	119
Zakonske obveznosti	5,4	9,1	18,8	207
Osebnih dohodkov	26,6	96,3	114,1	118
Drugi prejemki iz dohodkov	—	8,1	1,8	—
Za sklade	9,9	12,4	13,4	108
Sklad skupne porabe	5,7	3,3	4,9	147
Prispevki po družb. dog.	1,3	1,2	2,3	191

Pregled finančnih rezultatov cenami reprodukcijskega materiala, kot celoto kaže naslednje značilnosti:

3. DELITEV DOHODKA oz. družbenega proizvoda (dohodek in amortizacija) se je spreminjal na škodo skladov oz. akumulacije. Delež osebnih dohodkov in sredstev izločenih v sklad skupne porabe se je nekoliko manjša (56,5% na 56% DP) medtem, ko se delež sredstev za akumulacijo manjša za 3 točke (od 25% na 22% DP). Bistveno pa je povečan delež pogodbениh, zakonskih obveznosti in prispevkov po dogovorih za nekatere skupne potrebe v občinah.

1. PORABLJENA SREDSTVA naraščajo le nekoliko (0,6 točke) hitreje kot celotni dohodek. Ugotavljamo, da se sedež amortizacije manjša in sicer:

v letu 1972 4,27 %

v letu 1973 3,41 %

v letu 1974 2,80 %

2. KMETIJSKA DEJAVNOST povečuje celotni dohodek počasneje kot porabljen sredstva zaradi neugodnega razmerja med prodajnimi cenami pridelkov in

(Nadaljevanje na 3. strani)

II. Agroski na Golteh

Pod
pokrovitelj-
stvom ČZP
»Kmečki
glas«

Glede na ugodne snežne razmere v znanem smučarskem centru GOLTE nad Mozirjem smo se dogovorili s smučarskim klubom IZLETNIK iz Celja in avtoprometnim podjetjem IZLETNIK, ki je hkrati gospodar turističnega centra na Golteh, za tekmovalce v veleslalomu, ki bo nepreklicno

4. APRILA 1975 OB 11. URI NA GOLTEH

Vsem tekmovalcem sporočamo, da morajo biti tega dne na Golteh najkasneje uro pred tekmovalcem. Vse informacije vam bo posredoval član pripravljalnega odbora v recepciji hotela na Golteh (recepcija ob izhodu iz gondolskega perona). Ker želimo, da bi bilo tekmovalstvo, ki je tokrat drugič, poslej tradicionalno, vabimo vodje ekip in referente za rekreacijo posameznih podjetij udeležencev odnosno odgovorno osebo udeležene kolektive, da se ob 9. uri istega dne udeležijo kratkega sestanka, kjer bomo sprejeli pravila tega tekmovalstva in določili pokrovitelja naslednjih zimskih iger.

TEHNIČNA IZVEDBA: Ob 9. uri (takoj po prvem sestanku) predvidevamo kratek zbor vodij ekip. Prejeli bodo startne številke za tekmovalce svojih ekip in potrebna navodila. Startno listo bomo pripravili pred tekmovalcem, žrebanje pa prepustili organizatorjem tekmovalstva — SK IZLETNIK CELJE. Tekmovalci bodo razvrščeni v 3 skupine, in sicer ženske, člani do 35 let in člani nad 35 let starosti. Ekipa bodo štele v vseh skupinah najmanj 3 tekmovalce (trije rezultati so potrebni za uvrstitev ekipe). Dopolnimo, da so v ekipi 4 tekmovalci. V tem primeru se štejejo trije najboljši rezultati. Upoštevana bo uvrstitev ekip, če bo delovna organizacija v kategoriji prijavila kompletno ekipo, sicer pa bo štela individualna uvrstitev tekmovalca.

Vrstni red tekmovalstva: ženske, nato člani nad 35 let in zadnji člani do 35 let starosti.

Rezultate tekmovalstva bomo razglasili ob 15. uri v posebnem prostoru v hotelu Golte. Razdeljeni bodo tudi pokali in medalje. Prve tri uvrščene ekipe (upoštevane so vse 3 kategorije odnosno skupine) prejmejo pokale v trajno last, ki jih podeli pokrovitelj.

Tekmovalci v posameznih skupinah, ki se plasirajo od 1. do 3. mesta prejmejo medalje in diplome.

Prosimo, da najkasneje do 2. aprila 1975 pošljete prijave tekmovalcev — tekmovalk, njih rojstne podatke in za vsakega tekmovalca — tekmovalko 80 din kot startnino. S startnino bomo delno krili stroške organizacije tekmovalstva. Prepričani smo, da ta startnina ni zadržek za vašo udeležbo.

Prijave pošljite na naslov KONFERENCA OOS HMEZAD ZALEC, 63310 ZALEC, startnino pa vplačate vnaprej na žiro račun 50750-679-76433 pri SDK Zalec — Konferenca OOS HMEZAD — Zalec z oznako AGROSKI 1975 ali pa pred tekmovalcem na Golteh na sestanku vodij ekip.

Vse ostale stroške razen organizacije tekmovalstva nosijo organizacije udeležence same. Priporočamo vam, da na spodnji gondolski postaji v Žekovcu kupite za smučarje dnevne karte, ki veljajo za neomejeno število voženj na vseh žičnicah in za povratek v dolino.

Veselim se srečanja na Golteh in vas tovariško pozdravljamo!

ODBOR ZA PRIPRAVO TEKMOVANJA

Kako smo poslovali lani

(Nadaljevanje z 2. strani)

4. MASA OSEBNIH DOHODKOV je porasla manj kot družbeni proizvod. Povprečni neto OD na zaposlenega je znašal 2.417 din in se je povečal za 25 % v primerjavi z l. 1973.

5. TOZD so dosegle za 25.163 tisoč OSTANKA DOHODKA. Kmetijstvo Radlje pa je zaključilo poslovno leto z izgubo v znesku 1.241 tisoč din. Če upoštevamo ostanek dohodka povečan za pospešeno amortizacijo, vidimo, da je rezultat nižji kot v preteklem letu. (V letu 1973 36.742 tisoč in v letu 1974 33.395 tisoč din ostanka dohodka in pospešene amortizacije.)

6. Za doseganje rezultatov smo angažirali 43 % POSLOVNIH SREDSTEV več kot v preteklem letu. Vložena sredstva so nam dala manj kot lani in sicer 3,7 % sredstev za poslovni in rezervni sklad, skupno s pospešeno amortizacijo, medtem, ko je lani znašal ta procent 5,9 in v letu 1972 6 %.

7. STORILNOST DELA nam narašča v primerjavi z letom 1973 in ne dosega ravni v letu 1972. Merimo jo z družbenim proizvodom (dohodek in amorti-

tisoč din (30 % več) od tega osnovna sredstva 454.421 tisoč in obratna sredstva 850.422 tisoč din. Med viri teh sredstev predstavljajo dolgoročni in srednjeročni viri 43 % (554.596 tisoč), medtem, ko je delež teh virov bil ob koncu leta 1973 47 %. Poslovni sklad znaša od tega 330.045 tisoč ali 26 % teh virov. Ostali del predstavljajo kratkoročni viri (57 %).

Naše TERJATVE DO KUPCEV so se bistveno povečale (za 95 %), medtem, ko so se naše obveznosti povečale za 66 %. Razmerje med terjatvami in obveznostmi se je povečalo od 0,75 na 0,88 dinarjev terjatev na dinar obveznosti.

ZALOGE so se skupno povečale za 18 %, medtem, ko so zaloge surovin in materiala večje za 53 % in zaloge izdelkov za 65 %. Manjše so zaloge nedovršene proizvodnje, zaloge trgovskega blaga pa izkazujejo 14 % povečanje po stanju 31. 12. 1974.

INVESTICIJE

V osnovna sredstva smo lani vložili 83.385 tisoč din, kar je 67 % več kot v preteklem letu. Od tega je bilo 51.202 tisoč ali 61 % investicij pokritih s posojili.

Delavski svet podjetja Hmezad na 106. seji

zacija) na dinar osebnih dohodkov, da izločimo vpliv inflacije. Ta kazalnik je znašal:

v letu 1972 1,92
v letu 1973 1,82
v letu 1974 1,88

STANJE PREMOŽENJA OB KONCU LETA

Ob koncu leta je znašala vrednost poslovnih sredstev 1.504.845

Od skupne vrednosti investicij je bilo 10.956 tisoč vložnih v predelavo sadja Vitala. V ostalem delu investicijskih naložb predstavljajo največji delež investicije v kmetijstvu in sicer 64 %.

Podrobnejše prikaze in pojasnila vsebuje poglavje 2., 3., 4. in 5. Informacije o poslovanju v letu 1974.

GM in DM

Šolstvo v občini Zalec

V šolskem letu 1973/74 se je v 7 centralnih, 1 samostojni in 11 podružničnih šolah v 165 oddelkih šolalo 4.135 otrok. Osmi razred je uspešno končalo 412 učencev ali 98,5 odstotka. Na šolah je poučevalo 92 razrednih učiteljev in 104 na predmetni stopnji.

Letos bo v varstvo zajetih že 21 odstotkov predšolskih otrok, v 25 oddelkov male šole pa bo vključenih okrog 550 otrok.

Na posebni šoli v Žalcu pa se v 14 oddelkih šola 158 otrok.

Glasbena šola Zalec ima s podružnico na Polzeli vpisanih 175 učencev, ki jih poučuje le 8 glasbenih učiteljev, kar je velika obremenitev.

Pravilnik

o izdajanju in urejanju podjetniškega glasila »Hmeljar«

I. SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen

Glasilo Hmeljar izhaja enkrat mesečno, vsak zadnji dan v mesecu.

2. člen

Hmeljar je glasilo podjetja Hmezad Zalec in izhaja v slovenskem jeziku. Glasilo ima občasno strokovno prilogo za hmeljarstvo in po potrebi tudi prilogo Samoupravni predpisi.

3. člen

Vsak izvod glasila mora imeti natisnjeno ime glasila, izdajatelja tiskarne in leto ter mesec izdaje.

Na vsakem izvodu glasila mora biti tudi kolofon z imeni uredniškega odbora, glavnega in odgovornega urednika in številom izdanih izvodov.

4. člen

Enkrat letno morajo biti objavljeni v glasilu podatki o virih financiranja in stroških izdajanja le-tega.

II. OBJAVLJANJE PRISPEVKOV

5. člen

V Hmeljarju se objavljajo vsi prispevki, ki resnično, objektivno in celovito informirajo v skladu z zasnovo glasila.

6. člen

Objavljajo se le prispevki znanih virov in znanih avtorjev, ki tudi odgovarjajo za objavljeno.

7. člen

Odgovorni urednik odgovarja v skladu s predpisi za vse objavljeno v glasilu.

III. OBJAVE POMEMBNEGA SPOROČILA

8. člen

Na zahtevo zveznega ali republiškega organa pristojnega za informacije mora odgovorni urednik v prvi prihodnji številki objaviti sporočilo ali informacijo namenjeno javnosti v skladu s pozitivnimi predpisi.

9. člen

Objavo sporočila pomembnega za javnost lahko zahtevajo v skladu s tem pravilnikom tudi organi samoupravljanja, družbenopolitične organizacije, družbenopolitične skupnosti ali njihovi organi ter delovni ljudje. O objavi informacije odloči uredniški odbor v 3 dneh po prejemu zahteve.

Pri odločanju odbor upošteva:

- nujnost in pomembnost informacije za podjetje in kraj ter interese delovnih ljudi,
- možnost objave in
- da je informacije v skladu z zasnovo glasila.

10. člen

Zoper odločitev uredniškega odbora, s katero se zavrne objava informacije iz 1. odstavka 9. člena se zainteresirana oseba, organizacija ali organ lahko pritoži v roku 15 dni na družbeni organ glasila.

IV. OBJAVA JAVNEGA ODGOVORA

11. člen

Delovni ljudje in občani, družbenopolitične skupnosti in njihovi organi, samoupravne interesne skupnosti, družbenopolitične in družbene organizacije, organizacije združenega dela in druge samoupravne organizacije ter društva imajo pravico do javnega odgovora na sporočilo, ki je bilo objavljeno v Hmeljarju, če se z odgovorom bistveno dopolnijo dejstva in podatki iz objavljenega sporočila.

12. člen

Uredniški odbor objavi odgovor v primeru, ko ugotovi, da se z odgovorom bistveno dopolnjuje objavljeno sporočilo ali vsebina tega sporočila. Odbor zahteva od avtorja sporočila ali pristojnega foruma, da pripravi odgovor, ki ga objavi v prvem naslednjem glasilu.

13. člen

Če uredniški odbor ugotovi, da se z odgovorom na objavljeno sporočilo le-to bistveno in vsebinsko ne spreminja ali

dopolnjuje, zavrne zahtevek iz 11. člena. Zoper odločitev odbora se lahko vloži ugovor v roku 15 dni na družbeni organ glasila na DSP.

V. OBJAVA POPRAVKA

14. člen

Delavci, družbenopolitične organizacije, družbenopolitične skupnosti ali njihovi organi imajo pravico zahtevati objavo popravka v glasilu objavljenega sporočila, s katerim je bila prizadeta njihova čast, dobro ime, pravica ali korist.

Objava popravka se zahteva od odgovornega urednika.

Če je prizadeti umrl, imajo pravico zahtevati objavo popravka osebe, organizacije ali skupnosti v skladu z zakonom.

15. člen

Zahteva za objavo popravka mora vsebovati:

- sporočilo, na katero se popravek nanaša,
- številko glasila. Zahteva mora biti podprta z dejstvi in okoliščinami, s katerimi se spodbijajo navedbe v sporočilu. Zahteva mora biti podpisana.

16. člen

Odgovorni urednik objavi popravek razen:

- če se ne nanaša na sporočilo ali gre le za splošno mnenje o sporočilu,
- če bi povzročila objava prepoved razširjanja glasila ali kazensko odgovornost urednika,
- če se nanaša na dejstva v sporočilu, ki so ugotovljena s pravnomočnim aktom pristojnega organa,
- če je očitno, da z objavo sporočila ni bilo kršeno dobro ime, čast, pravica ali korist prizadetega,
- če popravka ni podpisal upravičenec,
- če je popravek nesorazmerno od dela sporočila daljši, na katerega se nanaša,
- če je popravek sprejet po preteku 60 dni od dneva objave,
- če gre za nov popravek z istimi dejstvi, pa pravni spor v tej stvari še ni končan,
- če je popravek že bil objavljen.

17. člen

Popravek se objavi v prvi naslednji številki.

VI. HONORIRANJE PRISPEVKOV IN SODELAVCEV GLASILA

18. člen

Honorira se vse prispevke v obliki pismenih sestavkov, tabel, fotografij ali risb, ki so objavljeni v glasilu. Izjema so le oglasi, predpisi, pozivi in službena obvestila. Kriterij za honoriranje je enak za vse podpisnike.

19. člen

Sistem honoriranja za prispevke ali enote prispevkov temelji na množenju tarif z določenimi stimulacijskimi faktorji za:

- kvaliteto, domiselnost, strokovnost, izrazitost, aktualnost prispevka, način podajanja itd.

20. člen

Vse tarife za honoriranje prispevkov so navedene v neto vrednosti.

21. člen

Osnova za honoriranje prispevkov, ki so v glasilu objavljeni kot besedilo, je vrstica 11 cicero.

22. člen

Delo članov uredniškega odbora je lahko enkrat letno pavšalno nagrajeno, o čemer odloči pristojni organ.

23. člen

Glavni in odgovorni urednik je profesionallec in plačan po pravilniku o OD.

24. člen

Honorarji za prispevke:

1. Prispevki, ki zahtevajo veliko zbiranja in samostojnega obdelovanja gradiva kot npr. izvirni, uvodni ali strokovni članki, izvirne reportaže in literarni sestavki, analize o poslovanju posameznih dejavnosti v podjetju in razprave 0,90 do 1,00 din vrsta.

2. Samostojni prispevki oziroma komentarji o delu samoupravnih organov in družbenih organizacij, članki o problemih življenja in dela kolektiva ali občine, prevodi zahtevnejših strokovnih tekstov 0,70 do 0,80 din vrsta.

(Nadaljevanje na 9. strani)

STROKOVNI NASVETI in POGOVI

KOOPERACIJSKA PROIZVODNJA HMELJA LETA 1974 IN 1975

Za proizvodnjo hmelja v letu 1975 sta značilna predvsem dva momenta: sorazmerno neugodno vreme in veliko povečanje stroškov za repromaterial. Če k temu prištejemo še nekoliko manjšo prizadevnost hmeljarjev pri obdelavi, kar pa je posledica vse manjšega dohodka, ki ga daje hmelj, se rezultatom, ki smo jih dosegli, ne smemo čuditi.

V preteklem letu smo pridelovali hmelj na 813 ha, od tega je bilo 755 ha starih nasadov. Pridelali smo okrog 965 ton suhega hmelja. Preračunano na hektarje je to 1276 kg/ha. S takim pridelkom prav gotovo ne moremo biti zadovoljni. Dosegli pa smo izredno dobro kvaliteto, saj smo Hmezadu oddali preko 85 % hmelja prve vrste.

Povprečna prodajna cena, ki so jo dosegli hmeljarji, je bila 27,79 din za kg, 1,50 din/kg so dobili hmeljarji še v obliki materiala, tako da je dejansko dosežena cena 29,29 din. To je za 0,29 din/kg več kot smo predvidevali v pogodbah. To boljše ceno smo do-

segli zaradi boljše kvalitete. Po drugem začasnem obračunu je TOZD Kooperacija dobila od Hmezada še 0,78 din/kg, kar pa smo po pogodbi delili v razmerju 70:30 v korist kooperantov. Tako so dobili hmeljarji še za letnik 1974 še 0,546 din, kooperacija pa 0,234 din/kg. Ob drugem začasnem obračunu je bilo še nekaj hmelja neprodanega, zato je Hmezad zadržal še okrog 0,30 din/kg, ki jih bomo dobili, ko bo prodan ves hmelj in opravljen končen obračun. Tudi ta ostanek bomo delili v razmerju 70:30 v korist kooperantov.

Kljub neugodnemu stanju v hmeljarstvu smo tudi v pretek-

lem letu nadaljevali z nabavo obiranih strojev in opremljanjem sušilnic. Na novo je bilo ustanovljenih 5 strojnih skupnosti za obiranje hmelja, s podpihovanci pa smo opremili pet kooperacijskih sušilnic. Povečala se je tudi oddaja zelenega hmelja, saj smo ga posušili že skoraj 300 ton, v letu 1973 pa le 215 ton.

Podražitev repromateriala ni prizadela samo hmeljarjev, ampak tudi TOZD Kooperacijo. Zaradi podražitve goriva in zaščitnih sredstev smo se močno oddaljili od pogodbene cene za sušenje in škropljenje. Pri sušenju je bila pogodbena cena presežena za 0,29 din/kg, škropljenje pa kar za 545,00 din/ha. To pomeni v skupnem znesku skoraj 50 starih milijonov več kot pa so po pogodbah plačali hmeljarji.

V letu 1975 se pogoji pridelovanja hmelja, vsaj kar se tiče proizvodnih stroškov in prodajne cene, ne bodo izboljšali. Kljub temu pa smo predvideli, da bomo pridelali v kooperaciji 1175 ton suhega hmelja. Zavedamo se, da pri vseh objektih, ki so namenjeni za proizvodnjo hmelja (žičnice, obiralni stroji, sušilnice itd.), ni ekonomsko, da bi to proizvodnjo opuščali. Situacija, ki je nastala, se bo spremenila, zato moramo poiskati vse rezerve, da bomo krizo prebrodili. Predvsem moramo izboljšati tehnologijo, zmanjšati porabo delovnega časa in povečati hektarske donose.

Pogodbena cena za leto 1975 bo 29,50 din za kilogram. K temu pa moramo prišteti še 1,50 din/kg v obliki materiala, ki ga prej-

me hmeljar-kooperant kot vlaganje kooperacije.

Hmeljarski odbor in delavski svet TOZD Kooperacija sta določila tudi razmerje med posameznimi vrstami.

Odkupna cena po vrstah bo naslednja:

- I. vrsta 29,80 din
- II. vrsta 29,45 din
- III. vrsta 25,00 din
- IV. vrsta 22,40 din

Za sušenje bodo hmeljarji plačali 2,15, za basanje in skladiščenje pa še 0,35 din, skupaj torej 2,50 din. Cena škropljenja za sorti Golding in Aurora bo 3.500,00 din na hektar, za Atlas in Apolon pa 3.720,00 din na hektar.

Kot vsa leta doslej bodo hmeljarji tudi letos dobili dve akontaciji. Prvo v mesecu maju 2,00 din/kg predvidenega pridelka, drugo pa za obiranje v višini 6,50 din/kg. Obe akontaciji bosta brezobrestni.

Vemo, da pogoji niso najbolj ugodni, vendar kaže napraviti vse, da bomo dosegli čim boljše pridelke.

Moramo povedati, da je tudi širša družbena skupnost pokazala razumevanje za težave v katerih smo se znašli, saj so pred kratkim odobrili določen znesek, s katerim bomo vsaj delno nadomestili hmeljarjem slabe finančne rezultate pri letniku 1974, upamo pa, da bo podobno tudi za pridelek hmelja v letu 1975.

dipl. inž. Ludvik Semprimožnik

Gosto sajenje je primerno za vrčkarje

Spur (brstikar) in pilar (ozka vretenčasta piramida)

Pri prodaji sadnih sadik sem spoznal, da del sadjarskih ljubiteljev ne loči, kaj je spur in kaj pilar. Zato bom skušal na kratko pojasniti. Spur ali brstikar je dedna mutacija ali sprememba. Nastala je slučajno, v novejšem času pa se umetno izživajo z radioaktivnim žarčenjem. Slučajno so nastale le pri nekaterih sortah: zlati delišes, rdeči delišes, greny smith in druge. Znana spura zlatega delišesa sta auvil spur in yelow spur, pri rdečem delišesu star-krimson, well spur in drugi, v bistvu sta spur tipa tudi nova slovenska sorta Priolov delišes ter jesenska sorta james grieve. Spuri so bili vzgojeni v zadnjih dvajsetih letih, predvsem v ZDA.

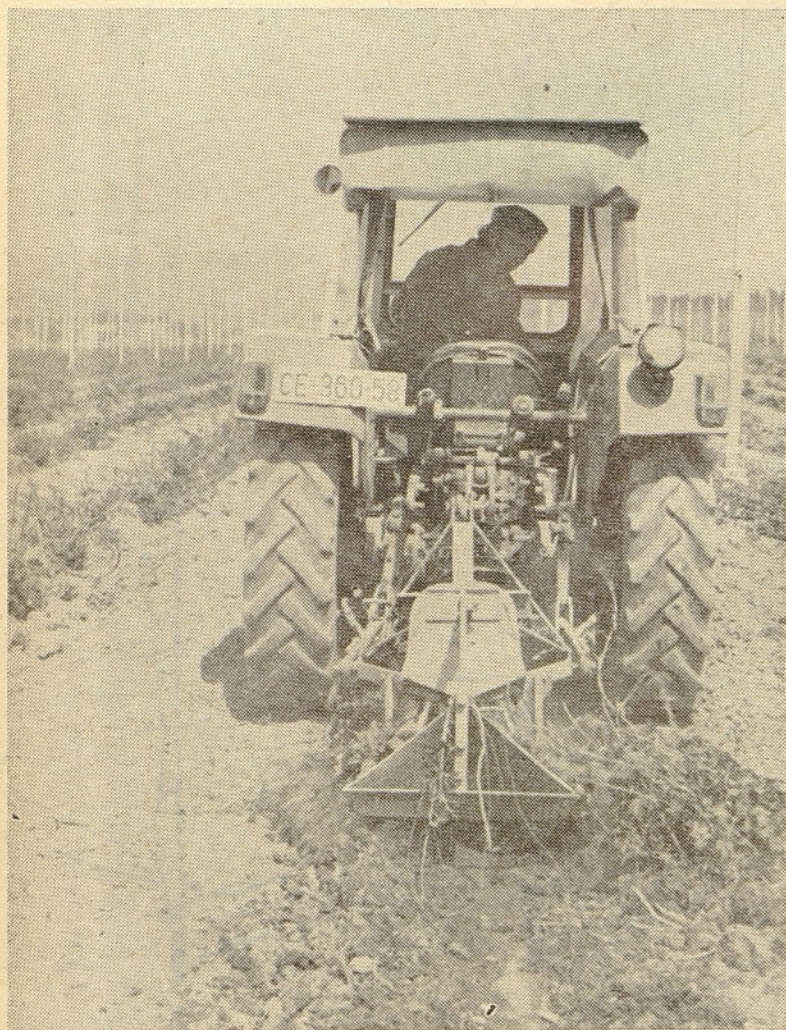
Brstikar ali spur se v glavnem loči od matične sorte le v rasti. Rast je v dolžino zmanjšana za 1/3 do 1/2, listni oziroma cvetni brsti pa so gostejši. Zmanjšana rast ima za posledico hitrejšo rodnost. Plodovi pa se le malenkostno ločijo od matične sorte in to tako malo, da potrošnikovo oko tega niti ne opazi.

Če cepimo spur sorto na šibkorastočo podlago, razvije tako drevo majhno krošnjo, kar lahko izkoristimo tako, da drevesa gosto sadimo. V sadjarstvu ločimo bujno in šibkorastočo podlago, o čemer je bilo v reviji že mnogo napisanega. Za spur sorte uporabljamo največkrat podlage MM 106, MM 111, M2, M4, M26 itd. Najšibkejši podlagi M9 in M27 običajno ne uporabljamo za spure, temveč za normalne sorte, ki rastejo podobno kot spuri na gornjih podlagah, vendar jim moramo nuditi oporo, ker se podlagi M9 in M27 prešibko ukoreninijo, da bi nosili krošnjo brez opore.

Pred približno desetimi leti so predvsem holandski strokovnjaki razvili obliko krošnje, ki so jo imenovali pilar. Ta oblika je primerna za majhne drevesne oblike, ki jih dajejo spuri na šibkih in srednjebujnih podlagah ali normalne sorte na šibkih podlagah.

Katere so značilnosti vzgojne oblike »pilar«?

(Nadaljevanje na 6. strani)

Le še nekaj dni nas loči od pričetka rezi goldinga. A-sorte pa so obrezane

Gosto sajenje spurov

(Nadaljevanje s 5. strani)

Loči se od vseh doslej znanih oblik: piramidne, kotlaste, palmete itd. po tem, da so vse te vzgojne oblike imele 2 do 5 ogrodnih vej in na njih razporejen rodni les, pri pilar obliki pa so po podaljšku debela razporejene rodne veje. Zaradi večje gostote sajenja ogrodne veje enostavno ne bi imele prostora.

Se na kratko bom skušal opisati vzgojo pilar (ozka vretenčasta piramida). Kot sem že omenil, pri pilar vzgoji ne vzgajamo ogrodnih vej kot pri vseh dosedaj znanih vzgojnih oblikah, ampak le približno vodoravne rodne veje (0,5 do 1 m dolge), ki so v spodnjem delu krošnje močnejše kot višje ležeče, sicer bi prišlo do izrojevanja spodnjega de-

nejše, da vrha ne prikrajšamo, le pri redkih sortah, ki se slabo obraščajo (grenny smith, well spur) prikrajšamo vrh na dobro polovico oziroma 20 do 30 cm nad mestom, ker želimo obraščenost z rodnimi vejami. Te moramo običajno upogniti v vodoravno lego. Skrbeti moramo, da vrh doseže čimprej zaželeno višino — 2 do 2,5 m.

V naslednjih letih odstranjujemo pri zimski rezi močnejše in pokončnejše poganjke, slabše in bolj vodoravno rastoče pa puščamo. Če se podaljšek debela ne obrašča dovolj gosto s takšnimi poganjki, moramo del tistih, ki bi jih sicer odstranili, upogniti v vodoravno lego. Odstranjujemo tudi poganjke, ki rastejo pokončno z rodne veje. Rodne veje pustimo rasti v dolžino 0,5 do 1 m, odvisno od sorte in razdalje sajenja. Spodnje rodne veje so daljše od gornjih, zaradi boljše osvetlitve. Ko dosežejo gornjo dolžino, jih prikrajšamo na šibek stranski poganjek, če pa se je rodna veja močnejše upognila pod težo plodov, jo pri-

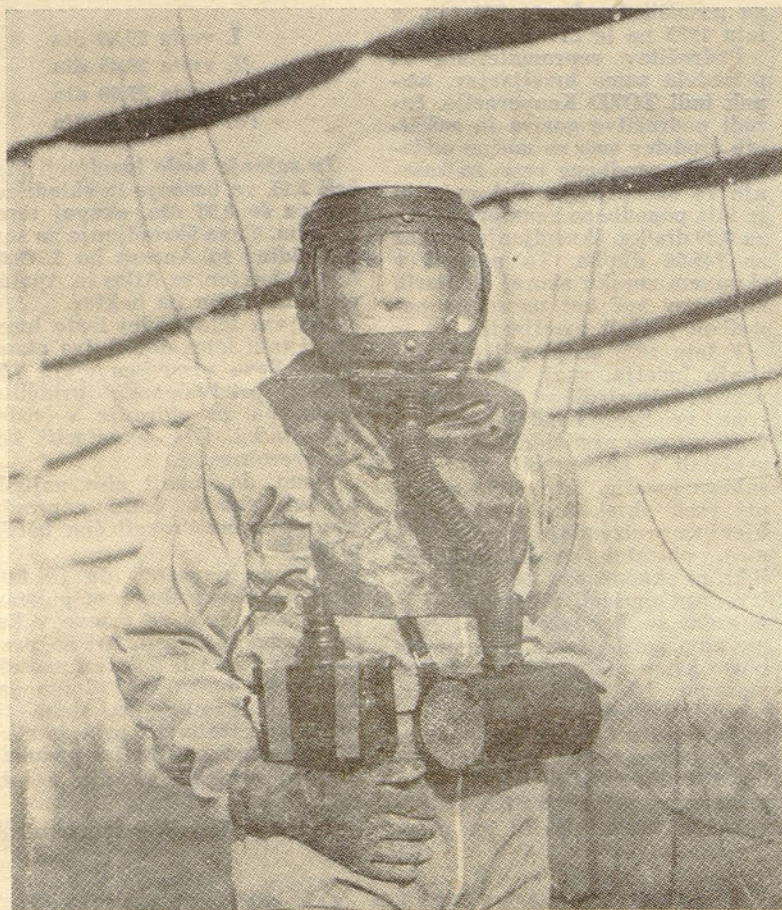
krajšamo pod poganjkom, ki raste vodoravno ali poševno navzgor, da preprečimo izrojevanje.

Ko doseže drevo željeno višino, odstranimo vrh nad šibkim poganjkom, ki raste približno vodoravno. Tako ponavljamo rez vrha vsa nadaljnja leta.

Rodne veje moramo tudi obnavljati. Pri brstikarjih dajejo kvaliteten in reden pridelek daljši čas (do 10 let), medtem ko jih moramo pri normalnih sortah prej obnavljati. Da vzgojimo na istem mestu novo rodno vejo, ne odstranimo rodne veje v celoti, temveč pustimo pri osnovi čep dolg 3 do 5 cm, iz katerega odžene 1 ali več enoletnih poganjkov. Odstranimo pokončnejše, če pa se je razvil le en pokončen, ga upognemo v vodoravno lego.

Kako obrežemo drevo vzgojeno po sistemu pilar po prvem, tretjem in po petem letu rasti vidimo iz skic.

dipl. inž. Vid Korber

Kmalu po polnoči 31. marca smo nad Kasazami opazovali čuden pojav. Zjutraj smo v nasadih TOZD Mirosan videli sprehajati se to čudno bitje in ga povprašali, če je z Marsa in kaj dela pri nas. Odgovor preberite na zadnji strani

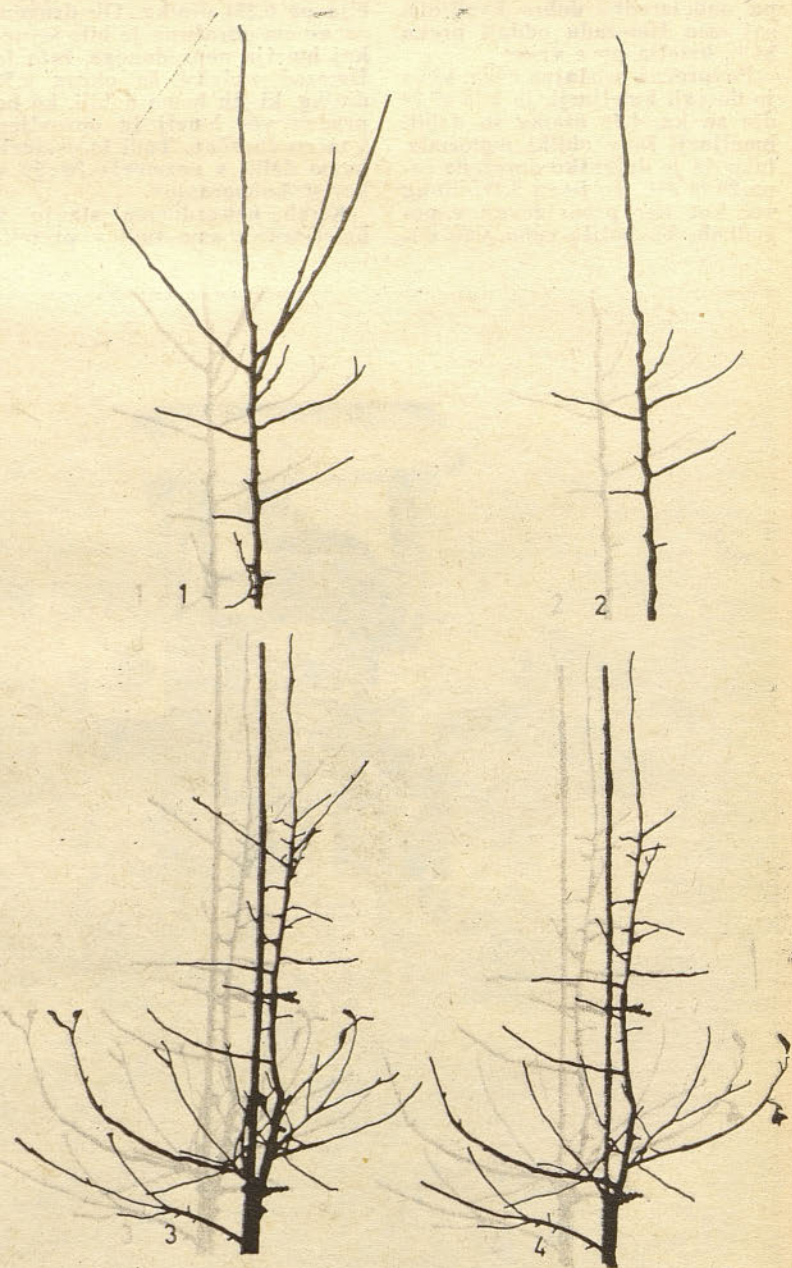
Vzgoja pilar oblike se bistveno loči od doslej znanih vzgojnih oblik, zahteva manj znanja. V Sloveniji je zasajenih že nekaj nad 200 ha gostih nasadov. Na 1 ha je posajeno 1500 do 3000 dreves. Razdalja med vrstami je 3 do 4 m, v vrsti pa 1 do 2 m, odvisno od sorte in podlage. Te prednosti lahko izkoristi vrtničar saj razpolaga vedno z majhno površino za sadovnjak. Opravila v teh nasadih so hitrejša in enostavnejša (predvsem rez in obiranje); oskrba nasada pa mora biti intenzivnejša kot pri dosedanjih nasadih.

Medvrstno razdaljo lahko v vrtu zmanjšamo, ker ne uporabljamo večjih obdelovalnih strojev. Razdalja je lahko 1,5 do 2,5 m, odvisno od sorte in podlage.

Zal so se brstikarji zaenkrat v večji meri razširili le pri jabolkih, znani pa so že pri češnjah in breskvi, vendar se v praksi še ne uporabljajo. Pri hruški doslej še niso znani spuri, bili pa bi zelo zanimivi pri nekaterih bujno rastočih sortah.

la zaradi slabše osvetlitve in prehrane.

Za vzgojo pilar uporabljamo enoletne ali dvoletne sadike, ki morajo biti v drevesnici pripravljene za to vzgojno obliko (obraščene morajo biti z več ali manj vodoravnimi vejami). Zaželeno so takšne enoletne sadike, ki so obrasle z tako imenovanimi predčasnimi poganjki (ki se razvijajo v drevesnici). Sadike prikrajšamo na višini 0,9 do 1,2 m, odvisno od razvitosti in poraščenosti s predčasnimi poganjki. Močne sadike in dobro obraščene prikrajšamo višje, slabše razvite in neobraščene prikrajšamo nižje. Po prvem letu rasti pri zimski rezi odstranimo tiste enoletne poganjke, ki rastejo pod ostrim kotom pokončnejše, šibkejše in vodoravnejše poganjke pa pustimo neprikrajšane. Vse poganjke do višine približno 50 cm pa odstranimo. V primeru, da ni zrastle dovolj primernih poganjkov, moramo pokončne upogniti v vodoravno lego s čim manjšim lokom pri osnovi. Pri tej rezi je najpomemb-

Brstikar v prvem letu: št. 1 pred rezjo in št. 2 po rezi. Brstikar v tretjem letu rasti: št. 3 pred rezjo in št. 4 po rezi. Močnejša pokončna črta pod 3 in 4 je kol za katerega je spur privezan.

iz OBČINSKE

Skupščina občine Žalec je na podlagi 2. odstavka 46. člena zakona o vodah (Uradni list SRS, št. 16/74) in 126. člena statuta občine Žalec (Uradni list SRS, št. 9/74) na seji zbornega združenega dela in zbornega krajevnih skupnosti, dne 4. februarja 1975 sprejela

ODLOK

o čiščenju potokov in jarkov

1. člen

Lastniki, upravljalci oziroma uporabniki priobalnih zemljišč ob potokih in jarkih so dolžni redno čistiti potoke in jarke neprimerne zarasti ter odstranjevati naplavljen predmete, ki zapirajo pretočni profil vodnega korita ter gojiti na priobalnih zemljišču za varnost brežin primerno zarast.

2. člen

Mivko, pesek, prod in kamen se lahko odvzema iz vodotoka le v primeru čiščenja in v skladu z načrtom za odvoz z dovoljenjem, ki ga izda za vodnogospodarstvo pristojen organ občinske skupščine na podlagi mnenja krajevnih skupnosti in ribiške družine.

V dovoljenju za odvoz mivke, peska, proda in kamna predpiše organ za vodnogospodarstvo občinske skupščine vodenje posebne evidence o odvzemanju mivke, peska, proda in kamna ter pogoje za zavarovanje vodotoka, brežin in glede škode, ki bi nastala z odvzemom mivke, peska, proda in kamna.

3. člen

Lastniki upravljalci oziroma uporabniki priobalnih zemljišč ob potokih in jarkih so dolžni čistiti ali poskrbeti za čiščenje potokov in jarkov ter priobalnih zemljišč preko vsega leta, sečnjo dreves in grmičevja pa morajo opraviti in odstraniti do 15. marca vsakega leta.

4. člen

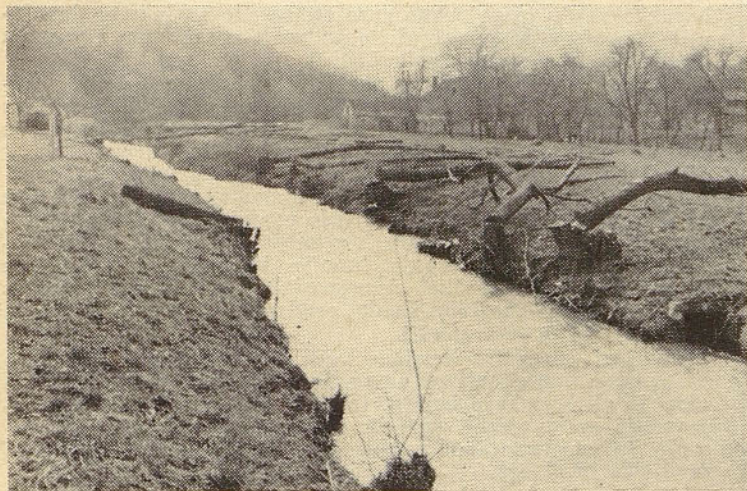
Izpolnjevanje določil tega odloka bo v smislu zakona o vodah nadzoroval občinski organ pristojen za vodnogospodarsko inšpekcijo.

Ta odlok začne veljati osmi dan po objavi v Uradnem listu SRS.

Št. 324-1/75-5/14

Žalec, dne 4. februarja 1975

Predsednik
Skupščine občine Žalec
Vlado Gorišek,
dipl. kmet. inž. I. r.

Ob potoku Reka nad Gornjo vasjo so tako, kot skoraj ob vseh vodah v dolini, očistili bregove

OBRAZLOŽITEV

odloka o čiščenju potokov in jarkov

Lastnikom, upravljalcem oziroma uporabnikom priobalnih zemljišč ob potokih in jarkih je bilo čiščenje potokov in jarkov naloženo z zakonom o varstvu vode iz leta 1960 in občinskim odlokom iz leta 1961. V predlaganem odloku ne gre za razširitev obveznosti.

Odlok o čiščenju potokov in jarkov je potrebno sprejeti zaradi usklajitve dosedanjih predpisov, ki so urejali to področje z novim zakonom o vodah.

Gospodarjenje z vodami določa zakon o vodah. 46. člen tega zakona določa, da občinska skupščina predpiše z odlokom lastnikom oz. uporabnikom priobalnih zemljišč čiščenje potokov in jarkov. Na podlagi 1. odst. 46. člena bo predložen še poseben odlok o določitvi mej priobalnih oziroma priobalnih zemljišč in mej erozijskih območij. Ugotovitev teh mej je obsežno in ga v kratkem roku brez predhodnih študij ni mogoče predlagati. Zato se predlaga le odlok o čiščenju potokov in jarkov na podlagi 2. odstavka 46. člena zakona o vodah.

Čiščenje priobalnih zemljišč, potokov in jarkov, poraslih z neprimerno zarastjo je nujno, ker se zarast razvije nad višino normalnega vodnega toka, kar oži profil korita potoka, povzroča večje erozijsko delovanje, narasli vodi pa ovira pretok ter povzroča poplavljanje. Enako škodljive učinke na priobalnih zemljišču in normalno pretočnost vode imajo tudi nanešeni predmeti, kot so dračje, štori, les in vejevje.

Odvzem mivke, peska, proda in kamna se predlaga zaradi njegovega posebnega vpliva na vodni režim le v primerih čiščenja korit potokov in jarkov, ker bi sicer večja količina tega materiala dvignila vodno gladino, s tem pa povzročila poplavljanje. Očiščevalna dela z odvzemom mivke, peska, proda in kamna bi se naj opravljala po načrtu in bi jih naj dovoljeval za vodnogospodarstvo občinske skupščine pristojen organ na podlagi mnenja krajevnih skupnosti in ribiške družine. Krajevni skupnosti bi s tem omogočili, da v interesu kraja varuje še zlasti prekomerno obremenjenost cest. Prav tako je s tem zavarovan interes ribičev, ki bodo z izdajo mnenja lahko vplivali na čas odvzema mivke, peska, proda in kamna.

Rok sečnje dreves in druge zarasti najpozneje do 15. marca vsakega leta je omejen zato, ker med tem obdobjem rastline mirujejo, spomladi pa nemoteno vznikne drobna podrast, ki ščiti brežine.

Žalec, dne 8. januarja 1975

Načelnik
oddelka za gospodarstvo
in finance
Jože Cerovšek,
dipl. oec. I. r.

Predsednik
izvršnega sveta
Jože Jan, I. r.

Skupščina občine Žalec je na podlagi 11. člena zakona o varstvu rastlin pred boleznimi in škodljivci (Uradni list SRS, št. 36/65) in 126. člena statuta občine Žalec (Uradni list SRS, št. 9/74) na seji zbornega združenega dela in zbornega krajevnih skupnosti, dne 4. februarja 1975 sprejela

ODLOK

o zatiranju koruzne vešče

1. člen

Pridelovalci hmelja in koruze so dolžni do določenega roka: uničiti (kompostirati, sežgati, podorati ali pokrmiti) hmeljevino in koruznico.

2. člen

Obveznost iz 1. člena tega odloka morajo pridelovalci hmelja in koruze opraviti do 31. marca vsakega leta.

3. člen

Izpolnjevanje določil tega odloka bo nadzoroval občinski inšpekcijski organ, pristojen za varstvo rastlin.

Ta odlok začne veljati osmi dan po objavi v Uradnem listu SRS.

Št. 320-1/75-5/9

Žalec, dne 4. februarja 1975

Predsednik
Skupščine občine Žalec
Vlado Gorišek,
dipl. kmet. inž. I. r.

BESEDA mladih

NA PRVI SEJI ŽIVAHNO

Mladi v TOZD Hmezad izvoz so se sestali na prvi seji OO ZSMS. Na seji so bili Sonja Novak, Marija Klampfer, Marta Savinek, Milena Tominšek, Olga Gmajnar, Slavko Steiner in Slavko Glušič.

V predsedstvo osnovne organizacije ZSMS so soglasno izvolili za predsednika Slavka Glušiča, za tajnico Marto Savineko in za blagajničarko Marijo Klampferjevo.

Sprejeli so dokaj obsežen plan dela in so ga pričeli že realizirati. Tako napovedujejo obsežno politično delo in udeležbo na raznih tečajih in seminarjih, organizacijo in sodelovanje na raznih kulturnih proslavah in prazno-

nje 1. maja, 22. junija, 29. novembra in še nekaterih.

Izobraževalni in izpopolnjevalni program jim obsega ogled različnih TOZD podjetij in nekaterih sorodnih kmetijskih organizacij.

Napovedujejo in uresničujejo pestro športno udejstvovanje.

Prav posebej pa se zavzemajo za sodelovanje z drugimi organizacijami ZSMS in medsebojno izmenjavo mnenj in izkušenj.

V glasilo Hmeljar bodo redno pošiljali prispevke o delu, življenju, izletih, izkušnjah in literarni dela posameznikov.

Precej razgovora so posvetili tudi veliki skrbi za ureditev ožjega in širšega okolja.

Mladi s področja Zadrugne enote Prebold so razpravljali o svojem dosedanjem delu in delu v prihodnje

Delo mladih v Preboldu

Na nedavnem občnem zboru aktiva mladih smo mladi najprej pregledali rezultate dela v preteklem letu, ki pa so bili dokaj uspešni. Izvolili smo tudi novo vodstvo aktiva. Za predsednika smo izvolili tov. Kupec Marjana, za podpredsednika tov. Stergar Toneta, za tajnika tov. Marto Savineko, blagajnik pa je ostal še naprej isti, to je tov. Novak Sonja.

Na občnem zboru smo si mladi kmečki proizvajalci zadali tudi precej obširen program dela za to leto, ki pa ga bomo, tako vsaj upamo, uspešno realizirali. Letos bomo v Preboldu prvič organizirali občinsko tekmovanje z motornimi kosilnicami. Mladi bomo prirejali razne strokovne ekskurzije ter predavanja, kot že vrsto let doslej, se bomo udeležili tudi akcije uničevanja divjega hmelja, priredili pa bomo tudi kuharski tečaj.

Na občnem zboru smo sprejeli nekaj novih članov.

Sklenili smo tudi, da bomo sedaj še bolj tesno sodelovali z občinsko konferenco Zveze socialistične mladine v Zalcu.

SAVINEK

ZAHVALA

Ob boleči izgubi mojega dragega očeta

FRANCA ŽIBRETA

se iskreno zahvaljujem vsem sodelavcem in sodelavkam članom kolektiva TOZD kooperacije, ki so ga spremili na njegovi zadnji poti in mu darovali cvetje.

Karl Žibret

Delegacije, delegati, naročite »Poročevalec«!

Skupščina SR Slovenije je v začetku letošnjega leta začela izdajati »Poročevalca« kot uradno glasilo za obveščanje delegacij in delegatov temeljnih samoupravnih skupnosti in organizacij. Njegova naloga je na zgoščen način in pravočasno posredovati skupnostim in delegacijam skupščinsko gradivo, o katerem delegati odločajo v zborih, in zagotoviti še druge pomembne informacije iz dela skupščine, njenega izvršnega sveta in upravnih organov. Poleg tega bo »Poročevalec« po dogovoru med skupščino SFRJ in skupščinami republik in pokrajin prinašal na enak način obdelano tudi njeno gradivo, saj izhajata obe skupščini iz enotne delegatske osnove. »Poročevalec« bo izhajal dvakrat na mesec, po potrebi tudi v posebnih številkah.

Gre potentakem za glasilo, ki pomeni v celotnem sistemu informiranja delovnih ljudi in občanov in njihovih skupnosti in delegacij enega izmed osnovnih pogojev za njihovo delo tako v delegacijah kot v konferencah delegacij, v občinskih skupščinah, v republiški skupščini in skupščini SFRJ. Z njim si bodo delegacije pomagale pri opravljanju dolžnosti, ki jim jih nalogajo delovni ljudje in občani, in pri uresničevanju njihovih pravic, da so obveščeni o vsem, kar je predmet razpravljanja in odločanja v skupščinah.

Upoštevajoč dosedanje izkazane potrebe in izkušnje, stališča družbenopolitičnih organizacij, predvsem pa ustavno določilo o tem, da so temeljne skupnosti dolžne zagotavljati pogoje za uspešno delo — in obveščenost sodi med take bistvene pogoje, sodimo, da smo s skupnimi močmi skupščina SR Slovenije, skupščina SFRJ in temeljne skupnosti dolžni zagotoviti, da se ti pogoji uresničijo tudi na ta način, da bo »Poročevalec« redno na voljo vsem, ki ga potrebujejo.

Zato pozivamo delavske svete temeljnih organizacij združenega dela, svete krajevnih skupnosti, vodstva samoupravnih interesnih skupnosti, vodstva družbenopolitičnih organizacij, občinske skupščine in druge interesente, da se nanj naročijo, in sicer da naročijo toliko izvodov, kolikor je po njihovem potrebno za zadostno informiranost njihovih skupnosti in delegacij.

»Poročevalca« naročite na naslov: Skupščina SR Slovenije, Šubičeva 4, 61000 Ljubljana. Začasna letna naročnina znaša 80 din. »Poročevalec« bo na voljo tudi v prodaji po 3 din za redno številko. Prosimo za natančne naslove skupin in posameznih naročnikov.

Predsedstvo skupščine SR Slovenije
Izvršni odbor republiške konference
Socialistične zveze Slovenije
Izvršni odbor predsedstva republiškega sveta
Zveze sindikatov Slovenije

Obrazložitev

odloka o zatiranju koruzne vešče

Pridelovalcem hmelja in koruze so bili ukrepi zatiranja koruzne vešče naloženi z odlokom o minimalnih agrotehničnih ukrepih iz leta 1964. V predlaganem odloku ne gre za novosti in ne za razširitev obveznosti. Odlok o preventivnem zatiranju koruzne vešče je potrebno sprejeti zaradi uskladitve dosedanjih predpisov, ki so urejali to področje z zakonom o varstvu rastlin pred boleznimi in škodljivci.

Koruzna vešča povzroča vsako leto zaznavne škode, v nekaterih letih pa tudi znatne in to predvsem tam, kjer ni bila pravočasno uničena hmeljevina in koruznica. Koruzna vešča prezimi pri nas v glavnem v hmeljevini in koruznici in v njenih odpadkih. Ima dve generaciji. Prva generacija se pojavlja v trtah hmelja in povzroča škodo s tem, da zavira rastlino v rasti in s tem zmanjšuje cvetni nastavek in nepravilno razvitost storžkov. Druga generacija dela škodo na vrhnjih storžkih. Pri obiranju hmelja je potrebno paziti, da ločimo napadene storžke, sicer poslabšamo kvaliteto hmelja. Na koruzi je povzročena škoda, predvsem v koruznem stebelu, v latnih pecljih in v storžih.

Ker ni zanesljive kemične zaščite, predlagamo mehanično zatiranje kot preventivni ukrep in sicer: pravočasno kompostiranje ali sežiganje hmeljevine, pravočasno krmljenje, podoravanje, sežiganje ali uporabo za steljo. Navedeni način zatiranja je istočasno tudi najcenejši in z njim ne onesnažimo zemljišča in okolja.

Rok uničevanja hmeljevine in koruznice do 31. marca vsakega leta, je določen v zvezi z biologijo razvoja škodljivca, pri tem pa je tudi upoštevana možnost izvajanja odloka. Zalec, dne 8. januarja 1975

Prijave letovanj

Obveščamo vse člane naših TOZD in Skupnih služb, da sprejemamo prijave za letovanje v naših in najetih počitniških domovih. Prijavite se lahko za letovanje v:

1. Crikvenici,
2. Biogradu na moru,
3. Barbatu (Rab),
4. Pagu in
5. Golteh nad Mozirjem.

Letovanja se bodo pričela 20. 6. v 10-dnevnih izmenah. Cene letovanja bodo nekoliko višje od lanskoletnih. Ker čakamo na dokončne kalkulacije Počitniške skupnosti Zalec, bomo cene penzionov poslali v najkrajšem času vsem referentom za kadrovske in splošne zadeve v TOZD in sindikalnim organizacijam, kjer boste dobili tudi vsa dodatna pojasnila v zvezi z letovanjem in prijavnice. Da bo razpored letovanja možno pripraviti čimprej, prosimo, da vse prijave pošljete v kadrovske oddelke podjetja najpozneje do 12. 4. 1975. Po tem roku prisperele prijave bomo upoštevali le, če bodo še proste kapacitete.

Kadrovski oddelk

Pravijo, da ni betonskega železa? V našem centralnem skladišču v Vrbju so ga dobili in ga imajo na zalogi vseh premerov

Javna licitacija

Po sklepu komisije za zemljišča z dne 17. 6. 1974 je razpisana javna licitacija nepremičnin oz. kmetijskega zemljišča v k. o. Latkova vas, parc. št.

1150/6	njiva 4 v izmeri 532 m ²
1150/7	njiva 4 v izmeri 474 m ²
1150/8	njiva 4 v izmeri 497 m ²
1150/9	njiva 4 v izmeri 469 m ²
1150/10	njiva 4 v izmeri 493 m ²
1150/11	njiva 4 v izmeri 571 m ²
1150/12	njiva 4 v izmeri 679 m ²

Izklicna cena znaša 10,00 din za m².

Javna licitacija bo dne 22. 4. 1975 ob 10. uri na upravi kombinata Hmezad v Žalcu, I. nadstropje (sejna soba).

Interesenti, ki se žele udeležiti javne licitacije morajo pred pričetkom iste položiti varščino v znesku 10% od izklicne cene.

Po opravljeni dražbi bo s kupcem v 15 dneh sklenjena kupna pogodba. Kupec je dolžan celotno kupnino poravnati prodajalcu takoj ob podpisu pogodbe. V kolikor kupec v navedenem roku celotne kupnine ne plača, lahko razpiše prodajalec ponovno licitacijo in mora v tem primeru prvi zdražitelj plačati vse stroške, ki so nastali v zvezi s ponovnim razpisom in nadoknaditi eventualno razliko v doseženi kupnini.

Kupec je dolžan plačati vse stroške v zvezi s kupno pogodbo, zemljiškopravnim prenosom lastništva, eventualne stroške geometrske odmere ter prometni davek od nepremičnin.

Vse ostale informacije glede prodaje lahko interesenti dobijo na upravi kombinata Hmezad v Žalcu, soba št. 25/I.

Zalec, dne 25. 3. 1975.

Vodja
zemljiškega oddelka
Franc Bajda

(Nadaljevanje s 4. strani)

3. Prispevki, ki zahtevajo delno samostojno obdelavo gradiva kot npr. poročilo o poslovanju podjetja, poročila s sestankov samoupravnih organov, poročila o življenju in delu kolektiva na samoupravnem in političnem, družbenem in športnem področju 0,60 do 0,70 din vrsta.

4. Manj pomembni prispevki, ki ne zahtevajo večjega angažiranja avtorja, kot npr. izvlečki iz zapisnikov, prevodi preprostejših tekstov do 0,60 din vrsta.

5. Križanke so honorirane 1 dm² din 50 in rebusi à din 10. Sestavljene morajo biti tako, da je zajeto delo in življenje v kolektivu in na območju podjetja.

6. Fotografije format razglednice à 10 din.

25. člen

Honorarje oziroma nagrade za sodelavce lista obračunava glavni in odgovorni urednik.

Honorarji oziroma izdatki za izhajanje glasila se izplačajo iz dela sredstev za osebne dohodke, ki so po določenih pravilnika o ugotavljanju celotnega dohodka in dohodka ter delitvi dohodka predvidenega za skupne izdatke.

26. člen

Za ponovno objavo člankov, slik itd. sodelavcev ne pripada več honorar, ker si uredništvo z enkratnim izplačilom honorarja pridobi poleg pravice do objavljanja tudi avtorske pravice.

27. člen

Uredniški odbor ima pravico sam ali na predlog urednika posamezne prispevke ocenjevati izjemno tudi pavšalno.

VII. KONČNE DOLOČBE

28. člen

Ta pravilnik stopi v veljavo 8 dni po dnevu sprejetja na DS podjetja.

29. člen

DSP je sprejel pravilnik na seji 14. marca 1975.

Na podlagi 24. člena zakona o javnem obveščanju (Uradni list SRS 7/73) je delavski svet podjetja sprejel 14. marca 1975

ZASNOVO GLASILA »HME LJAR«

1. Z namenom zagotoviti pravico delavcev, da so seznanjeni z delom samoupravnih organov, poslovanjem podjetja, problemi poslovanja in delom podjetja, da se omogoči neposredno samoupravno nadzorstvo delavcev, določeno s statutom, ter da se z boljšo informiranostjo kvalitativno večja in pogloblja samoupravljanje, izdaja podjetje svoje glasilo.

Informiranje obsega obveščanje članov delovne skupnosti o pomembnih zadevah in aktivno vključuje vse delavce v proces informiranja. Spoznavanje ekonomskih pogojev in njihovih posledic je eden odločilnih faktorjev, da delavci lahko uspešno opravljajo svoje naloge in so primerno stimulirani za dobro opravljeno delo. Mnenja, ocenjevanja in opozarjanja na razne napake morajo biti objektivna, konstruktivna in javna.

2. V glasilu se objavljajo podatki o:

- razvojnih programih, načrtih,
- rekonstrukcijah ali večjih investicijskih naložbah,
- planih razporeditev sredstev skupne porabe,
- strokovnih napotkih, izsledkih vseh dejavnosti v OZD,
- merilih in osnovah za delitev dohodka in osebnih dohodkov,

— združevanju dela in sredstev,

— o stvareh, ki vplivajo na ekonomski in družbeni položaj delavca, kmeta in podjetja,

— o drugih vprašanjih, ki izvirajo iz dela, izpopolnjevanja delavčevih in kmetovih samoupravljaljskih, delovnih in drugih sposobnosti,

— informacije in obvestila v zvezi z delom podjetja, kooperantov in življenjem na območju podjetja.

3. Vsakdo, ki je dolžan posredovati informacije po odločbah splošnih aktov, je odgovoren za pravočasnost, objektivnost in celovitost ter strokovnost posredovanih informacij. V vsaki informaciji, ošnutku ali predlogu mora biti razvidno, kdo informacijo posreduje ali je avtor predloga. Vsakdo, ki informacije daje, mora varovati poslovno in vojaško tajnost.

4. Vodilni, vodstveni in strokovni sodelavci so dolžni posredovati informacije:

— o vprašanjih, ukrepih in odločitvah, ki pomenijo večjo spremembo ali imajo večji vpliv na področja dela, ki sodi v njihovo pristojnost,

— o vprašanjih, zahtevah, ki jih postavljajo delavci neposredno v upravljanje.

5. Glasilo izhaja vsak zadnji dan v mesecu.

6. Glasilo urejuje in izdaja uredniški odbor, ki ga imenuje DSP v skladu s statutom in zakonom o javnem obveščanju.

7. Izdajanje časopisa lahko preneha le na podlagi sklepa DS ali na podlagi zakona.

8. O odločbah tega akta mora razpravljati tudi družbeni organ glasila.

9. Zasnovo spreminja DS podjetja. Postopek za spremembo zasnove se začne tudi na predlog družbenega organa glasila.

10. Zasnova in sprememba zasnove mora biti objavljena v glasilu.

Predsednik DS podjetja

Cetina Jože, dipl. inž. kmet.

Celotni samoupravni sporazum o združitvi dela in sredstev v podjetje »Hmezad« ni šel na 16 strani 16. številke Samoupravnih predpisov. Zato smo ga do konca objavili na tej strani.

XVI. POSTOPEK ZA SPREJEM SAMOUPRAVNIH SPORAZUMOV, DRUŽBENIH DOGOVOROV, STATUTA IN SPLOŠNIH AKTOV PODJETJA

151. člen

Sprejem samoupravnega sporazuma, družbenega dogovora, statuta in splošnega akta ter njihovih sprememb in dopolnil lahko predlaga vsak član delovne skupnosti. Predlagatelj je lahko tudi organizacija združenega dela izven podjetja, TOZD v podjetju, družbenopolitična organizacija podjetja, pristojna skupščina občine ali delavski svet podjetja. Predlog mora biti utemeljen.

Delavski svet podjetja oceni predlog in če meni, da je umesten, začne postopek obravnave in sprejema. Delavski svet podjetja mora začeti postopek, kadar je predlagatelj TOZD podjetja, družbenopolitična organizacija ali pristojna skupščina občine.

152. člen

Rok za obravnavo predloga samoupravnega sporazuma med TOZD v podjetju, statuta in skupnega splošnega akta ter njihovih sprememb in dopolnil v TOZD ne more biti krajši od 15 dni. Če TOZD v tem roku ne pošlje pripomb, velja, da soglašajo s predlogom.

153. člen

Na podlagi pripomb, ki so bile v obravnavi podane na zborih delovnih skupnosti TOZD, sprejme delavski svet podjetja končno besedilo sporazuma oziroma statuta in ga poda zborom delovne skupnosti TOZD v sprejem v roku, ki ne sme biti krajši od 15 dni.

154. člen

Na podlagi pripomb, ki so bile podane v obravnavi na zborih delovne skupnosti TOZD na predloge skupnih splošnih aktov, sprejme delavski svet podjetja skupni splošni akt.

155. člen

Kadar se predlog sporazuma ali dogovora izdela in usklajuje izven podjetja, imenuje delavski svet podjetja svojega delegata v komisijo za pripravo sporazuma ali dogovora in mu da ustrezna pooblastila.

Obravnavo predloga izvrši delavski svet podjetja. Člani delavskega sveta podjetja morajo o

predlogu dobiti mnenje delavskih svetov TOZD, ki so jih delegirale.

Na podlagi pripomb delavskih svetov TOZD zavzame delavski svet podjetja stališče do predloga in pooblasti delegata v skupni komisiji za pripravo končnega besedila dokumenta.

Končno besedilo obravnava delavski svet podjetja in odloči o sprejemanju dokumenta na zborih delovnih skupnosti TOZD.

Isto velja, kadar delavski svet podjetja predlaga pristop k že obstoječemu sporazumu ali dogovoru.

156. člen

Če se sporazum ali dogovor tiče le ene TOZD, izvrši postopek obravnave in sprejema TOZD sama v skladu s temi določili, upoštevajoč tudi določila 10. člena tega sporazuma.

157. člen

Samoupravni sporazum, družbeni dogovor oziroma njihove dopolnitve in spremembe so sprejete, ko jih sprejme večina članov delovne skupnosti tistih TOZD, ki so zainteresirane.

Skupni samoupravni sporazum ali statut podjetja oziroma njihove dopolnitve in spremembe so sprejete, ko jih sprejme večina članov delovne skupnosti vsake TOZD v podjetju.

Če se ugotovi, da samoupravni sporazum, družbeni dogovor ali statut podjetja ni sprejet v enakem besedilu v vseh TOZD, se izvede usklajevalni postopek, kot ga določa statut podjetja.

158. člen

Samoupravni sporazumi med TOZD v podjetju veljajo z dnem, ko ga podpišejo pooblašteni predstavniki TOZD.

Samoupravni sporazumi z organizacijami združenega dela in družbeni dogovori veljajo po podpisu z dnem, kot je določeno v sporazumu oziroma dogovoru.

Statut podjetja velja z dnem, ko delavski svet podjetja razglasi sprejem potem, ko so ga sprejele delovne skupnosti vseh TOZD.

Skupni splošni akt velja z dnem, ko ga sprejme delavski svet podjetja.

159. člen

Vsi drugi samoupravni sporazumi, ki jih sklepajo TOZD, družbeni dogovori, statuti in splošni akti podjetja in TOZD, morajo biti v skladu s tem sporazumom.

Če je njihovo določilo drugačno od določila v tem sporazumu, velja določilo tega sporazuma.

TOZD ne more s svojim statutom ali splošnim aktom drugače urejati zadeve, kot so urejene s statutom ali splošnim aktom podjetja.

XVII. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

160. člen

Vsaka TOZD gospodari s sredstvi, ki jih je v svojem poslovanju pridobila ter odgovarja za obveznosti, ki so pri tem nastale.

Razdelitev sredstev in virov podjetja je bila opravljena do sprejetja tega sporazuma, po sporazumno dogovorjenih osnovah in merilih.

Stanje vseh sredstev in virov, s katerimi gospodari TOZD na dan sklenitve tega sporazuma, je razvidno iz bilanc TOZD, katerih zbirni podatki so navedeni v prilogi, ki je sestavni del sporazuma.

161. člen

Vsi organi upravljanja podjetja in TOZD, ki jih predvideva ta samoupravni sporazum, se izvolijo v roku 60 dni od dneva veljavnosti tega sporazuma. Do časa konstituiranja novih organov upravljanja in izvršilnih organov opravljajo te naloge sedanji samoupravni in izvršilni organi.

V roku 6 mesecev od dneva veljavnosti tega sporazuma se razpišejo vsa delovna mesta poslovočnih organov in vodilnih delavcev.

162. člen

Statut podjetja se sprejme v roku 60 dni od sklenitve tega sporazuma.

V roku enega leta od sklenitve tega sporazuma je treba z njim uskladiti vse splošne akte v podjetju in v TOZD.

Do takrat se uporabljajo vsa določila dosedanjih splošnih aktov, ki niso v nasprotju s tem sporazumom. V primeru nejasnosti sprejme o tem obvezno tolmačenje delavski svet podjetja.

163. člen

Izvirni izvodi vseh sporazumov, dogovorov, statutov in splošnih aktov in dolgoročnih pogodb, njihovih sprememb in dopolnil se hranijo v arhivu podjetja.

Vsaka TOZD, ki se na njo nanaša dokument, prejme njegov overovljen prepis.

164. člen

Obvezno tolmačenje tega sporazuma daje delavski svet podjetja po soglasnem sklepu.

165. člen

Ta sporazum velja od dne, ko ga podpišejo pooblašteni predstavniki TOZD, navedenih v uvodu sporazuma.

Sporazum je bil podpisan v Zalcu, dne 18. decembra 1974.

Vremenski PREGOVORI

Kolikor dni so žabe pred Jurijem regljale, toliko dni po Juriju bodo molčale.

Če lepo je drevja cvetje malega trivni zadnje dni, gorko, zdravo je poletje, polno sadja dozori.

Modrost

Kadar govornikom manjka globine, gredo v širino.

Kdor molči, pomeni, da potrjuje.

Jezik modrega je v srcu, srce neumnega na jeziku.

Bolj človeka mažeš, bolj zarjavi.

Kritika odpira oči in zapira vrata.

SMEŠNICE

POSTOPNO DARILO

— Kaj si kupil ženi za 8. marec?

— V ušesa sem ji zvrtil luknjice!

— Zakaj?

— Drugo leto ji bom kupil uhane.

V GOZDIČU

— Stanko, spominjaš me na Casanovo.
— On je že dolgo mrtev!
— Saj prav zaradi tega.

OGLAS

Prodajam dobro ohranjene pločevinaste cevi in dva grebena za 12 m² sušilnico hmelja.

Alojz Sitar p. d. Šketa
Latkova vas 104
63312 Prebold

ZSDL na Polzeli je za dan žensk povabila 107 nad 70 let starih krajanek. Med njimi veliko kmetic. Vabilu na skromno oddolžitev se jih je odzvalo 99, ostale so se opravičile. In še ena dobra lastnost, ki jo menda poznajo le še starejši: prišle so do minute točno. Nagovoril jih je predsednik SZDL Ivan Poteko, ostali pa smo jim postregli. Bile so vesele in zadovoljne

ODGOVOR K SLIKI NA STRANI 6

Ne nisem z Marsa, pa tudi prvoaprilska šala ne. Prišel sem vam le pokazat, kako boste morali opremiti ljudi, ki škrope s pesticidi, če jih boste hoteli imeti zdrave in za tako delo sposobne.

TOZD Gradbeništvo gradi poleg betonarne v Vrbju še žago in urejuje okolico

HMELJAR

1975/3

PRIOGA HMELJARJA

Hmeljar izdaja delavski svet kombinata »Hmezad« Zalec — Ureja uredniški odbor: Anton Gubenšek, dipl. kmet. inž. — predsednik, in člani: Jože Rojnik, kmet, Janja Košir, dipl. tehnolog, Janez Luževič, dipl. kmet. inženir, Bogdan Pugelj, dipl. kmet. inž., Vinco Strašek, pravnik, in Miljeva Kač, dipl. kmet. inž. — urednica strokovne priloge. Glavni in odgovorni urednik inž. Vili Vybihal. — Uredništvo je v kombinatu »Hmezad« v Zalcu, Ulica žalskega tabo- ra 1 — Glasilo izhaja enkrat na mesec v 5.000 izvodih. — Letna naročnina 36 din. — Tisk in klišaji AERO, kemična, grafična in papirna industrija Celje. — Po mnenju Sekretariata za informacije pri Izvršnem svetu Skupščine SR Slovenije, št. 421-1/72 z dne 18. 2. 1974 je Hmeljar prost davka od prometa proizvodov.

Še enkrat o pripravi pršenja

Lojze Četina, ing. agr.

1 Uvod

Za uspeh pri varstvu hmeljišč je kakovost opravljenega dela zelo pomembna. Zato se moramo za škropljenje oziroma pršenje temeljito pripraviti. O tem smo že večkrat pisali in govorili. Ker pa je na tem področju vedno kaj novega in kar že znamo znova pozabimo, bo prav, če nekatera važnejša vprašanja spet osvežimo.

Vzrok, da se ponovno lotevamo tega problema je v tem, da se problemi zaštite pred boleznimi in škodljivci vedno bolj zaostrejo. Bolezni in škodljivci postajajo odporni, sredstva so vedno dražja, zahteve o varstvu okolja pa vse glasnejše.

Vse to postavlja pred nas zahtevno nalogo, kako v teh okoliščinah izbrati najracionalnejšo a vendar uspešno varianto zatiranja bolezni in škodljivcev. V praksi lahko najdemo vrsto primerov neuspešnega tretiranja. Nena- merno, včasih pa tudi namerno zaradi prikrivanja lastnih napak, iščemo potem vzroke vse drugje (neučinkovito sredstvo, strokovni spodrseljaj, vreme i. sl.) prej, kot v napačnem naravnavanju škroplilnice oziroma pršilnika.

Ce se hočemo priprave pršenja lotiti strokovno pravilno kot dober organizator, moramo biti v vseh vprašanih dobro poučeni, ne le »informativno« temveč »formativno«. To pomeni, da ni dovolj, če o stvari le nekaj vemo, ampak moramo poznati vse elemente (podrobnosti), ki so nam potrebni, da bomo postopek v praksi uvedli, izpeljali in obvladali. Pri tem moramo biti natančni, vsaka površnost se nam bo maščevala. Problem moramo strokovno obvladati in ne prepuščati tega tako važnega opravila le traktoristu. Delovni postopek moramo imeti »na dlani«. Posebno važno je to takrat, kadar želimo uvesti kakšne racionalizacije (manjša količina vode, sredstva ali celo manjše število škropljenj). V tem primeru moramo vedeti, kje se nahajamo in kaj si lahko privoščimo. Z veliko dragih zaščitnih sredstev in številnimi škropljenji zaščititi hmelj ni nobena umetnost, je pa izredno drago. Zato je v zadnjem času vedno bolj prisotna zahteva čim racionalnejše porabe sredstev iz dveh razlogov, kot smo že ugotovili:

a) ekonomskih, ker so sredstva vedno dražja,

b) varstvo okolja (ostanki na rastlini in sredstva, ki jih odnaša veter v okolje).

Ta cilj bomo dosegli le z dobrimi pršilniki, ki nam škropivo čim bolj razporedijo po rastlini. To so pršilniki z veliko količino zraka in šobami, ki dajejo enakomerne kapljice primerne velikosti od 100 do 200 mikronov. Še tako dober pršilnik pa nam nič ne pomaga, če smo ga nepravilno naravnali, oziroma ne vozimo s pravo hitrostjo.

2. Teoretične osnove pršenja

Zaradi boljšega razumevanja nadaljnje snovi in za tiste strokovnjake, ki se ne zadovoljijo le z receptom, je prav, da pojasnimo nekaj osnovnih vprašanj, na katerih temelji naša metoda priprave pršenja.

Najprej, v čem je razlika med škropljenjem in pršenjem? Pri škropljenju s škroplilnicami nosi kapljice kinetična energija, ki je odvisna od pritiska in velikosti kapljic. Kapljice so usmerjene bolj ali manj premočrtno in ne objamejo rastline od vseh strani. Zato moramo s škroplilnicami škropiti — to velja za pršilnike z malo količino in veliko hitrostjo zraka — v vsako vrsto, če hočemo rastlino dobro pokriti s sredstvom. Hitrost pa je odvisna od količine škropiva (brozge), ki jo želimo porabiti na hektar, delovne širine in pretoka (kapacitete) s tem, da je hitrost lahko omejena s prirodnimi pogoji v nasadu, pretok pa z maksimalno zmogljivostjo črpalke. Odnos je torej naslednji:

$$v = \frac{600 \cdot k}{Q \cdot r}, \text{ iz česar sledi } Q = \frac{600 \cdot k}{v \cdot r}$$

$$\text{ali } k = \frac{Q \cdot v \cdot r}{600}$$

kjer pomeni:

v = hitrost pri pršenju, km/h

k = pretok škropiva, l/min

Q = poraba škropiva, l/ha

r = delovna širina (medvrstna razdalja, če škropimo vsako vrsto), m

Primer: Imamo hmeljišče z medvrstno razdaljo 2,4 m, porabiti želimo 2400 l škropiva na hektar, škroplilnica ima maksimalno zmogljivost 36 l/min, pogoji v hmeljišču pa dovoljujejo maksimalno hitrost 5 km/h.

Najprej se vprašamo, na kakšen pretok (katere šobe in pritisk) moramo naravnati škroplilnico, da bomo pri največji hitrosti (v = 5 km/h), če škropimo vsako vrsto (r = 2,4 m) porabili 2400 l škropiva na hektar (Q):

$$k = \frac{Q \cdot r \cdot v}{600} = \frac{2400 \cdot 2,4 \cdot 5}{600} = 48 \text{ l/min}$$

Naša škroplilnica pa ima zmogljivost le 36 litrov na minuto. To pomeni, da bomo morali hitrost ustrezajoče zmanjšati, kar izračunamo takole:

$$v = \frac{600 \cdot k}{Q \cdot r} = \frac{600 \cdot 36}{2400 \cdot 2,4} = 3,75 \text{ km/h}$$

Faktorji zamenjave zraka (f)

		Višina nasada		
		do 5 m	nad 5 m	
		normalen	gost	zelo gost
Myers Mini-Star	1,82	1,55	1,36	1,10
Myers-Super	1,76	1,50	1,32	1,06
Myers-Master	1,64	1,40	1,23	0,98
Myers-Taifun	1,52	1,30	1,14	0,91

UDK 633819:623.934

Lahko napravimo še kontrolo, ali bomo pri hitrosti 3,75 km/h in pretoku 36 l/min res porabili 2400 l/ha:

$$Q = \frac{600 \cdot k}{v \cdot r} = \frac{600 \cdot 36}{3,75 \cdot 2,4} = 2400 \text{ litrov na hektar}$$

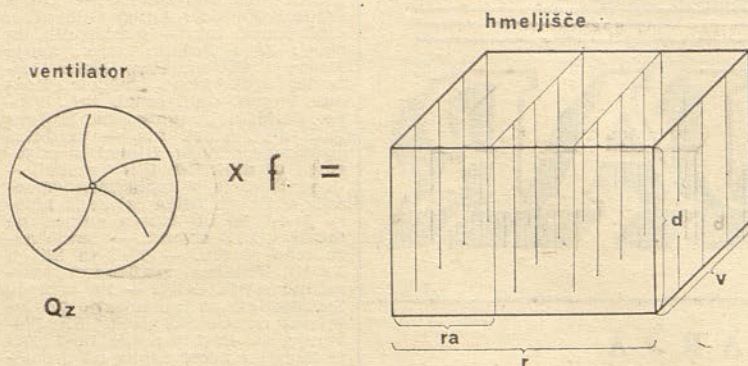
Za te račune lahko s pridom uporabljamo računalno za škropljenje. Dobite ga lahko pri Inštitutu za hmeljarstvo. Priloženo mu je natančno navodilo za uporabo.

Pri pršenju je stvar neloliki drugačna. Šobo razpršene kapljice škropiva nosi zračni tok. Pri pršilnikih z veliko količino zraka in sorazmerno malo izstopno hitrostjo zračni tok iz ventilatorja nasičen s kapljicami škropiva zamenja obstoječi zrak v delovnem prostoru okrog rastline. Kapljice od vseh strani padajo na rastlino. Škropivo lahko prodre skozi rastline v vrsti in doseže glede na zmogljivost ventilatorja, medvrstno razdaljo in gostoto nasada, drugo, tretjo, četrto vrsto. Zato s pršilniki lahko pršimo več vrst v enem prehodu. Gremo lahko skozi vsako drugo, tretjo četrto vrsto, pač glede na zmogljivost ventilatorja. V nasadih je delovna širina mnogo- kratnik medvrstne razdalje. Največja hitrost, s katero vozimo pri pršenju skozi nasad, je poleg splošnih omejitev (prirodni pogoji, zmogljivost črpalke, pri pršenju hitrost naj ne bo manjša od 1,8 in ne večja od 5 km/h) v prvi vrsti odvisna od zmogljivosti ventilatorja (količina zraka, ki ga daje ventilator), ki jo izražamo v m³ na uro. Zato moramo najprej ugotoviti, kakšna je največja dovoljena hitrost pri pršenju glede na količino zraka. Zmogljivost ventilatorja je najvažnejši kriterij za velikost in ceno pršilnika a ne velikost soda, kot se pogosto smatra v praksi.

Pri določanju maksimalne hitrosti se opiramo na t. im. kalifornijsko teorijo, ki pravi, da mora s kapljicami nasičen zrak ventilatorja zamenjati zrak v delovnem prostoru. Od tega principa lahko po izkušnjah bolj ali manj odstopamo. To odstopanje izražamo s pomočjo faktorja zamenjave zraka (f), ki nam pove, za koliko je lahko delovni prostor večji od zmogljivosti ventilatorja, oziroma za kolikokrat lahko povečamo hitrost od hitrosti pri popolni zamenjavi zraka. To pa je odvisno od nasada in pršilnika.

V hmeljiščih uporabljamo faktorje, ki so prikazani v tabeli 1.

Tabela 1

Delovni prostor lahko ponazorimo z delovno širino, višino nasada in dolžino poti v enoti časa oziroma hitrostjo. Tako dobimo enačbo (glej tudi prikaz 1), iz katere lahko izračunamo hitrost takole:

$$r \cdot d \cdot v = f \cdot Q_z$$

$$v = \frac{f \cdot Q_z}{r \cdot d}$$

kjer pomeni:

v = največja dovoljena hitrost pri pršenju, km/h

r = delovna širina, m (če prši več vrst hkrati je to mnogokratnik razdalje med vrstami)

d = višina nasada, m

f = faktor zamenjave zraka

Qz = zmogljivost ventilatorja v 1000 m³/h

3. Nastavitev pršilnikov

Na osnovi teoretičnih raziskav v prejšnjem poglavju določimo najprej hitrost, ki jo potem korigiramo glede na zmogljivost črpalke in prestave traktorja, nato pretok in na osnovi tega vrsto šobe, pritisk, količino sredstva, delovni čas in nekatere druge podatke, ki so nam za racionalno nastavitev potrebni.

3.1. Določanje in popravki hitrosti

Za vsak konkreten primer izračunamo hitrost na podlagi principa zamenjave zraka (glej obrazec v prejšnjem poglavju). Poglejmo to na primeru!

Primer: Pršimo hmeljišče, ki je doseglo vrh opore (d = 6,5 m) z 2400 l/h, medvrstna razdalja (r = 2,4 m), pršilnik je Myers-Taifun, ki ima zmogljivost ventilatorja 120.000 m³/h (Qz = 120), nasad je normalno gost, zato lahko gremo skozi vsako 4. vrsto, to pomeni, da bo delovna širina r = 4 · 2,4 = 9,6 m, faktor zamenjave zraka je za ta primer 1,3. Vprašanje je, s kakšno hitrostjo lahko pršimo?

$$v = \frac{f \cdot Q_z}{r \cdot d} = \frac{1,3 \cdot 120}{9,6 \cdot 6,5} = 2,5 \text{ km/h}$$

Pri pršenju smo torej določili največjo hitrost, s katero smemo pršiti na osnovi zmogljivosti za zrak (Qz), višine nasada (d) in delovne širine (r), medtem ko smo jo pri škropljenju določili na osnovi delovne širine (r), količine škropiva na hektar (Q) in pretoka škropiva (k). Dejanska hitrost pri pršenju ne sme biti večja od zgoraj izračunane, ker bi bila zaradi premale količine zraka kakovost pršenja slabša. In prav teh napak je v praksi največ. Preveliko porabo škropiva ne smemo torej korigirati s povečanjem hitrosti, ampak le s korekturo pretoka (manjši pritisk ali manjše šobe).

V našem primeru mora dati črpalka naslednjo količino škropiva (pretok):

$$k = \frac{Q \cdot r \cdot v}{600} = \frac{2400 \cdot 9,6 \cdot 2,5}{600} = 96 \text{ l/min}$$

Ce ima npr. črpalka pršilnika efektivno zmogljivost le 80 litrov na minuto, pretoka 96 l/min ne bomo mogli doseči, čeprav bi namestili ustrezne šobe. V tem primeru bomo morali nastaviti pršilnik na 80 l/min in ustrezajoče zmanjšati hitrost takole:

$$v = \frac{600 \cdot k}{Q \cdot r} = \frac{600 \cdot 80}{2400 \cdot 9,6} = 2,1 \text{ km/h}$$

Myers-Taifun ima deklarirano zmogljivost črpalke 145 l/min. Če računamo, da lahko izkoristimo od tega le 80 % za pretok skozi šobe, ostalo pa je potrebno za mešanje brozge, je to 116 l/min. Torej zmogljivost črpalke ne bo omejevala hitrosti. Na ta odnos med zmogljivostjo ventilatorja in črpalke moramo paziti že pri nabavi pršilnika. Zmogljivost črpalke naj bo vsaj za 20 % večja, kot je tisoči del

Možne hitrosti v posameznih prestavah

Tip traktorja	Prestave	Pogon ventilatorja			
		kardanski		poseben motor	
		od	do	od	do
Steyr 540 11-28	1. polj.	1,50	1,90	1,30	1,90
	2. polj.	2,60	3,30	2,20	3,30
	3. polj.	4,20	5,36	3,60	5,35
	1. cest.	5,30	6,80	4,50	6,80
	4. polj.	7,00	8,90	5,95	8,90
Steyr 650 11-32	1. polj.	1,50	1,90	1,30	1,90
	2. polj.	2,70	3,40	2,30	3,40
	3. polj.	4,35	5,60	3,70	5,60
	1. cest.	5,30	6,70	4,50	6,70
	4. polj.	7,40	9,40	6,30	9,40
IMT 533	1. polj.	1,45	1,85	1,25	1,85
	2. polj.	2,15	2,75	1,85	2,75
	3. polj.	3,90	5,00	3,30	5,00
	1. cest.	5,85	7,40	5,00	7,40
IMT 558	1. polj.	1,55	2,00	1,30	2,00
	2. polj.	2,30	3,95	2,00	3,95
	3. polj.	4,30	5,40	3,60	5,40
	1. cest.	6,15	7,80	5,20	7,80

V prej navedenem primeru smo izračunali hitrost 2,5 km/h. Če imamo npr. traktor Steyr 540 in pršilnik s posebnim motorjem bomo dosegli hitrost 2,5 km/h v 2. poljski prestavi. Hitrost 2,1 km/h (2. primer) je med 1. in 2. prestavo. Zato ne bomo mogli voziti v 2. temveč v 1. prestavi z 1,9 km/h.

Hitrost smo morali torej korigirati najprej zaradi premale zmogljivosti črpalke od 2,5 na 2,1 km/h in zaradi traktorja še od 2,1 na 1,9 km/h. Hitrost, ki smo jo izračunali na osnovi zmogljivosti ventilatorja lahko popravimo vedno le navzdol nikdar navzgor. Določitev prestave je le orientacijska. V praksi lahko pride zaradi talnih pogojev (drsenje) in iztrošenosti pnevmatik do večjih ali manjših odstopanj.

Zato je najbolj zanesljiv in uporaben način izražanja hitrosti s časom za določeno pot najboljše za celo vrsto (dolžina parcele). Iz prej določene hitrosti izračunamo čas za en prehod na naslednji način:

$$t_D = \frac{0,06 \cdot D}{v}$$

kjer pomeni: t_D = čas za prehod, minut

D = dolžina parcele, m

v = določena hitrost, km/h

Primer: Dolžina parcele je 200 m, hitrost smo določili na 2,5 km/h. V koliko minutah mora priti skozi vrsto?

$$t_D = \frac{0,06 \cdot D}{v} = \frac{0,06 \cdot 200}{2,5} = 4,8 \text{ minute}$$

t. j. 4 minute in 48 sekund (0,8 · 60), kar je mogoče izmeriti z vsako navadno uro, ki ima tudi sekundni kazalec.

Na isti način bomo tudi preverili, ali je naša hitrost pravilna. V tem primeru izmeri-

zmogljivosti ventilatorja. Npr. pri pršilniku s 120.000 m³ zraka na uro, naj bo zmogljivost črpalke:

$$\frac{120000}{1000} \cdot 1,2 = 144 \text{ l/min}$$

Taka zmogljivost črpalke nam omogoča pršenje tudi z velikimi količinami škropiva normalne koncentracije, kar je potrebno uporabiti v nekaterih primerih pri pršenju proti pajku ali listnim ušem.

V praksi se nam pogosto zgodi, da s traktorjem ne dosežemo izračunane hitrosti, ker ta leži med dvema prestavama. Obrati motorja morajo biti v določenem intervalu. Posebno važno je to pri tistih pršilnikih s kardanskim pogonom ventilatorja. Vsako zmanjšanje obratov motorja izpod minimalne meje (540 obratov na kardanski gredi) zmanjša zmogljivost ventilatorja, kar lahko usodno vpliva na kakovost pršenja. Vsi prej napravljeni računi o zamenjavi zraka so porušeni. Pri pršilnikih, ki imajo poseben motor za pogon ventilatorja je interval možnih hitrosti v posameznih prestavah nekoliko večji. V tabeli 2 so kot primer navedene teoretične hitrosti za nekaj tipov traktorjev

Tabela 2

mo čas in izračunamo hitrost. Vzemimo, da je na isti parceli traktorist potreboval za en prehod 4 minute in 24 sekund, t. j. 4 + 0,4 (24/60) = 4,4 minute. S kakšno hitrostjo je vozil?

$$v = \frac{0,06 \cdot D}{t_D} = \frac{0,06 \cdot 200}{4,4} = 2,72 \text{ km/h}$$

Vozil je torej prehitro zato mora hitrost zmanjšati.

Cas za en prehod je podatek, ki ga lahko preverja vsak traktorist sam z navadno uro, medtem ko hitrost izraženo v km na uro težje preverjamo, če nimamo zanesljivega tahometra.

3.2. Določanje pretoka (zmogljivosti)

Pretok ali izmet izražamo v litrih na minuto. Odvisen je od hitrosti, ki smo jo določili v prejšnjem poglavju, delovne širine in količine škropiva, ki jo želimo porabiti na hektar. Izračunamo jo takole:

$$k = \frac{Q \cdot r \cdot v}{600}$$

kjer pomeni: k = pretok, l/minuto

Q = količina škropiva, l/ha

r = delovna širina, m

v = hitrost, km/h

Primer: Porabiti želimo 2400 l škropiva na ha, delovna širina smo jo 9,6 m (4 vrste po 2,4 m), hitrost, ki smo jo že ugotovili je 2,5 km/h. Na kakšen pretok moramo naravnati škropilnik?

$$k = \frac{Q \cdot r \cdot v}{600} = \frac{2400 \cdot 9,6 \cdot 2,5}{600} = 96 \text{ l/min}$$

Pršilnik moramo torej naravnati tako, da bo dal 96 l/minuto.

**PRETOK SOB ZA JUMBO (J) IN DRIVE MIST (DM) ŠOBE
PRI PRŠILNIKIH MYERS**

Tabela 3

Vrsta šob	Izmet pri pritisku... atmosfer								
	10	12	14	16	18	20	22	24	26
	litrov na minuto								
JA2	0,8	0,85	0,9	0,95	1	1,05	1,1	1,15	1,2
JA3	1,25	1,35	1,4	1,45	1,5	1,6	1,65	1,7	1,8
JA4	2	2,1	2,25	2,35	2,45	2,5	2,6	2,7	2,85
JA5	2,5	2,7	2,9	3	3,15	3,3	3,45	3,55	3,7
JA6	2,55	2,8	3	3,2	3,35	3,35	3,7	3,9	4,05
JA7	2,85	3,15	3,4	3,6	3,8	4	4,2	4,45	4,6
JA8	3,4	3,6	3,9	4,1	4,35	4,5	4,75	4,9	5,1
DM5D2	1,8	1,8	1,9	1,9	2	2,1	2,3	2,6	3
D3	2,4	2,6	2,8	2,9	3	3,1	3,2	3,3	3,5
D4	3,8	4,1	4,5	4,7	4,9	5	5,2	5,5	5,8
D5	5,3	5,8	6,2	6,5	7,1	7,4	7,7	8	8,4
D6	7,8	8,4	9,1	9,7	10,3	10,9	11,3	11,9	12,4
D7	10,6	11,6	12,7	13,5	14,2	15	15,6	16,5	17,1
D8	13,6	14,8	16,2	17,1	18,3	19,1	20	20,9	22
D10	19	20,8	22,6	24	25,5	26,7	27,9	29,1	30,6

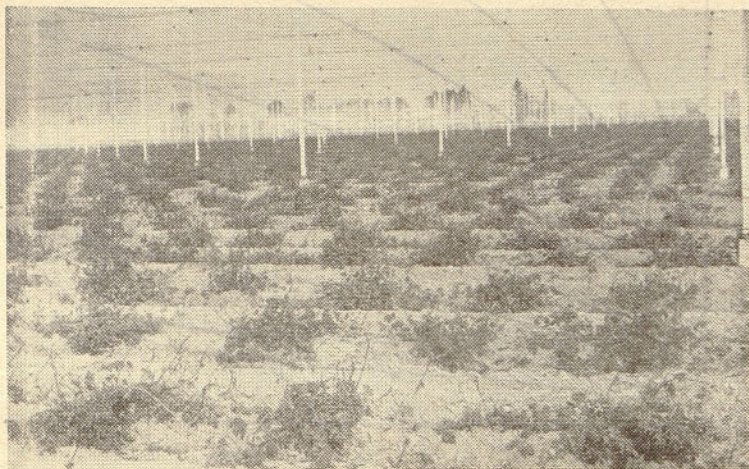
J = JUMBO ŠOBE A2 do A8 = velikost lukenj na ploščicah — DM5 = DRIVE MIST ŠOBE s 5-luknjastim vrtničarjem D2 do D10 = velikost lukenj na ploščicah

velikosti. Od velikosti teh in pritiska je odvisen pretok šobe. Seštevek pretoka vseh šob da skupen pretok, ki ga moramo uskladiti z izračunanim (glej poglavje 3.2).

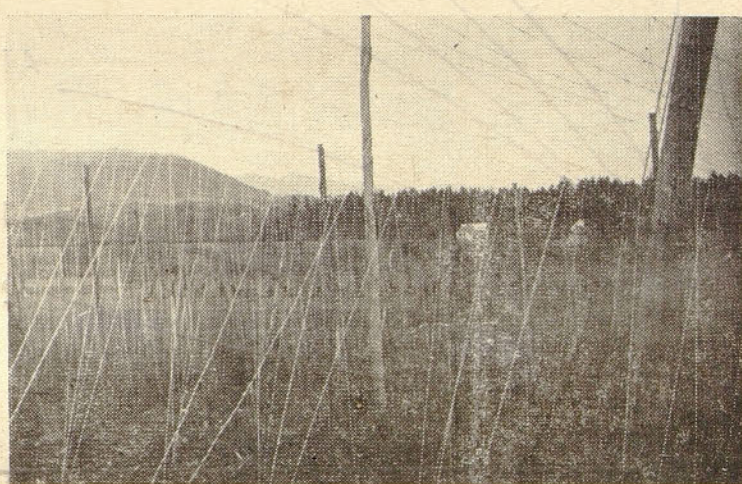
Za vsako vrsto šobe in vsako velikost ploščice imamo izdelane diagrame ali tabele pretoka pri različnem pritisku (glej prikaz 2 ter tabelo 3). Vprašanje je, koliko šob in kako velike ploščice moramo namestiti, da bomo pri določenem pritisku dobili zaželen skupni pretok?

Najprej se odločimo za vrsto šob. Običajno damo na zgornji tretjini venca na mestih, kjer mora biti zmogljivost največja, po dve DRIVE MIST (oskokotne). Skoraj vedno lahko nekaj spodnjih (visoki nasadi) ali nekaj zgornjih (nizki nasadi) šob zapremo, razen v primerih, kadar želimo celo rastlino »obliti« ali spodnje dele posebno dobro zaščititi. Katero šobe bomo zaprli se bomo odločili glede na stanje nasada.

Zelo preprosto bi bilo izračunati velikost ploščic, če bi lahko bile vse enake. Zaradi pravilnega razporeda škropiva po višini pa ne smejo biti vse šobe enako velike. Zgornja polovica šob mora dati 2/3 do 3/4 celotnega pre-

Pripravimo se za rez hmelja. Kontrasti iz bližine Zalca

Primeri šobnih shem za Myers-Taifun v hmeljiščih

Tabela 4

Oznaka sheme	1—1	1—2	1—3	1—4	3—2*1	3—3	3—4	3—5*2
Razpored	z z A4 A5 A5 A4 A3 z	z z A6 A8 A7 A5 A4 A4	A7 D4 D4 A7 A4 A4 z z	A4 D4 D3 A4 A3 z z	z z z A2 A3 A3 A2 z	z z z A3 A4 A4 A2 z	A2 A3 A3 A2 A2 A2 z z	A3 D4 D3 A3 A2 A2 z z
Sobna shema daje pri pritisku ...atm/m.	10 12 14 16 18 20 22 24 26	41,0 43,8 46,8 48,6 50,8 52,8 55,0 56,8 59,6	53,2 57,4 61,8 65,0 68,4 71,4 74,8 78,0 81,2	69,2 74,8 81,2 85,2 89,2 92,0 96,0 101,2 106,0	53,8 57,4 61,7 64,4 67,0 68,8 71,4 74,4 78,6	16,4 17,6 18,4 19,2 20,0 21,2 22,0 22,8 24,0	24,2 25,6 27,2 28,4 29,6 30,6 31,8 33,0 34,8	22,3 24,4 25,0 26,8 28,0 29,6 30,8 32,0 33,6
Sobna shema je primerna za	nizke nasade		visoke nasade		nizke nasade		visoke nasade	
	normalna koncentracija				večkratna koncentracija			

Legenda in pojasnila: Ai = JUMBO ŠOBA, velikosti ploščice i (i = 2 do 8)
Dj = DRIVE MIST ŠOBA s 5-luknjastim vrtničarjem, velikost ploščice j (j = 2 do 10)
z = zaprta šoba
*1 = če odpremo le 1 venec šob (pršilnik ima namreč dva venca) bo skupen izmet polovico manjši t. j. od 8,2 do 12 l/min
*2 = odprt je le en venec šob

Pretok naravnavamo z izbiro šob prave velikosti in pritiskom. Da bi se izognili zamudnemu odbiranju in sestavljanju šob smo na inštitutu za hmeljarstvo že sestavili celo vrsto šobnih shem, od katerih odberemo najprimernejšo.

3.2.1. Izbira šobne sheme

Pri pršilnikih Myers uporabljamo v hmeljarstvu v glavnem šobe JUMBO in DRIVE MIST s 5-luknjastim vrtničarjem. Ene in druge šobe imajo ploščice z luknjicami različnih

sestavili celo vrsto primerov šobnih shem, ki približno upoštevajo zgornjo razporeditev za različne pretoke in različne pršilnike. Zanje smo izračunali tudi pretok pri različnem pritisku (diagramu šobne sheme). To nam našo pripravo dela v praksi zelo olajša.

Poglejmo si nekaj primerov šobnih shem za Myers-Taifun, ki smo jih sestavili na inštitutu za hmeljarstvo (glej tabelo 4).

3.2.2. Določanje pritiska

Ko smo se glede na potreben izmet in stanje nasada odločili za šobno shemo nam še preostane da ugotovimo, na kakšen pritisk moramo naravnati pršilnik.

Tako kot vsaka šoba (primerjaj ugotovitve v poglavju 3.2.1, tabela 3 ter prikaz 2 in 3) ima tudi cela šobna shema določen pretok odvisen od pritiska. To odvisnost lahko izrazimo z diagramom ali tabelo (glej tabela 4 — spodnji del), v katerem je naveden pretok pri določenem pritisku. Sobna shema 1—3 daje npr. pri pritisku 20 atm 92 l škropiva na minuto, oziroma če želimo dobiti s šobno shemo 1—3 pretok 96 l/min moramo naravnati pršilnik na 22 atmosfer.

strani po 2 šobi) morajo dati približno 2/3 pretoka zgornje polovice šob. To so empirični podatki, na osnovi katerih lahko ugotavljamo, kakšen odstotek vsega pretoka mora dati posamezna šoba. Izbira velikosti posameznih šob je zelo zamudno delo, zato smo v naprej

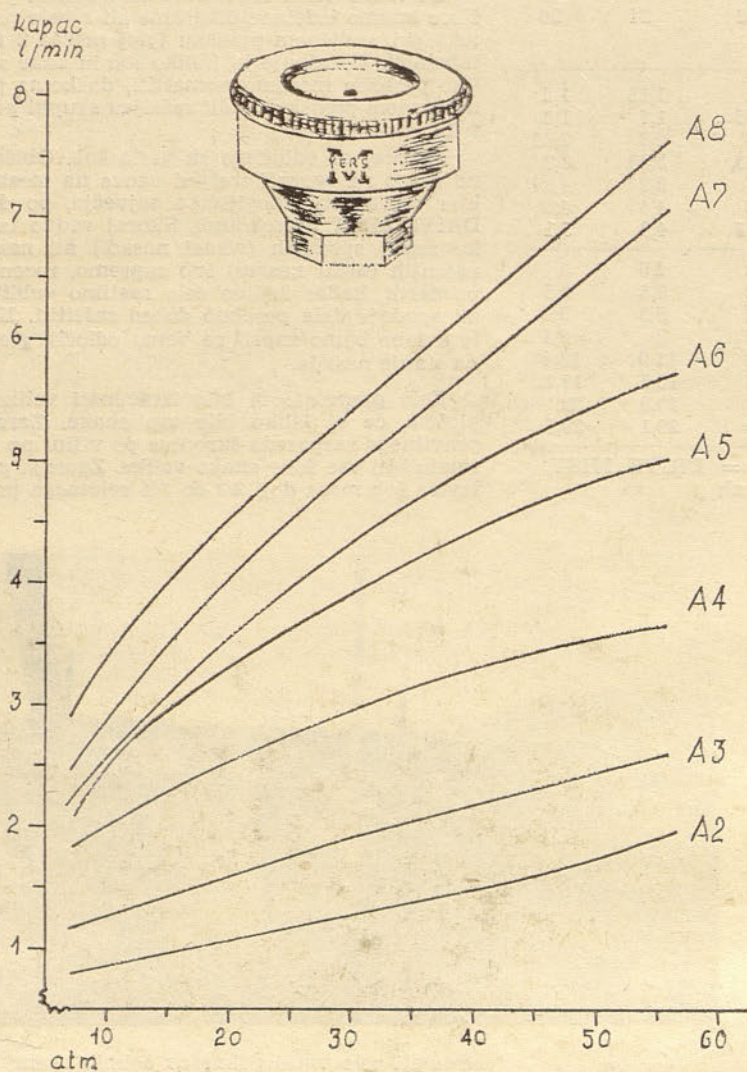
4. Poenostavljen postopek s pomočjo tabel

Da bi olajšali delo strokovnjakom v praksi in hmeljarjem smo izdelali tabele hitrosti in šobnih shem, v katerih lahko za določeno višino ter gostoto nasadov, razdaljo med vrstami, željeno količino škropiva na hektar odčitamo hitrost šobno shemo in pritisk.

Prednja stran je prikazana v tabeli 5, zadnja stran pa v tabeli 6. Šobne sheme za druge tipe Myersovih pršilnikov lahko najdete na hrbtni strani tabel za določanje hitrosti za posamezne tipe pršilnikov.

Prikaz 2

MYERS - JUMBO - ŠOBA
št 75358

Prikaz 3

MYERS - DRIVE - MIST - ŠOBA
št 15315
(5-luknjast vrtinčar)

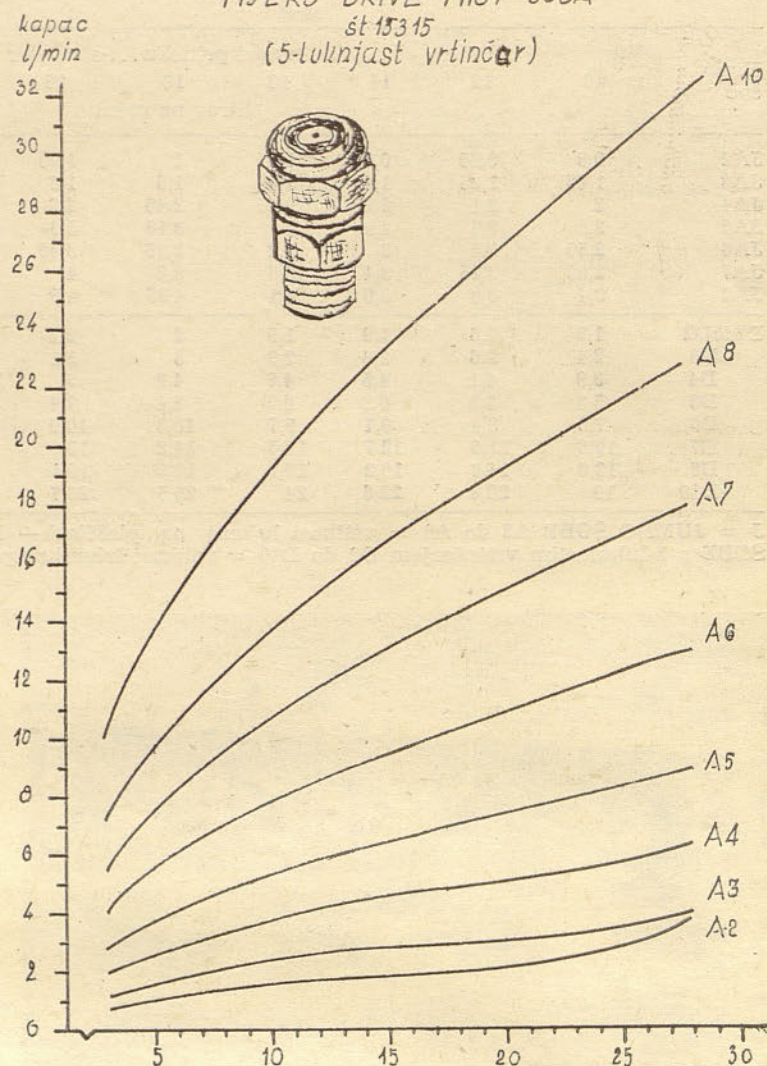

Tabela 5

ŠOBNE SCHEME ZA PRŠILNIK MYERS-TAIFUN
v hmeljišču

Koncentracija	normalna				večkratna					
Stanje nasada	nizek do 5 m		visok 6-7 m		nizek do 5 m		visok 6-7 m			
Oznaka sheme	1-1	1-2	1-3	1-4	3-1	3-2	3-2a ¹⁾	3-3	3-4	3-5 ¹⁾
Namestitev 8	z	z	JA7	JA4	z	z	z	z	JA2	JA3
šob na 7	z	z	DM5A4	DM5A4	z	z	z	z	JA3	DM5A4
šobna 6	JA4	JA6	DM5A4	DM5A3	z	z	z	z	JA3	DM5A3
mesta 5	JA5	JA8	JA7	JA4	JA2	JA2	JA2	JA3	JA2	JA3
4	JA5	JA7	JA4	JA4	JA2	JA3	JA3	JA4	JA2	JA2
3	JA4	JA5	JA4	JA3	JA2	JA3	JA3	JA4	JA2	JA2
2	JA3	JA4	z	z	JA2	JA2	JA2	JA2	z	z
1	z	z	z	z	z	z	z	z	z	z

... kapaciteta litrov na minuto

Šobna	10	41,0	53,2	69,2	53,8	12,8	16,4	8,2	24,2	22,3	20,6
shema	12	43,8	57,4	74,8	57,4	13,6	17,6	8,8	25,6	24,4	22,2
daje pri	14	46,8	61,8	81,2	61,7	14,4	18,4	9,2	27,2	25,6	23,8
pritisku	16	48,6	65,0	85,2	64,4	15,2	19,2	9,6	28,4	26,8	27,8
	18	50,8	68,4	89,2	67,0	16,0	20,0	10,0	29,6	28,0	25,8
	20	52,8	71,4	92,0	68,8	16,8	21,2	10,6	30,6	29,6	26,3
	22	55,0	74,8	96,0	71,4	17,6	22,0	11,0	31,8	30,8	27,8
	24	56,8	78,0	101,2	74,4	18,4	22,8	11,4	33,0	32,0	29,0
	26	59,6	81,2	106,0	78,6	19,2	24,0	12,0	34,8	33,6	30,6

1) Pri šobni shemi 3-2a in 3-5 je odprt samo en venec šob.

HMELJ

TABELA HITROSTI IN ŠOBNIH SHEM
ZA PRŠENJEMYERS-TAIFUN, tip 2A 36
Ø vent. 2 á 36" (90 cm)
120000 m³/h

Če pršimo je pri razd.		in višini ter gostoti nasada					
vsako	med	do 3 m	4 m	5 m	6 - 7 m		
.. vrsto	m				normalen	gost	zelo gost
... največja hitrost v km/h							
1	2	3	4	5	6	7	8
vsako	1,8			10,1	6,6	5,8	4,7
2. vrsto	2,0			9,1	5,9	5,3	4,2
	2,4		9,5	7,6	5,0	4,4	3,5
	2,8		8,1	6,5	4,2	3,7	3,0
vsako	1,8		8,4	6,7	4,4	3,9	3,1
3. vrsto	2,0		7,6	6,1	4,0	3,5	2,8
	2,4		6,3	5,1	3,3	2,9	2,3
	2,8	8,7	5,4	4,3	2,8	2,5	2,0
vsako	1,8	10,1	6,3	5,1	3,3	2,9	2,3
4. vrsto	2,0	9,1	5,7	4,6	3,0	2,6	2,1
	2,4	7,6	4,7	3,8	2,5	2,2	1,7
	2,8	6,5	4,1	3,3	2,1	1,9	1,5
vsako	1,8	8,1	5,1	4,1	2,6	2,3	1,9
5. vrsto	2,0	7,3	4,6	3,6	2,4	2,1	1,7
	2,4	6,1	3,8	3,0	2,0	1,7	1,4
	2,8	5,2	3,2	2,6	1,7	1,5	1,2
vsako	1,8	6,7	4,2	3,4	2,2	1,9	1,6
6. vrsto	2,0	6,1	3,8	3,0	2,0		
	2,4	5,1	3,2	2,5	1,6		
	2,8	4,3	2,7	2,2	1,4		
vsako	1,8	5,8	3,6	2,9	1,9		
7. vrsto	2,0	5,2	3,2	2,6			
	2,4	4,3	2,7	2,2			
	2,8	3,7	2,3	1,9			
Eff. del. čas min/ha	8,2	13,1	16,4	25,2	28,5	35,7	
Koncen. poraba l/ha	500	800	1200	1700	2200	2600	
škop. l/min	60,9	61,1	73,2	67,5	77,2	72,8	
1 x manjša št.sh./ l-2/14	1-2/14	1-2/21	1-4/18	1-3/13	1-4/23		
pritisk		1-4/23		1-4/25	1-3/11		
večja l/ha	600	1000	1500	2100	2400	3000	
l/min	73,2	76,3	91,5	83,3	84,2	84,0	
št.sh./ l-2/21	1-2/23	1-3/20	1-3/15	1-3/16	1-3/16		
pritisk							
3 x manjša l/ha	167	267	400	567	733	867	
l/min	20,4	20,4	24,4	22,5	25,7	24,3	
št.sh./ 3-2/18	3-2/18	3-4/12	3-4/10	3-4/14	3-4/12		
pritisk		3-3/10	3-5/12	3-5/18	3-5/16		
večja l/ha	200	334	500	700	800	1000	
l/min	24,4	25,5	30,5	27,8	28,1	28,0	
št.sh./ 3-3/10	3-3/12	3-3/20	3-4/18	3-4/18	3-4/18		
pritisk	3-2/26						
5 x manjša l/ha	100	160	240	340	440	520	
l/min	12,2	12,2	14,6	13,5	15,4	14,6	
št.sh./ 3-1/10	3-1/10	3-1/14	3-1/12	3-1/16	3-1/14		
pritisk	3-2a/26	3-2a/26					
večja l/ha	120	200	300	420	480	600	
l/min	14,6	15,3	18,3	16,7	16,8	16,8	
št.sh./ 3-1/14	3-1/16	3-1/24	3-1/20	3-1/20	3-1/20		
pritisk		3-2/14	3-2/10	3-2/10	3-2/10		

Kako uporabljamo tabelo pogledimo na enostavnem primeru. Ustrezajoče vrednosti našega primera so v tabeli mastno tiskane.

Primer: Hmeljišče je do vrha žičnice in je gosto, razdalja med vrstami je 2,4 m. Imamo pršilnik Myers-Taifun. Pršimo lahko vsako 3 ali vsako 4 vrsto. Porabiti želimo večjo količino škropiva. Ker imamo pajka pršimo z normalno koncentracijo. Vprašanje je, s kakšno največjo hitrostjo lahko pršimo, katero šobno shemo bomo uporabili, na kakšen pritisk bomo naravnali pršilnik?

V koloni višina nasada 6-7 m, gost nasad (kolona 7) iščemo v vrstici vsaka 4. vrsta, razdalja med vrstami je 2,4 m, hitrost, ki je 2,2 km/h (če gremo v vsako 3. vrsto lahko vozimo 2,9 km/h). V spodnjem delu tabele iščemo v isti koloni in vrsti 1-kratna koncentracija, večja poraba škropiva številko šobne sheme 1-3 in pritisk za to shemo 16 atmosfer (1-3/16). Na hrbtni strani s tabele (tabela 6) ni težko odčitati, da je šobna shema 1-3 sestavljena od spodaj navzgor takole: 1. in 2. šobno mesto je zaprto, na 3. in 4. mestu so JUMBO-šobe s ploščico A4, na 5. mestu JUMBO-šoba s ploščico A7, na 6. in 7. mestu DRIVE MIST-šobe s 5-luknjastim vrtničarjem in ploščico A4 in na 8. mestu zgoraj zopet

JUMBO-šoba s ploščico A7. Če namestimo te šobe in naravnamo pritisk na 16 atmosfer bomo pri hitrosti 2,2 (vsaka 4. vrsta) km/h porabili 2400 l škropiva na hektar.

Postopek je torej preprost. Ko pršilnik tako naravnamo pretok kontroliramo najprej na dvorišču, potem pa še v hmeljišču. Manjša odstopanja korigiramo s popravljanjem pritiska. Pri premajhnem pretoku ga povečamo in obrnemo.

Tabele imajo vsi hmeljarski obrati, lahko pa jih dobite na inštitutu za hmeljarstvo. Nova izboljšana izdaja tabel za hmeljarstvo ima v levem zgornjem kotu oznako 3/2-75.

5. Zaključek

V članku smo prikazali postopek priprave pršenja, oziroma naravnavanje pršilnikov pred pršenjem: določanje največje hitrosti, računanje potrebnega pretoka (izmeta), izbira šob in določanje pritiska. Metoda temelji na principu zamenjave zraka v delovnem prostoru (kalifornijska teorija). Na koncu članka je prikazan poenostavljen postopek s pomočjo tabel hitrosti in šobnih shem.

Ali da več opor tudi večji pridelek?

Milan VERONEK, ing. agr.

UDK 633.819:631.54

Število rastlin na hektar vpliva tudi pri hmelju na količino pridelka. Od optimalne razdalje oziroma razporeditve rastlin pa odstopamo največ zaradi tehnološkega procesa pridelovanja, ekonomičnosti in če je potrebno lastnosti določene sorte. Odstopanje od optimalnega, čemur se ne da izogniti, poizkušamo v praksi popraviti z večjim ali manjšim številom opor na površino ali sadilno mesto, nagibom ali celo z dolžino opore, oziroma višino žičnice.

V času, ko so hmeljske nasade oskrbovali in obdelovali izključno ročno in z vprego, so hmelj sadili goste; ca. 5000 rastlin na hektar, pri tem pa je bila opora hmeljevka, pri kateri napravi rastlina precej daljšo trto, kot na žici. Uvajanje strojnega dela s traktorji in gospodarnije pridelovanje je imelo za posledico razširitev medvrstnih razdalj in s tem tudi zmanjšanje števila rastlin na enoto površine. Vzporedno pa so nastajale pri pridelovanju tudi druge izboljšave in spremembe. Uvedba strojnih obrezovalnikov za hmelj je zopet omogočila saditi hmelj v vrsti gosteje.

Z vključitvijo novih sort hmelja, ki so vitalnejše od savinjskega goldinga se je pokazala potreba, predvsem v bujnih nasadih, po podaljšanju opore, po kateri se rastline ovijajo. V praksi se je to poskušalo doseči v glavnem z višjimi žičnicami ali s poševno napeljavno oporo, ker pa, ali ni ekonomsko opravilno, ali ni vedno izvedljivo.

Nove sorte hmelja sadimo na razdaljo 240-280 cm vrsta od vrste, v vrsti pa 130 cm oziroma 65 cm. Tu pa tam pa najdemo tudi drugačne razdalje v vrsti. Potreba po podaljšanju opore se najbolj kaže pri sorti atlas, delno pa tudi pri aurori in apolonu. V letu 1974 smo zastavili triletni poizkus na sorti atlas, v katerem bomo poizkušali ugotoviti v kolikšni meri lahko podaljšanje opore nadomestimo z večjim številom opor in kolikšno je pri tem povečanje pridelka.

Spomladi po rezi hmelja smo v nasadu sorte atlasa z razdaljo 280 x 65 cm napeljali eno oziroma dve vodili — opori na sadilno mesto. S tem smo, pri podvojenem številu opor dosegli dvojno število trt na površino oziroma štor in ga bolj obremenili. Opazovanja v vegetaciji so pokazala, da je pri podvojenem številu opor razporeditev panog in cvetnega nastavka enakomernjša in brez košev na vrhu žičnice, ki se pri enojni napeljavi v bujnejših nasadih skoraj praviloma pojavljajo. Hmelj v koših, ki so posledica predvsem prekratke opore slabše dozori, je bolj podvržen boleznim, proti katerim ga je tudi težje zaščititi. Poizkus smo obirali strojno in tehtali pridelek v vrstah s podvojenim številom opor in z enojno oporo, ter ugotovili naslednje razlike (izraženo relativno):

Pridelek zelenega hmelja:	
Enojna opora	100
Podvojena opora	133

Rezultati potrjujejo predvidevanja na osnovi opazovanj proizvodnih nasadov z dvojnimi številom opor v letu 1973. Ti so po ocenah imeli večji pridelek z lepo oblikovanimi, razporejenimi in normalno velikimi storžki. Povečanje pridelka za približno eno tretjino ni jemati kot pravilo, ker je potrebno ugotoviti količino pridelka še v naslednjih letih. Vsekakor pa razlika ni majhna in je vprašanje podvojenega števila opor potrebno nadaljnega obravnavanja. Verjetno bi v praksi že tu in tam, morda le delno izvajaj, lahko koristil pri reševanju problema podaljšane opore.

ČIŠČENJE IN NAVIJANJE HMELJA

Ernest COKAN, dipl. ing. agr.

Čiščenje in navijanje hmelja predstavlja največjo delovno konico in najtrši oreh za racionalizacijo delovnega postopka; predvsem prvo čiščenje in navijanje poganjkov, ki mora biti opravljeno v razmeroma kratkem času.

Rez in obiranje — močni delovni konici — sta obvladani, saj je po naši oceni bilo leta 1974 strojno obrezano 3/4, strojno obrano pa 2/3 hmeljišč. Tudi čiščenje in navijanje hmelja lahko racionaliziramo. Te možnosti se premalo zavedamo, saj nas neprestano moti spoznanje, da je pri tem postopku moč ročno delo le do določene meje nadomestiti s strojem. Možnosti in pomembnosti racionalizacije, čiščenja in navijanja hmelja že dolgo proučujemo. Ze leta 1967 smo začeli preizkušati različne postopke čiščenja in navijanja. V poizkus, ki smo ga v ta namen postavili v letu 1974 pa smo vključili različne tri nove in star postopek.

Tabela 1

Postopek	Delovne faze					
	1	2	3	4	5	6
N 1	—	natančno posamično navijanje, natančno odstranjevanje preostalih panog z nožem in prisipanje	navijanje manjkajočih poganjkov	I. pinci- II. pinci- III. pinci- ranje ranje ranje	—	—
N 4	redčenje poganjkov	poenostavljeno navijanje in odstranjevanje odvečnih poganjkov z nožem	navijanje manjkajočih poganjkov	—	—	kemično čiščenje
N 5	redčenje poganjkov	poenostavljeno navijanje in mečkanje preostalih poganjkov	navijanje manjkajočih poganjkov	—	—	kemično čiščenje
N 6	redčenje poganjkov	poenostavljeno navijanje in usmerjanje poganjkov od vodil	navijanje manjkajočih poganjkov	—	—	kemično čiščenje

V poizkus smo vključili tri nove, za primerjavo pa še star postopek. Za vse smo po delovnih fazah opravili časovne meritve. Za študij porabe delovnega časa po fazah posamezne rastline smo na primeru vzorca določili stopnjo košatosti rastline. Stopnjo smo definirali s številom in dolžino poganjkov po redčenju. Vse rastline smo razvrstili v štiri stopnje. Na osnovi košatosti in ob upoštevanju talnih razmer smo razmere razdelili v: ugodne, srednje ugodne in neugodne.

Za ugodne razmere smo vzeli manjšo košatost in težja tla, kjer ni potrebno gosto brušenje noža.

Za srednje ugodne razmere smo vzeli srednjo košatost in srednje prodnata tla.

Tabela 2

Faza dela	Poraba delovnega časa h/ha pri		
	ugodnih	srednjih razmerah	neugodnih
redčenje	9,9	13,6	17,4
navijanje in odstranjevanje odvečnih poganjkov z nožem	20,2	33,4	47,3
navijanje manjkajočih poganjkov	15,5	15,5	15,5
	45,6	62,5	80,2

Za star postopek N 1 smo za posamezne faze ugotovili naslednjo porabo delovnega časa v h/ha — V sistem (tabela 3).

Tabela 3

Faza dela	Poraba delovnega časa h/ha pri		
	ugodnih	srednjih razmerah	neugodnih
navijanje, odstranjevanje odvečnih poganjkov z nožem, prisipanje	39,6	65,6	80,2
navijanje manjkajočih poganjkov	15,4	21,0	25,3
I. pinciranje	29,9	29,9	29,9
II. pinciranje	21,0	21,0	21,0
III. pinciranje	16,5	16,5	16,5
	122,4	154,0	172,9

Za neugodne razmere smo vzeli močno košatost in prodnata tla.

Analiza poskusnih podatkov je pokazala, da se poraba delovnega časa pri zelo poenostavljenem postopku N 5 in N 6 v primerjavi s poenostavljenim postopkom N 4 ne zmanjša tako bistveno, kot smo to pričakovali. Na osnovi analize opazovanj in rezultatov časovnih meritev smo odločili, da je za prakso najprimernejši postopek N 4.

Za posamezne delovne faze smo za izbran postopek N 4 ugotovili naslednjo porabo delovnega časa v urah na hektar — V sistem (tabela 2).

Iz primerjave porabe delovnega časa za posamezne delovne razmere za postopek N 1 in N 4 lahko ugotovimo, da je poraba delovnega časa za N 4 precej manjša. Druga prednost tega postopka je v tem, da se zaradi redčenja poganjkov delo v naslednjih fazah enakomer-

neje razdeli kot pri postopku N 1, kjer poganjkov ne redčimo.

Da bi poenostavljen postopek N 4 podrobneje spoznali, ga bomo natančno opisali.

1. Redčenje poganjkov

Poganjke redčimo, ko so veliki 10 in več cm. Za redčenje uporabljamo za ta namen posebej skonstruirano grebljico. Po pristopu k štoru najprej ugotovimo, kje je šop približno desetih, po možnosti izenačenih poganjkov, odvečne pa z grebljico s čim manj potegi odstranimo.

2. Navijanje in odstranjevanje odvečnih poganjkov

Poganjke začnemo navijati, ko so tako dolgi, da jih lahko ob primerni oddaljenosti vo-

UDK 633.819:631.54

dila od štoru, nekajkrat ovijemo okrog vodila. Ugotovili smo, da je idealno, če so poganjki dolgi 50—60 cm. Po pristopu k štoru ugotovimo, kateri trije poganjki so približno enako dolgi in po možnosti čim bolj skupaj in jih navijemo na vodilo (v našem primeru V sistem), nato izberemo naslednje tri po možnosti enako dolge poganjke ter jih navijemo na drugo vodilo. Pri tem zlasti poudarjamo enako dolge poganjke, ker je to osnova, da le-te (vse tri skupaj) naenkrat navijemo na vodilo. V tem je tudi bistvena prednost v porabi časa v primerjavi s starim postopkom N 1, kjer poganjke navijemo posamič. Druga prednost enako dolgih poganjkov je v tem, da ti poganjki ne ovirajo drug drugega v rasti, kot je to primer pri različno dolgih poganjkih, kjer se manjši zatika za liste večjih. Popravljanje teh poganjkov nam povečuje že tako veliko porabo delovnega časa za vzgojo hmeljne rastline.

Preostale poganjke pa s čim manj potegi odstranimo z nožem.

3. Navijanje manjkajočih poganjkov

To navijanje pogosto imenujemo tudi drugo napeljevanje. Pri štorih, kjer pri prvem navijanju nismo zaradi različnih vzrokov navijali na vsako vodilo toliko poganjkov, kot smo se odločili (v našem primeru 2×3 poganjke), to storimo sedaj in manjkajoče poganjke, ki so v tem časovnem presledku dovolj zrastle, navijemo na oporo. Tokrat ne uporabljamo noža, saj smo odvečne poganjke odstranili že pri prejšnji delovni fazi.

4. Kemično čiščenje

Pri tej delovni fazi je bistveno za koliko škropljenj za uničevanje odvečnih poganjkov se odločimo. V primeru, da se odločimo za dve škropljenji z amonsulfatom, prvo opravimo, ko so rastline visoke 1—2 m, drugo pa v razmaku 2—3 tedne. Za drugim škropljenjem rastline normalno osujemo.

V primeru, da se odločimo samo za eno škropljenje z amonsulfatom, škropimo nekoliko pozneje kot v prejšnjem primeru. Ko se pokaže uspeh škropljenja, rastline plitvo osujemo. Temu lahko sledi še drugo osipanje.

Uvedba racionalnejšega postopka za čiščenje in navijanje hmelja predstavlja zmanjšanje stroškov za čiščenje in navijanje za 2/3, hkrati pa dosežemo boljšo porazdelitev dela v tem spomladanskem obdobju.

KAKŠNE PREDPISE IMAJO NA BAVARSKEM ZA ZATIRANJE OVELOSTI NA HMELJU

(Nadaljevanje)

Tretji paragraf obvezuje zavod za hmeljarstvo v Wolnzachu, oziroma Deželni zavod za vzgojo in varstvo rastlin, da takoj, ko ugotove — bodisi že v nasadu ali kasneje v laboratoriju — verticilij, da o tem obvesti okrajni urad pismeno ali zapisniško z natančno oznako uživalca in parcele in dajo sočasno svoje mnenje, katere ukrepe bi bilo potrebno v obolelem nasadu izvesti.

Prav tako mora pismeno ali zapisniško Zavod za hmeljarstvo obvestiti občino, na katerem področju je obolelo hmeljišče in prizadeto hmeljarsko zadrugo.

Četrty paragraf prepoveduje vstopati tujim osebam v hmeljišča v občinah, kjer je bil ugotovljen verticilij, brez dovoljenja ali naročila, kar velja tudi za strokovne obhode in ogleda. To prepoved morajo takoj objaviti na način, ki je v kraju običajen.

Hojo po obolelih hmeljiščih je potrebno omejiti tudi pri obdelavi, seveda pa je potrebno neodložljive agrotehnične in varstvene ukrepe izvesti v obolelih hmeljiščih. Pri tem pa moramo paziti na to, da vsako delo opravimo najprej v zdravih in šele na koncu v obolelem nasadu.

(Se nadaljuje)

Na podlagi določil 34. in 105. člena ustave SFRJ, 36. in 130. člena ustave SRS in 41. člena zakona o konstituiranju, sklenu delavci in kmetje — kooperanti temeljnih organizacij združenega dela (TOZD):

TOZD KMETIJSTVO ZALEC, Sempeter v Savinjski dolini, po sklepu zborov delovne skupnosti in sklepa delavskega sveta TOZD dne 25. 12. 1974,

TOZD KMETIJSTVO RADLJE, Radlje ob Dravi, po sklepu zbora delovne skupnosti dne 23. 12. 1974,

TOZD KMETIJSTVO ŠMARJE, Šmarje pri Jelšah, po sklepu zborov delovne skupnosti in sklepa sveta TOZD dne 27. 12. 1974,

TOZD KOOPERACIJA ZALEC, Zalec, Zalskega tabora 1, po sklepih zborov delovne skupnosti in sklepu sveta TOZD dne 24. 12. 1974,

TOZD SADJARSTVO MIROSAN, Petrovče, Kasaze 95, po sklepu zbora delovne skupnosti dne 25. 12. 1974,

TOZD VRTNARSTVO CELJE, Celje, Ljubljanska c. 93, po sklepu zbora delovne skupnosti dne 20. 12. 1974,

TOZD MESNINE CELJE, Celje, Cesta v Trnovlje, po sklepu zborov delovne skupnosti in sklepu delavskega sveta TOZD dne 24. 12. 1974,

TOZD MLEKARNA CELJE, Celje, Ljubljanska cesta 77, po sklepu zbora delovne skupnosti dne 26. 12. 1974,

TOZD MEŠALNICA KRMIL ZALEC, Zalec, Vrečarjeva 13, po sklepu zbora delovne skupnosti dne 20. 12. 1974,

TOZD HMEZAD EXPORT-IMPORT ZALEC, Zalec, Vrečarjeva 14, po sklepu zbora delovne skupnosti dne 26. 12. 1974,

TOZD ZDRUŽENA HLADILNICA CELJE, Celje, Cesta v Trnovlje, po sklepu zbora delovne skupnosti dne 24. 12. 1974 in v skladu s pogodbo o združevanju sredstev, ki so jo sklenili »Hmezad«, KZ Slovenske Konjice in KK Sentjur,

TOZD STROJNA ZALEC, Zalec, Ivanke Ura-njekove 1, po sklepu zbora delovne skupnosti dne 27. 12. 1974,

TOZD GOSTINSTVO CELJE, Celje, Gaber-je, Kidričeva 6, po sklepu zbora delovne skupnosti dne 27. 12. 1974,

TOZD GRADBENISTVO ZALEC, Zalec, Sa-vinjska c. 18, po sklepu zbora delovne skupnosti dne 26. 12. 1974,

DELOVNE SKUPNOSTI SKUPNE SLUŽBE ZALEC, Zalec, Zalskega tabora 1, po sklepu delovne skupnosti dne 27. 12. 1974.

SAMOUPRAVNI SPORAZUM O ZDRUŽITVI DELA IN SREDSTEV V PODJETJE »HMEZAD«

I. UVODNE DOLOČBE

1. člen

TOZD, podpisnice tega sporazuma, združuje-jo svoje delo in sredstva v delovno organiza-cijo — podjetje »HMEZAD«, da bi skupno dolgo-ročno zagotovile svoj uspešen razvoj in trdnost svojega poslovanja, zasnovanega na skupnih in-teresi.

V ta namen bodo TOZD:

— zagotavljale enakopraven družbeno-eko-

nomski položaj vsake TOZD in vsakega člana delovne skupnosti podjetja;

— med seboj povezovale, usklajevale in spe-cializirale proizvodnjo in poslovanje;

— usklajevale in skupno usmerjale svoj raz-voj in naložbe, svojo dejavnost in poslovanje

— skupno nastopale na tržišču;

— združevale sredstva za lasten razvoj in razvoj novih dejavnosti;

— skupno vzpostavljale vse zunanje finanč-ne odnose;

— vzajemno in solidarno zagotavljale trd-nost svojega poslovanja in socialno varnost de-lovne skupnosti podjetja;

— zagotavljale materialne in družbene pogo-je za stalno izpopolnjevanje organizacije dela, delovne storilnosti, tehnologije in samouprav-ljanja na znanstvenih dognanjih;

— skupno izboljševale delovne razmere ter osebni in družbeni standard članov delovne skupnosti;

— zagotavljale strokovno in družbeno izpo-polnjevanje članov delovne skupnosti in šola-nje novih strokovnih kadrov;

— določale enoten režim poslovanja in z njim vzpostavljale enotno poslovno disciplino podjetju.

Člani delovne skupnosti vseh TOZD si bo-
združeni v delovni organizaciji prizadevali:

— povezovati posamezne tehnološke procese v proizvodnji in predelavi kmetijskih proizvo-dov, da bi uskladili in smotno razvili ter iz-koristili proizvodne zmogljivosti;

— povezovati z osnovno proizvodno dejav-nostjo vse tiste dejavnosti, ki s svojim delom prispevajo k večji kakovosti in celovitosti po-nudbe na tržišču ali k boljši urejenosti in po-teku osnovne dejavnosti.

2. člen

Firma podjetja je: HMEZAD — KMETIJ-STVO, INDUSTRIJA, TRGOVINA, GOSTIN-STVO — Zalec, neomejena solidarna odgovor-nost.

Sedež podjetja je: Zalec, Zalskega tabora 1.
Skrajšana firma podjetja je: HMEZAD
Zalec, n. sol. o.

Firma podjetja vsebuje tudi zaščitni znak.

3. člen

TOZD imajo imena, ki so navedena v uvodu tega sporazuma.

TOZD poslujejo izven podjetja s firmo pod-jetja in s svojim imenom; znotraj podjetja pa s svojim imenom. V poslovanju izven podjetja se k firmi in imenu doda tudi navedba: »temelj-na organizacija združenega dela brez odgovor-nosti.«

K spremembi imena TOZD mora dati soglas-je delavski svet podjetja.

4. člen

Zaščitni znak podjetja HMEZAD je stilizi-ran, trapezasti presek hmeljske žičnice, obdan s krogom. Zaščitni znak in njegove dovoljene velikosti se določijo s posebnim standardom.

Zaščitni znak podjetja je obenem tudi bla-govni znak, obvezen za vse proizvode podjetja, razen za hmelj, ki se zanj uporablja dosedanji tradicionalni zaščitni znak (stiliziran hmeljski

storžek s črko »a« v sredini) in za licenčne proizvode, ki je zanje obvezno po pogodbi uporabljati drug blagovni znak.

Podjetje in TOZD uporabljajo enotna zunanja obeležja firme (likovni vizež), v katere se vključujejo zaščitni znak, firma podjetja in ime TOZD, na poslovnem papirju, napisnih tablah, žigih, embalaži, reklamnih sredstvih in drugih poslovnih dokumentih.

TOZD uporabljajo pri opremi izdelkov, zgradb in lokalov na razstavah, pri reklamah, publikacijah in podobno značilni oblikovni in vsebinski stil podjetja.

O zaščitnem znaku in značilnem stilu podjetja odloča delavski svet podjetja.

5. člen

Sedanje podjetje »KMETIJSKI KOMBINAT HMEZAD«, ki je bilo ustanovljeno 26. 12. 1961 in vpisano dne 4. 1. 1962 v register pri Okrožnem gospodarskem sodišču v Celju pod št. Rg VI/106, nadaljuje svoje poslovanje po določilih tega sporazuma.

6. člen

Poslovni predmet podjetja HMEZAD obsega naslednje dejavnosti:

1. proizvodnja, nakup in prodaja vseh vrst kmetijskih proizvodov za domače in tuje tržišče;

2. proizvodnja, nakup in prodaja vseh vrst vrtnarskih pridelkov, okrasnih rastlin, sadilnega in semenskega materiala ter opravljanje obrtne dejavnosti cvetličarstva

3. vzreja živine, proizvodnja živalskih proizvodov vseh vrst in živinske krme ter nakup in prodaja teh proizvodov na debelo in drobno;

4. proizvodnja in nakup ter prodaja stranih živalskih proizvodov, kot so: čreva, kože, roževina in drugo;

5. klanje vseh vrst živali ter opravljanje klavniških uslug za lastne in tuje potrebe;

6. gojenje sladkovodnih rib ter nakup in prodaja sladkovodnih in morskih rib;

7. nakup, predelava in prodaja mleka in mlečnih izdelkov;

8. izvajanje kmetijsko-strojnih, prevozno-obrtnih in drugih storitev, z lastnimi kmetijskimi stroji in prevoznim parkom za lastne in tuje potrebe;

9. izvrševanje uslug kovaške, mehanične, ključavničarske, avtokleparske, ličarske in mi-zarske obrti, popravila in servisno vzdrževanje kmetijskih strojev, opreme in motornih vozil za lastne potrebe in druge naročnike;

10. izvajanje del in projektiranje obnove nasadov, melioracij in regulacij ter vzdrževanje gradbenih objektov;

11. eksploatacija gozdov, predelava in prodaja gozdnih, lesnih in žagarskih proizvodov vseh vrst ter izvajanje gozdno-gojitvenih del ter uslužnostno žaganje hlodovine in drugih lesnih sortimentov;

12. opravljanje gostinske dejavnosti;

13. proizvodnja, predelava, nakup in trgovanje z žiti in mlevskimi izdelki vseh vrst na drobno in debelo, zamenjava žit in mlevskih izdelkov vseh vrst ter izvrševanje uslužnostnega mljetja;

14. proizvodnja, nakup in predelava ter trgovanje na drobno in debelo s sadjem, grozdom, jagodičevjem in njih polizdelki in izdelki;

15. izvajanje gradbenih del visokih in nizkih gradenj in gradbeno obrtnih del;

16. proizvodnja kmetijskih strojev in priključkov;

17. izvrševanje storitev z buldožerji in drugo mehanizacijo ter prevozne storitve;

18. tovarni promet blaga v cestnem prometu;

19. proizvodnja, nakup in prodaja vseh vrst močnih krmil;

20. pridelovanje, nakup in prodaja vseh vrst sadja, jagodičevja, sadilnega materiala za sad-jadsko proizvodnjo;

21. elektronska obdelava podatkov za podjetje ni druge naročnike;

22. hranilno in kreditno poslovanje;

23. posredniške in agencijske storitve;

24. skladiščne storitve;

25. strokovno pospeševalna dejavnost kmetijs-ke proizvodnje;

26. trgovanje z blagom naslednjih trgovskih strok:

- meso in mesni izdelki,
- mleko in mlečni izdelki, kruh, pecivo,
- ribe in njihovi izdelki,
- zelenjava, sadje in njihovi izdelki,
- delikatesni proizvodi,
- perutnina, jajca, perje in divjačina, živa perutnina in enodnevni piščanci,
- alkoholne in brezalkoholne pijače,
- živila in gospodinjske potrebščine: med in vse vrste konzerv,
- vrvarski izdelki iz konoplje in jute,
- usnje,
- sedlarsko in jermenarsko blago in potreb-ščine,
- kmetijski stroji in orodje,
- umetna gnojila in sredstva za varstvo rastlin,
- naftni derivati, maziva, olja in masti, od tega samo mazivne masti,
- živina in krma,
- semensko blago,
- sredstva za gojenje vina, z vinogradniški-mi napravami in orodjem ter kletarskim pri-borom,
- gradbeni material, od tega samo opečni proizvodi, cement, mavec, apno, izdelki iz ce-menta, trstika, strešne lepenke, kovinski pro-izvodi za gradbeništvo, betonsko železo, beton-ski votlaki, žični proizvodi, vodovodno instala-terksi in kleparski material, zidarsko, tesarsko in slikarsko orodje, hmeljeveke in hmeljski dro-govi,
- steklo, porcelan, keramika,
- elektroinstalaterski material,
- barve, laki in kemikalije: barve, laki vseh vrst in ostali slikopleskarski material,
- lahki betonski mešalci, lahka dvigala, vr-talni stroji, pištole za zabijanje žičnikov in vod-ne črpalke,
- prodaja osebnih avtomobilov, prodaja na-domestnih delov za motorna vozila in za kme-tijske stroje;

28. zunanjetrgovinski promet:

a) — izvoz in uvoz hmelja, lupulina in hmeljskega ekstrakta zase in za druge gospo-darske organizacije, kakor tudi zastopanje tu-jih firm,

— uvoz materiala za pripravo blaga za zuna-nja tržišča, strojne opreme ter rezervnih delov, potrebnih za opravljanje svoje dejavnosti;

— opravljanje vseh manipulativnih del pri prevzemu, pripravi in prodaji hmelja, lupulina ter hmeljskega ekstrakta za tuja in domača tržišča,

— uvoz močnih krmil, surovin za močna kr-mila, proizvodnja vseh vrst močnih krmil in prodaja le-teh za domače in tuje potrebe;

b) — opravljanje izvozno-uvoznih poslov v okviru poslovnega predmeta podjetja vključno z uvozom kmetijskih strojev, orodja, umetnih gnojil in sredstev za zaščito rastlin,

— zastopanje tujih firm,

— izvajanje investicijskih del v tujini sklad-no s poslovanjem v notranjem prometu podjet-ja,

— opravljanje zunanjetrgovinskega prometa za druge delovne organizacije,

— sklepanje pogodb s tujimi poslovnimi partnerji o poslovno-tehničnem sodelovanju, zlasti o skupnem programiranju proizvodnje, delitvi tekoče proizvodnje in njenem dopolnje-vanju, skupnem pripravljanju in uvajanju nov-ih proizvodov, o medsebojni dobavi izdelkov in surovin, o skupnem nastopanju na tujih tr-gih in o skupnem usposabljanju novih kadrov.

V kolikor TOZD oziroma njihove poslovne enote opravljajo poleg prej navedenih dejavno-sti podjetja še kakšno drugo dejavnost, ki je vpisana v sodni register, se pri tej TOZD vpiše kot njen poslovni predmet še ta dejavnost ozi-roma dejavnost njene poslovne enote.

Delavski svet podjetja sklepa o spremembi poslovnega predmeta podjetja in TOZD na nji-hov predlog, kadar pa gre za razvijanje novih dejavnosti izven že obstoječih TOZD, pa po lastni pobudi in po prejšnji obravnavi v TOZD.

7. člen

Glavne dejavnosti posameznih TOZD so naslednje:

1. KMETIJSTVO ZALEC:

- kmetijska proizvodnja na družbenih zemljiščih,

- predelava lesa,
- gospodarjenje z gozdovi,
- sladkovodno ribištvo.

2. KMETIJSTVO RADLJE:

- kmetijska proizvodnja na družbenih zemljiščih in v kooperaciji s kmeti,
- gospodarjenje z gozdovi,
- odkup in prodaja kmetijskih pridelkov, živine in gozdnih sadežev,
- trgovanje na drobno.

3. KMETIJSTVO SMARJE:

- kmetijska proizvodnja na družbenih zemljiščih in v kooperaciji s kmeti,
- gospodarjenje z gozdovi,
- odkup in prodaja kmetijskih pridelkov, živine in gozdnih sadežev,
- trgovanje na drobno,
- proizvodnja gradbenega materiala,
- popravila kmetijskih strojev in motornih vozil,
- kovaške in ključavničarske obrtne storitve.

4. KOOPERACIJA:

- kmetijska proizvodnja v kooperaciji s kmeti,
- odkup in prodaja kmetijskih pridelkov, živine, in gozdnih sadežev,
- trgovanje na drobno.

5. SADJARSTVO MIROSAN:

- pridelovanje sadja, jagodičevja in sadik,

6. VRTNARSTVO:

- trgovanje s sadikami,
- proizvodnja povrtin in okrasnih rastlin,
- cvetličarska obrt,
- urejanje parkov in nasadov,
- trgovanje na drobno in debelo.

7. MESNINE:

- klanje živine, proizvodnja mesa, mesnih izdelkov in surovih kož,
- trgovanje na drobno in debelo z mesom, mesnimi izdelki, konzervami in surovimi kožami.

8. MLEKARNA:

- predelava mleka in mlečnih izdelkov,
- trgovanje na debelo z mlekom in mlečnimi izdelki.

9. MESALNICA KRMIL:

- proizvodnja močnih krmil.

10. EXPORT-IMPORT:

- izvozno-uvozni posli,
- zastopanje tujih firm,
- konsignacija,
- posredniški in agencijski posli,
- trgovina na debelo in drobno,
- tovarni prevoz blaga v cestnem prometu.

11. ZDRUŽENA HLADILNICA:

- skladišni posli,
- trgovanje na debelo in drobno.

12. STROJNA:

- proizvodnja kmetijskih strojev in opreme,
- izdelava železnih konstrukcij,
- buldožerske storitve,
- popravila kmetijskih strojev in motornih vozil,
- trgovanje z motornimi vozili.

13. GOSTINSTVO:

- gostinske in turistične storitve.

14. GRADBENISTVO:

- visoke in nizke gradnje,
- gradbena obrtna dela.

8. člen

Pri širjenju svojega predmeta poslovanja in razvijanju novih dejavnosti morajo TOZD upoštevati načela smotrne delitve dela v podjetju, specializacije in povezovanje dejavnosti v okviru podjetja.

TOZD ne more začeti z novo dejavnostjo, ki je že razvita v drugi TOZD, če ta s tem ne soglaša, razen če ni v skupnem interesu, kar ugotovi s svojim sklepom delavski svet podjetja. To ne velja: 1. za dejavnosti primarne proizvodnje v kmetijstvu, vendar je treba pri organizaciji dejavnosti upoštevati načelo delitve dela in specializacije in 2. za dejavnosti, ki imajo v

TOZD pomožni ali stranski značaj; vendar je tudi tu treba upoštevati smotrnost, kadar je taka dejavnost že razvita v drugi TOZD, bodisi osnovna, pomožna ali stranska.

9. člen

Podjetje zastopa glavni direktor. V njegovi odsotnosti zastopa podjetje pomočnik glavnega direktorja, ki ga za to določi s sklepom delavski svet podjetja.

Pomočniki glavnega direktorja in sekretar podjetja zastopajo podjetje v vseh zadevah iz njihovega delovnega področja, ki je določen v statutu podjetja.

Direktor finančno-računovskega sektorja zastopa podjetje v vseh finančnih zadevah iz svojega delovnega področja, ki je določeno v statutu podjetja, vse pogodbe pa podpisuje skupno z glavnim direktorjem podjetja. V odsotnosti direktorja finančno-računovskega sektorja zastopa podjetje v finančnih zadevah z vsemi njegovimi pravicami in dolžnostmi pomočnik direktorja finančno-računovskega sektorja.

Podjetje in vse TOZD v njegovi sestavi ter delovno skupnost skupnih služb zastopa v vseh pravnih razmerjih pred sodišči, razsodišči in upravnimi organi vodja pravnega oddelka.

TOZD zastopajo direktorji TOZD, delovno skupnost skupnih služb pa pomočnik glavnega direktorja, ki vodi poslovanje delovne skupnosti skupnih služb.

10. člen

Firmo podjetja oziroma ime TOZD podpisujejo delavci, ki jih zastopajo. Le-ti lahko svoje pooblastilo prenesejo na druge delavce v skladu z zakonom. Način podpisovanja in postopek prenašanja pooblastil natančneje določa statut podjetja.

11. člen

Samoupravne sporazume in družbene dogovore podpisata potem, ko so jih sprejeli pristojne delovne skupnosti, predsednik delavskega sveta in individualni poslovodni organ.

S podpisom samoupravnega sporazuma ali družbenega dogovora z organizacijami združenega dela izven podjetja ali družbenopolitičnimi skupnostmi, TOZD, ki sklepa tak sporazum oziroma dogovor, ne sme prizadeti pravic in interesov drugih TOZD v podjetju. Zaradi tega je TOZD zavezana dati predlog sporazuma oziroma dogovora še pred njeno odločitvijo o sklenitvi takega sporazuma ali dogovora v mnenje podjetja.

Če se sklenitev samoupravnega sporazuma ali družbenega dogovora nanaša na dve ali več TOZD ali na zadevo skupnega pomena, so TOZD, ki sklepajo tak sporazum ali dogovor, zavezane še pred njegovim podpisom uskladičiti svoja stališča in zavzeti skupno stališče. Skupno stališče zavzemajo TOZD po svojih delegatih v delavskem svetu podjetja s sklepom.

12. člen

TOZD, podpisnice sporazuma, prenesejo na podjetje da v svojem imenu in za račun TOZD nastopa v pravnem prometu z drugimi ter sklepa pogodbe in druge pravne posle:

- v odnosih z bankami in zavarovalnicami,
- o najemanju in dajanju posojil izven podjetja,
- o skupnem vlaganju sredstev izven podjetja,
- o skupnih naložbah zunanjih partnerjev v podjetju,
- o poslovnem sodelovanju in združevanju,
- o industrijski lastnini,
- o zastopanju tujih firm,
- o ustanavljanju trgovinskih predstavništva TOZD in podjetja v državi in tujini,
- o najemanju posojil podjetja pri Hranilnici in posojilnici, dajanju posojil Hranilnici organizacijam združenega dela izven podjetja, najemanju posojil Hranilnice in posojilnice izven podjetja ter drugih poslih v zvezi s hranilno-kreditnem poslovanjem podjetja,
- o prometu z zemljišči,

- o zadevah, s katerimi se uporabijo združena sredstva iz celotnega dohodka TOZD,
- pri izvajanju in nadzoru nad investicijami z združenimi sredstvi TOZD,
- o nakupu in prodaji osnovnih sredstev skupne porabe iz združenih in sposojenih sredstev, za katere je nosilec podjetje kot celota,
- o upravljanju, graditvi, nakupu in prodaji stanovanj in stanovanjskih hiš, dajanju garancij s tem v zvezi ter kreditiranju delavcev za gradnjo in nakup stanovanj,
- o gradnji in najemanju objektov za počitniške domove, drugih objektov za rekreacijo in družbeni standard delavcev podjetja ter drugih zadevah v zvezi z organizacijo in izvajanjem letnega oddiha, rekreacije in družbenega standarda,
- o izobraževanju, kreditiranju in štipendiranju in o organizaciji in izvajanju izobraževanja,
- o zadevah, ki jih opravlja delovna skupnost skupnih služb v imenu in za račun ene ali več TOZD,
- o prometu z združenimi sredstvi za potrebe poslovanja delovne skupnosti skupnih služb,
- o dolgoročnih poslih in večjih investicijskih nabavah v zunanjetrgovinskem prometu,
- zastopa TOZD pred sodišči, razsodišči in upravnimi organi,
- v drugih zadevah po posebnem pooblastilu TOZD.

V vseh drugih zadevah v pravnem prometu z drugimi nastopajo TOZD same. Pogodbe in druge pravne posle sklepajo in podpisujejo direktorji TOZD oziroma drugi pooblaščen delavci samostojno ali v soglasju s sklepom delavskega sveta TOZD, kot to določa zakon in statut. Pogodbe, ki dolgoročno zavezujejo, se sklepajo le s soglasjem delavskega sveta TOZD. Preden se tako pogodbo podpiše, se mora dobiti pismeno soglasje poslovodnega organa podjetja, da pogodba ni v nasprotju z interesi podjetja kot celote in da ni zadeva skupnega pomena. Če poslovodni organ ne izda soglasja, lahko TOZD, če vztraja na sklenitvi, predloži pogodbo v dokončno odločitev delavskemu svetu podjetja.

13. člen

Za obveznosti podjetja odgovarjajo vse TOZD neomejeno solidarno.

Za obveznosti podjetja in posameznih TOZD ne odgovarjajo vlagatelji s svojimi sredstvi, ki so jih vložili v Hranilnico in posojilnico, podjetje in vse TOZD pa odgovarjajo vlagateljem za njihove vloge v Hranilnici in posojilnici z vsemi svojimi sredstvi.

14. člen

Za obveznosti, ki jih prevzame posamezna TOZD v svojem imenu in za svoj račun, odgovarja sama z vsemi svojimi sredstvi in zanje podjetje in druge TOZD ne odgovarjajo niti solidarno niti subsidiarno.

Podjetje in posamezne TOZD ne odgovarjajo za kritje morebitnih izgub drugih TOZD, razen, če se ne dogovorijo skladno z določbami tega sporazuma drugače.

Vsaka TOZD je odgovorna za plačevanje in obračunavanje vseh družbenih obveznosti, ki nastanejo iz njenega poslovanja.

II. ZADEVE SKUPNEGA POMENA IN NAČIN URESNIČEVANJA CILJEV ZDRUŽEVANJA

15. člen

Zadeve, ki se bodo skupno urejale in odločali skupni organi, so:

1. skupni razvojni program in letni gospodarski načrt;
2. skupna poslovna (proizvodna, komercialna, finančna) in razvojna (investicijska) politika;
3. skupna kadrovska politika (sistemizacija delovnih mest, pogoji za imenovanje članov poslovodnih in vodilnih delavcev);

4. Skupna politika in načela za osnove in merila za delitev dohodka in osebnih dohodkov;
5. usmerjanje in usklajevanje dolgoročnih poslovnih povezav in tekočega poslovanja;
6. organizacija splošnega ljudskega odpora in civilne zaštite;
7. način in postopek urejanja sporov med TOZD;
8. politika gospodarjenja z zemljišči;
9. združevanje v poslovne in interesne skupnosti, združenja in druge organizacije gospodarskega združenja ter združevanje dela in sredstev izven podjetja;
10. poslovno sodelovanje, kooperacija ter druge oblike dolgoročnih poslovnih odnosov izven podjetja;
11. imenovanje skupnih delegatov za zastopanje podjetja kot celote oziroma TOZD v njegovi sestavi v organih poslovnega sodelovanja in v drugih skupnih organih izven podjetja za opravljanje zadev skupnega pomena;
12. nastopanje in poslovni odnosi do skupnih poslovnih partnerjev v nakupu in prodaji;
13. raziskava tržišča;
14. nastopanje na sejnih in razstavah ter ekonomska propaganda;
15. ustanavljanje trgovinskih predstavništev in podjetij v državi in v tujini;
16. posli in poslovni odnosi, ki presegajo gospodarske zmogljivosti posamezne TOZD;
17. pogoji združevanja ni oročanja sredstev TOZD, upravljanje skupnih skladov in odločanje o njihovi uporabi;
18. najemanje in dajanje posojil izven podjetja;
19. skupne naložbe v podjetju in izven njega;
20. hranilno-kreditno poslovanje;
21. pogoji in način urejanja članstva kmetov-kooperantov v delovni skupnosti;
22. enotna načela, osnove in merila za uveljavljanje pravic delavcev na podlagi vzajemnosti ter minulega dela;
23. upravljanje, graditev in dodeljevanje družbenih stanovanj ter kreditiranje delavcev za gradnjo ali nakup stanovanj;
24. izobraževanje delavcev, štipendiranje in pripravništvo;
25. upravljanje, graditev in uporaba počitniških domov in skupnih objektov za rekreacijo in družbeni standard;
26. uresničevanje načel o odgovornosti delavcev;
27. varovanje poslovnih tajnosti;
28. enotna metodologija planiranja in spremljanja poslovanja;
29. enoten sistem in načela notranje organizacije, materialnega in finančnega poslovanja, obdelave podatkov in informiranja ter kontrole poslovanja;
30. enotna metodologija vrednotenja delovnih mest;
31. enotni likovni videz podjetja in TOZD;
32. druge zadeve, ki so dane s samoupravnimi sporazumi in skupnimi splošnimi akti v pristojnost organom upravljanja podjetja.

Skupni pomen je podan tudi, kadar se zadeva tiče dveh ali več TOZD.

Statut podjetja določijo postopek in organe, ki sprejemajo odločitve o zadevah skupnega pomena, če niso določeni že v tem sporazumu.

16. člen

Skupne cilje in interese uresničujejo TOZD tako, da s tem sporazumom:

- pooblašča skupne organe upravljanja, da sprejemajo odločitve za vse TOZD;
- poverjajo opravljanje določenih poslov delovni skupnosti skupnih služb ali drugi TOZD, da jih opravlja za vse ali le za nekatere TOZD;
- določajo zadeve, ki jih bodo vse TOZD urejale na enoten način;
- zagotavljajo in združujejo sredstva za uresničevanje skupnih ciljev in interesov.

17. člen

S statutom se določijo pooblastila in odgovornosti posameznih organov upravljanja podjetja za odločanje o skupnih zadevah, v kolikor niso določena že v tem sporazumu.

18. člen

TOZD, podpisnice, poverjajo delovni skupnosti skupnih služb, da za vse opravlja naslednje naloge:

- a) Zbirno za podjetje:
 1. programiranje razvoja, načrtovanje in analiziranje poslovanja in statistika;
 2. zbirno računovodstvo;
 3. skupne kadrovske zadeve;
 4. hranilno-kreditno poslovanje;
 5. organizacija splošnega odpora in civilne zaštite.
- b) Za podjetje kot celoto in za vse TOZD:
 1. finančno-denarni posli (zunanji krediti, medsebojno kreditiranje TOZD, devizno poslovanje, plačilni promet — na internih tekočih in na žiro računih), evidenca razpoložljivih sredstev in obveznosti, odnosi z bankami in drugimi kreditorji;
 2. knjigovodstvo osnovnih sredstev, obdelava saldakontov, pravnih oseb, knjigovodska in strukturna;
 3. kontrola materialnega in finančnega poslovanja ter izvajanje splošnih in samoupravnih predpisov in sklepov organov upravljanja podjetja;
 4. urejanje odnosov z zavarovalnicami;
 5. urejanje pravnih zadev in zastopanje podjetja in TOZD pred sodišči in upravnimi organi;
 6. elektronska obdelava podatkov;
 7. analiza in projektiranje organizacije dela in poslovanja;
 8. izobraževanje in štipendiranje;
 9. izgradnja, kreditiranje in dodeljevanje stanovanj in izgradnja ter izkoriščanje počitniških domov;
 10. izdajanje glasila podjetja;
 11. organizacija priprave in izvedbe večjih investicij;
 12. izdelava osnutkov samoupravnih aktov;
 13. vodenje evidence o zemljiščih, geometrska dela in opravljanje pravnega prometa z zemljišči;
 14. organizacija varstva pri delu in kontrola izvajanja varstva pri delu;
 15. urejanje odnosov s firmami v državi in tujini, v katerih je podjetje udeleženo s svojimi sredstvi;
 16. tajništvo za zaščito delovnih dolžnosti.

19. člen

Razmejitev poslov, ki se opravljajo na ravni podjetja in na ravni TOZD, določa soglasno delavski svet podjetja. Razmejitev temelji na načelu, da se posli organizirajo tam, kjer je najbolj smotno in da se isti posel ne opravlja dvakrat. Razmejitvijo poslov tudi ne sme biti okrnjen enoten sistem zbiranja poslovnih informacij.

20. člen

Delovna skupnost skupne službe lahko opravlja posle iz prejšnjega člena pod a) in b) tudi za naročnike izven podjetja, vendar se zato ne sme poslabšati kakovost ali zmanjšati obseg dela za TOZD v podjetju.

Ceno svojih eksternih storitev in poslov določa delovna skupnost skupne službe samostojno v skladu s tržnimi pogoji in poslovno politiko podjetja.

21. člen

Stroški poslovanja delovne skupnosti skupne službe se krijejo s ceno storitev ali s prispevkom glede na značaj posameznega posla oziroma skupine poslov, ki so jih zavezane plačati oziroma prispevati druge TOZD v sestavi podjetja.

Cena storitev oziroma višina prispevka, kakor tudi, kateri skupni posli se krijejo s prispevkom, kateri pa s ceno storitve, določi organ upravljanja podjetja z letnim gospodarskim načrtom na podlagi predloženega programa dela in predračuna stroškov.

Prispevek posamezne TOZD se določa sorazmerno njenemu dohodku in celotnemu dohodku, upoštevajoč tudi obseg opravljenega dela za posamezne TOZD.

Prispevek za opravljene skupne posle mora zagotoviti delavec skupnih služb podjetja:

1. osebne dohodke v višini obračunskih postavk po sporazumu o delitvi osebnih dohodkov v podjetju;

2. osebne dohodke iz dobička in sredstva za skupno porabo, ki ustrezajo povprečju v podjetju, razen za delavce oddelkov, ki ustvarjajo eksterno realizacijo, kar se uredi s sporazumom o delitvi osebnih dohodkov;

3. sredstva za kritje funkcionalnih stroškov;

4. sredstva za kritje obveznosti po družbenih dogovorih, sklenjenih za podjetje.

To plačilo ne zajema sredstev za razširjeno reprodukcijo in rezervnih sredstev.

Za nakup osnovnih sredstev ali za zagotovitev potrebnih obratnih sredstev za opravljanje skupnih poslov, za katere ne zadoščajo sredstva amortizacije delovne skupnosti skupne službe, zagotovijo druge TOZD, s trajnim združenjem sredstev.

22. člen

Samoupravne pravice delovne skupnosti skupnih služb določa ta sporazum in splošna pravica delovne skupnosti skupnih služb.

K splošnim pravilom delovne skupnosti skupnih služb mora dati soglasje delavski svet podjetja.

23. člen

TOZD bodo enotno uredile vse tiste zadeve iz svoje pristojnosti, ki zagotavljajo enakopraven družbeno-ekonomski položaj vsake TOZD in vsakega delavca v podjetju in ki zagotavljajo vsakemu delavcu za enako delo pri enakem poslovnem uspehu organizacijske enote oziroma TOZD, v kateri dela, enake pravice iz dela in enake dolžnosti do dela ter enake pravice na podlagi vzajemnosti in minulega dela.

S skupnimi samoupravnimi sporazumi bodo TOZD določale:

a) skupna načela za osnove in merila za razporeditev dela dohodka, namenjenega za osebno in skupno porabo;

b) pravice in obveznosti iz medsebojnih razmerij, ki se iz načela solidarnosti delavcev in kot zadeve skupnega pomena uredijo enotno v podjetju, zlasti:

1. osnove in merila za delitev sredstev, namenjenih za osebne dohodke;

2. osnove in merila za nagrajevanje poslovnih organov po uspešnosti dela in posebnih delovnih dosežkih delavcev;

3. pravice in obveznosti delavcev iz minulega dela;

4. pogoje in način uporabe sredstev skupne porabe;

5. pravice, obveznosti in odgovornosti delavcev pri delu;

6. solidarno zagotavljanje sredstev za minimalni osebni dohodek za določene namene skupne porabe in za minimalne pravice delavcev iz minulega dela;

7. dodeljevanje stanovanj in posojil delavcem za gradnjo ali nakup stanovanj;

8. enotna načela in postopek za sistemizacijo delovnih mest in določanje vodilnih delovnih mest;

9. način in pogoje pridobivanja in prenehanja lastnosti delavca v združenem delu;

10. pogoje in način dopusta in odsotnosti z dela;

11. varstvo delavcev pri delu in posebno varstvo žena, mladine in invalidov;

12. pravice in obveznosti delavcev do usposabljanja in izobraževanja;

13. varstvo pravic delavcev iz združenega dela;

14. zaposlovanje pripravnikov;

15. pogoje in okoliščine, kdaj je delavec dolžan delati na drugem delovnem mestu ali v drugi TOZD;

16. pogoji in okoliščine, ob katerih imajo delavci ene TOZD pravico delati v drugih TOZD v podjetju, zaradi zagotovitve socialne varnosti;

17. način izbire delavcev za posamezna vodilna delovna mesta v TOZD, ki so posebnega pomena za podjetje.

TOZD se lahko sporazumejejo še o drugih zadevah skupnega pomena, ki se enotno uredijo s samoupravnimi sporazumi.

25. člen

S skupnimi splošnimi akti urejajo TOZD naslednje zadeve:

1. informiranje delavcev in zaščita poslovne tajnosti;
2. organizacija in poslovanje Hranilnice in posojilnice;
3. organizacija in poslovanje Interne banke;
4. zavarovanje imovine;
5. splošne zadeve varstva pri delu;
6. način volitev, dela in odpoklic organov upravljanja in nadzornih organov;
7. knjigovodstvo in finančno ter materialno poslovanje;
8. pogoje in način nagrajevanja za izume, koristne predloge in tehnične izboljšave;
9. organizacijo priprav za splošni ljudski odpor in za civilno zaščito;
10. štipendiranje;
11. načela notranje organizacije TOZD in podjetja;
12. postopek notranje arbitraže;
13. načela oblikovanja cen in prodajnih pogojev.

TOZD se lahko sporazumeje še o drugih zadevah, ki se enotno uredijo v podjetju s skupnimi splošnimi akti.

III. NAČELA NOTRANJE ORGANIZACIJE TOZD IN PODJETJA

26. člen

Člani delovnih skupnosti TOZD v podjetju so delavci, ki so si pridobili lastnost delavca po samoupravnem sporazumu o medsebojnih razmerjih in kmetje-kooperanti ter njih družinski člani, ki so sklenili s TOZD posebne (statutne) pogodbe v skladu z zakonom.

Kmet — imetnik kmetije postane član delovne skupnosti, ko sklene s TOZD dolgoročno pogodbo, da z njo združuje svoje delo in sredstva v skupni proizvodnji oziroma, da bo z njo trajno proizvodno sodeloval.

Član delovne skupnosti postane lahko tudi ožji družinski član kmeta-kooperanta, če se preživlja z delom na kmetiji in če poda pismeno izjavo o tem.

Članstvo kmeta-kooperanta v delovni skupnosti TOZD preneha, če ne izpolnjuje svojih obveznosti iz statutske pogodbe ali če poda izjavo o izstopu iz delovne skupnosti.

O sklenitvi ali odpovedi statutske pogodbe s kmetom oziroma družinskim članom odloča organ upravljanja TOZD. Vsebinsko statutske pogodbe sprejme delavski svet podjetja.

27. člen

Kmetje-kooperanti in delavci, ki sodelujejo v skupni proizvodnji z njimi, oblikujejo svojo TOZD, v kateri skupno opravljajo skupne zadeve in skupno odločajo o delitvi skupno ustvarjenega dohodka. O pravicah, obveznostih in odgovornostih delavcev in drugih zadevah iz medsebojnih odnosov v kooperacijski TOZD odločajo delavci sami.

28. člen

Glede na svojo velikost, število zaposlenih, razvitost in razvejanost poslovanja in teritorialno razprostranost, se v okviru TOZD lahko organizirajo ožje organizacijske enote; delovne oziroma združne enote in proizvodne oziroma poslovne enote.

29. člen

Delovna enota je ožja tehnološko ekonomska in samoupravna enota v sestavi TOZD. TOZD nanjo prenaša s statutom določene samoupravne pravice. Zanj se ugotavlja poslovni uspeh in v skladu z njim razporeja del sredstev za delitev dohodka, o katerih porabi odloča svet delovne enote.

Taka enota v TOZD, ki se ukvarja s kooperacijsko dejavnostjo, se imenuje združna enota.

Delovna oziroma združna enota je tudi volilna enota za volitve članov upravljanja TOZD.

30. člen

Proizvodna (v tehnološkem procesu) oziroma poslovna (v ostalih delovnih procesih) enota je ožja organizacijska enota v sestavi delovne oziroma združne enote ali neposredno v sestavi TOZD.

Proizvodna oziroma poslovna enota mora predstavljati jasno omejen del poslovnega procesa, za katerega so trajneje vezana določena poslovna sredstva in določena skupina delavcev in za katerega se ugotavlja poslovni uspeh.

Položaj proizvodne oziroma poslovne enote imajo lahko tudi organizacijske enote z drugim nazivom (delavnica, izmena, oddelek itd.), če izpolnjujejo navedene pogoje.

31. člen

Temeljno samoupravno skupnost tvorijo delovne skupnosti organizacijskih enot, za katere se oblikujejo zbori članov delovne skupnosti in v kateri člani delovne skupnosti uresničujejo svoje samoupravne pravice, zlasti tiste, ki terjajo neposredno odločanje, v kateri člani delovne skupnosti izražajo svoja mnenja, dobijo informacije, postavljajo svoje predloge in zahteve.

Temeljna samoupravna skupnost se oblikuje lahko za TOZD kot celoto, za delovno enoto ali pa za proizvodno enoto.

Organizacijo temeljnih samoupravnih skupnosti in način informiranja določijo TOZD v svojih statutih.

32. člen

Zaradi usklajevanja dela, skupnega opravljanja poslov, poverjenih podjetju, smotrnega, skladnega in učinkovitega izvajanja razvojnih programov in gospodarskih načrtov, se TOZD s istovrstno ali sorodno dejavnostjo povezujejo v področja.

Sklep o oblikovanju področja sprejme delavski svet podjetja po poprejšnji obravnavi delavskih svetov TOZD, ki se vključujejo v področje.

Tako oblikovano področje ima funkcijo ožje koordinacije dela in poslovanja v področje vključenih TOZD.

Za izvajanje operativnih nalog, za usklajevanje in organizacijo dela, za izvajanje sklepov skupnih samoupravnih organov v TOZD, vključenih v področje, skrbi pomočnik glavnega direktorja.

Področje pa dobi lahko tudi obliko samoupravne združbe — skupnosti TOZD, če zainteresirane TOZD tako sklenejo s samoupravnim sporazumom, s katerim prenesejo na področje kot skupnost TOZD tudi naloge in pravice iz svoje pristojnosti, organizira skupne strokovne službe, ustanovijo skupni samoupravni organ in uredijo druge medsebojne odnose.

33. člen

Poslovni odnosi proizvodnih TOZD s trgovskimi oziroma predelovalnimi TOZD imajo — po tem sporazumu in v skladu s letnimi gospodarskimi načrti — značaj trajnega sodelovanja. Zato se TOZD, ki se ukvarjajo s proizvodnjo, s predelavo ali s prodajo istega proizvoda ali skupine proizvodov, povezujejo v poslovne skupnosti.

V okviru poslovne skupnosti se TOZD dogovarjajo o skupni politiki proizvodnje, o njihovem deležu v skupno ustvarjenem dohodku glede na dogovorjen način in merila (tržne ali dogovorjene cene ali skupni riziko in delitev dohodka) in urejajo druge zadeve iz skupnega poslovanja.

34. člen

Poslovna skupnost ni organizacija združnega dela. Za opravljanje zadev skupnega pomena imenuje vsaka članica po enega delegata v skupni organ — poslovni odbor.

Poslovno skupnost organizirajo zainteresirane TOZD s samoupravnim sporazumom, v katerem določijo zlasti skupne cilje in način njihovega uresničevanja, način in merila delitve skupno ustvarjenega dohodka, medsebojne pravice in obveznosti članic, pristojnosti poslovnega odbora.

Skupne posle izvršuje TOZD, ki jo podpisnice določijo v samoupravnem sporazumu. Poslovni odbor ima pravico dati svoje mnenje o predlaganih kandidatih za vodilne delavce, ki neposredno vodijo opravljanje skupnih poslov v tej TOZD, izraziti nezaupnico vodilnim in strokovnim delavcem, ki opravljajo skupne posle in dati svoje mnenje k predlogu statuta TOZD, ki opravlja skupne posle.

35. člen

V poslovno skupnost se lahko vključijo tudi TOZD iz drugih delovnih organizacij oziroma delovne organizacije, če imajo s podjetjem sklenjeno poslovno-tehnično pogodbo ali pogodbo o skupnem vlaganju sredstev v TOZD, ki opravlja skupne posle.

36. člen

TOZD se dogovorijo, da vodi vsaka svoje knjigovodstvo, s katerim zagotavlja evidenco gibanja in stanja sredstev in virov, ugotavljanja in delitve celotnega dohodka ter druge evidence.

Vsaka TOZD sestavlja periodične in zaključne račune, ki jih predlaga preko računovodstva podjetja pristojnim družbeno-političnim organom in drugim zunanjim institucijam. Na podlagi teh obračunov sestavlja računovodstvo podjetja obračune za interne in zunanje potrebe.

S skupnim pravilnikom o knjigovodstvu in finančno materialnem poslovanju se enotno ureja način evidentiranja poslovnih dogodkov.

IV. UPRAVLJANJE V TOZD IN DELOVNI SKUPNOSTI SKUPNE SLUŽBE

37. člen

Člani delovne skupnosti neposredno odločajo na zboru.

S statutom TOZD oziroma splošnimi pravili delovne skupnosti Skupnih služb in v skladu s 37. členom se določijo organizacijske enote, v katerih se oblikuje zbor delovne skupnosti.

38. člen

Organ upravljanja v TOZD je delavski svet TOZD, v delovni skupnosti Skupnih služb pa svet delovne skupnosti.

V TOZD z manj kot 30 zaposlenimi se ne voli delavski svet in delovna skupnost izvršuje vse samoupravne pravice neposredno.

Temeljne pristojnosti zborov delovnih skupnosti, organov upravljanja, kolektivnih in individualnih poslovnih organov so v vseh TOZD in v delovni skupnosti Skupnih služb načeloma enake.

39. člen

Temeljne pristojnosti zborov delovne skupnosti so enotne v vseh TOZD v podjetju in so naslednje:

1. Sprejemajo sklepe o sprejemu oziroma pristopu TOZD k družbenim dogovorom in samoupravnim sporazumom;

2. Sprejemajo letni gospodarski načrt svoje enote in TOZD in njen razvojni program;

3. Obravnavajo poročila o poslovanju svoje enote in TOZD (o doseganju in delitvi dohodka, o uporabi sredstev, o materialnem in finančnem stanju) in poročila o poslovanju organov upravljanja in o delu svojih delegatov v teh organih;

4. S samoupravnimi sporazumi o delitvi dohodka in osebnih dohodkov odločajo o razporeditvi dohodka za osebno in skupno porabo in o delitvi sredstev za osebne dohodke;

5. Začnejo postopek za odpoklic delegata ali za razrešitev organa upravljanja;

6. Sprejemajo statut TOZD in statut podjetja in obravnavajo pred sprejetjem splošne akte TOZD in podjetja;

7. Odločajo o statusnih spremembah TOZD, o združevanju TOZD v skupnost TOZD in druge oblike poslovnega povezovanja v okviru podjetja;

8. Odločajo o statusnih spremembah podjetja;

9. Odločajo o združevanju TOZD v sestavljene organizacije združenega dela, poslovne

skupnosti in druge oblike poslovnega združevanja izven podjetja;

10. Odločajo o uporabi sredstev za razširjeno reprodukcijo v TOZD ali da jih združijo za skupno poslovanje izven TOZD;

11. Odločajo o posebnih sporazumih za prevzem odgovornosti za obveznosti druge TOZD do tretjih oseb.

Pristojnosti zbora delovne skupnosti Skupnih služb so načeloma enake, kot zborov delovne skupnosti v TOZD, razen, da ne odločajo o zadevah pod točko 10 in 11 in drugih zadevah, ki se nanašajo na razpolaganje s sredstvi, ugotavljanje delitev in razpolaganje z dohodkom ter sprejemanjem obveznosti iz dohodka.

Na zboru delovne skupnosti lahko delavci dajejo predloge in mnenja v zvezi z organizacijo dela, delitvijo osebnih dohodkov itn., postavljajo zahteve in vprašanja o delu organov upravljanja, o delu vodstvenih delavcev, o medsebojnih odnosih itn.

Zbor delovne skupnosti se sklicuje po potrebi, najmanj pa enkrat vsake tri mesece. Sklepi se sprejemajo z večino glasov vseh članov delovne skupnosti.

40. člen

Svoje delegate v delavski svet skupnosti TOZD, delovne organizacije, sestavljene organizacije združenega dela, volijo delavci TOZD neposredno. V teh organih mora biti zastopana vsaka TOZD, ki se je vanje s samoupravnim sporazumom združila.

Postopek in način volitev se določi v skupnem splošnem aktu.

41. člen

Temeljne pristojnosti delavskih svetov TOZD so zlasti naslednje:

1. V TOZD, kjer je več zborov delovne skupnosti, ugotavlja na podlagi zapisnikov odločitev delovne skupnosti TOZD in razglasi sklep;

2. Sklepa o uporabi združenih sredstev za skupna vlaganja izven podjetja;

3. Določa predlog statuta TOZD;

4. Sprejema splošne akte TOZD;

5. Sprejema ukrepe za izvajanje gospodarskega načrta;

6. Imenuje direktorja TOZD in vodilne delavce v TOZD;

7. Sprejema zaključni račun TOZD;

8. Odloča o sprejemu pogodbe o združevanju sredstev za skupno poslovanje, preden jo sprejme delavski svet podjetja;

9. Odloča o nakupu in prodaji osnovnih sredstev in sredstev skupne porabe v okviru letnega gospodarskega načrta;

10. Imenuje delegate TOZD v organe poslovnega združevanja in sodelovanja, skupnega poslovanja, družbenega dogovarjanja in v druge skupne organe izven TOZD za opravljanje zadev skupnega pomena, kadar po 11. členu sklepa o tem TOZD samostojno.

Sklepi se sprejemajo z večino vseh članov delavskega sveta.

Svet delovne skupnosti ima načeloma enake pristojnosti kot delavski svet TOZD, razen pod točko 2 in 8, pod točko 9 pa odloča po soglasju delavskega sveta podjetja.

42. člen

V TOZD, ki uporablja pri svojem poslovanju združena sredstva, se ustanovi poleg organov upravljanja TOZD še poslovni odbor, kot skupni organ upravljanja, za opravljanje zadev skupnega pomena OZD, ki so vanjo vložile svoja sredstva.

S pogodbo o skupnem vlaganju sredstev se določijo pristojnosti poslovnega odbora, merila za ugotavljanje deleža delovne skupnosti TOZD pri skupaj doseženem dohodku in drugi medsebojni odnosi med TOZD in OZD, ki so združile sredstva.

43. člen

V delovnih oziroma združnih enotah se izvolijo sveti.

Svet delovne oziroma združne enote odloča o zadevah, ki ga zanje pooblasti statut TOZD.

44. člen

O zadevah s področja medsebojnih razmerij delavcev v TOZD odloča odbor za medsebojna razmerja, ki ga izvolijo delavci TOZD, če statut TOZD za to ne pooblašča delavskega sveta TOZD oziroma sveta delovne enote.

Za ugotavljanje kršitev delovnih dolžnosti in izrekanje ukrepov je pristojna komisija za zaščito delovnih dolžnosti. Komisija šteje tri člane in tri namestnike, ki jih izvolijo delavci TOZD. Pristojnosti in postopek za delo komisije se določijo v samoupravnem sporazumu o medsebojnih razmerjih v združenem delu.

45. člen

V vsaki TOZD in delovni skupnosti Skupnih služb se izvoli odbor samoupravne delavske kontrole.

46. člen

V TOZD, kjer sta poleg direktorja TOZD še vsaj dve vodilni delovni mesti, se ustanovi kolegij, kot posvetovalni organ direktorja TOZD, ki ga vodi direktor TOZD.

47. člen

Individualni poslovodni organ TOZD je direktor TOZD.

Direktorja TOZD imenuje delavski svet TOZD na predlog razpisne komisije. Sestav komisije določa zakon in statut podjetja.

48. člen

Organizator dela v delovni oziroma združni enoti je upravnik, v proizvodni oziroma poslovni enoti ali v oddelku pa vodja enote oziroma oddelka.

V. UPRAVLJANJE V PODJETJU

49. člen

Skupni organi upravljanja podjetja odločajo o skupnih zadevah, ki jih TOZD s tem sporazumom, s posebnimi samoupravnimi sporazumi in skupnimi splošnimi akti prenašajo na podjetje.

- Skupni organi upravljanja podjetja so:
- delavski svet podjetja,
 - skupni odbor za medsebojna razmerja.

50. člen

Delavski svet podjetja predlaga delavcem TOZD sprejem:

1. Samoupravnih sporazumov:
 - a) o združevanju podjetja v sestavljeno delovno organizacijo ali o priključitvi oziroma združitvi z drugo delovno organizacijo;
 - b) o združevanju dela in sredstev izven podjetja, kadar se za to ne osnuje posebna organizacija združenega dela;
 - c) o urejanju drugih medsebojnih odnosov TOZD v podjetju, ki jih ne ureja ta sporazum.
2. Družbenih dogovorov, ki zadevajo dve ali več TOZD;

3. Statuta podjetja.

O zadevah pod točko 2 je potrebna odločitev le prizadetih oziroma zainteresiranih TOZD, pri ostalih pa odločitev vseh TOZD.

Delavski svet podjetja ugotovi s svojim sklepom odločitev delovnih skupnosti TOZD.

51. člen

Delavski svet podjetja predlaga delavskim svetom prizadetih TOZD v obravnavo in soglasje, preden sam sklepa:

1. Dolgoročne pogodbe o poslovno-tehničnem sodelovanju, ki se nanašajo na dve ali več TOZD;
2. Pogodbe o skupnem vlaganju sredstev TOZD izven podjetja in pogodbe o skupnem vlaganju domačih in tujih partnerjev v podjetju;
3. Združevanje sredstev skupne porabe za gradnjo počitniških domov in skupnih objektov za rekreacijo in družbeni standard;

4. Združevanje sredstev skladov TOZD za skupna vlaganja v podjetju in izven njega;

5. Zastopanje tujih firm in pogodbe o industrijski svojini;

6. O skupni včlanitvi vseh TOZD v zbornico, banko in zavarovalnico;

7. O skupni včlanitvi dveh ali več TOZD v poslovno združenje, interesno in poslovno skupnost;

8. O urejanju drugih zadev skupnega pomena z organizacijami združenega dela izven podjetja;

9. Sklepov o pristopu drugih TOZD ali podjetij k temu sporazumu.

52. člen

Delavski svet podjetja samostojno odloča:

- a) S soglasjem vseh delegacij TOZD:

1. O gospodarskem načrtu in razvojnem programu podjetja;

2. O namenu uporabe združenih sredstev skladov TOZD;

3. O skupni poslovni, razvojni in kadrovski politiki;

4. O skupni politiki ter enotnih osnovah in merilih za razporeditev dela dohodka TOZD za osebno in skupno porabo ter za delitev sredstev namenjenih za osebne dohodke;

5. O zaključnem računu podjetja;

6. O združevanju sredstev za deleže v bankah in gospodarskih združbah, ki nimajo značaja skupnih vlaganj, za naložbe v delovno skupnost Skupnih služb, za skupni rezervni sklad;

7. O namenu uporabe združenih sredstev iz celotnega dohodka TOZD;

8. O skupnih splošnih aktih.

- b) Z večino glasov vseh članov pa o vseh ostalih skupnih zadevah, ki s tem sporazumom niso v pristojnosti drugih skupnih organov upravljanja.

53. člen

Delavski svet podjetja sestavljajo delegati TOZD in delovne skupnosti Skupnih služb. Na 100 delavcev se izvoli en delegat.

V TOZD, ki se ukvarjajo s kooperacijsko proizvodnjo, volijo delavci svoje delegate, kmetje pa svoje.

Število delegatov posamezne TOZD oziroma delovne skupnosti Skupnih služb določi delavski svet podjetja sorazmerno številu delavcev, število delegatov — kmetov se določi tako, da se družbeni proizvod kooperacijske dejavnosti deli z družbenim proizvodom na enega zaposlenega v podjetju. Dobljena števila predstavlja pogojno število zaposlenih, po katerem se določi število delegatov — kmetov iz posamezne TOZD.

Vsaka TOZD oziroma delovna skupnost Skupnih služb ima najmanj enega delegata v delavskem svetu podjetja. TOZD oziroma delovna skupnost Skupnih služb, ki ima le enega delegata, izvoli tudi njegovega namestnika. Namestnik zastopa delegata, kadar je le-ta zadržan.

54. člen

Delegati TOZD oziroma delovne skupnosti Skupnih služb v delavskem svetu podjetja se obvezno udeležujejo tudi sej delavskega sveta TOZD oziroma sveta delovne skupnosti Skupnih služb, ki jo zastopajo.

Kadar delavski svet podjetja odloča o zadevah, ki se nanašajo na neodtujljive pravice delavcev, glasuje delegacija posamezne TOZD kot celota in se sklepi sprejemajo le soglasno, pri čemer zavzemajo posamezne delegacije stališča za kakršna jih je pooblastil delavski svet oziroma delovna skupnost TOZD.

55. člen

Če o zadevi, ki o njej delavski svet podjetja odloča soglasno, ni doseženo soglasje vseh TOZD, vendar pa je za predlog glasovala večina vseh članov delavskega sveta podjetja, se izvede postopek usklajevanja, kot ga določa statut podjetja.

Če se po postopku usklajevanja ponovno ne doseže soglasje, je predlog sprejet, če se je zanj izreklo 2/3 delegacij TOZD.

56. člen

Skupni odbor za medsebojna razmerja odloča o združenih sredstvih za izobraževanje,

rekreacijo, za stanovanjsko izgradnjo in o načrtih za uporabo teh sredstev, o skupni kadrovske politiki, o sistemizaciji delovnih mest, o enotni metodologiji vrednotenja delovnih mest, o izvajanju skupnih osnov in meril za delitev osebnih dohodkov, o enotnih načelih, osnovah in merilih za uveljavljanje pravic delavcev na podlagi vzajemnosti in minulega dela, o upravljanju, graditvi in dodeljevanju družbenih stanovanj, o kreditiranju delavcev za gradnjo in nakup stanovanj, o upravljanju, graditvi in uporabi počitniških domov in skupnih objektov za rekreacijo in družbeni standard; analizira poročila službe varstva pri delu in predlaga ustrezne ukrepe.

Odbor odloča skladno z določbami tega samoupravnega sporazuma tudi o drugih zadevah, za katere ga pooblašajo samoupravni sporazumi o medsebojnih razmerjih v združenem delu, drugi skupni samoupravni sporazumi in skupni splošni akti.

57. člen

Skupni odbor za medsebojna razmerja sestavlja po en delegat iz vsake TOZD oziroma delovne skupnosti. Skupnih služb, ki je neposredno izvoljen izmed delavcev TOZD oziroma delovne skupnosti Skupnih služb.

Odbor odloča z večino glasov vseh članov.

58. člen

Kolektivni izvršilni organi delavskega sveta podjetja so:

- odbor Interne banke,
- upravni odbor Hranilnice in posojilnice,
- odbor za splošni ljudski odpor.

59. člen

Odbor Interne banke odloča v skladu s sprejeto poslovno politiko in gospodarskim načrtom podjetja:

- o najemanju in dajanju internih posojil,
- o najemanju in dajanju eksternih kratkoročnih kreditov,
- o limitih obratnih sredstev za posamezne TOZD in
- o drugih zadevah po pravilniku o poslovanju Interne banke.

Odbor Interne banke imenuje delavski svet podjetja izmed kandidatov, ki jih predlagajo delavski sveti TOZD.

Odbor Interne banke odloča z večino navzočih članov.

60. člen

Upravni odbor Hranilnice in posojilnice:

1. Predlaga delavskemu svetu podjetja v potrditev delovni načrt Hranilnice in posojilnice; namene, omejitve in pogoje kreditiranja;
2. Odobrava posojila podjetju;
3. Odloča o najemanju posojil izven podjetja za potrebe Hranilnice in posojilnice;
4. S soglasjem delavskega sveta podjetja odloča o dajanju posojil drugim delovnim organizacijam;

5. Predlaga delavskemu svetu podjetja večelnitev v združenja;

6. Določa posameznim izpostavam razpoložljiva sredstva za odobravanje posojil;

7. Sprejema letni finančni načrt in obravnavo njegovo izvrševanje;

8. Predlaga delavskemu svetu podjetja razdelitev dohodka in periodične in zaključne račune Hranilnice in posojilnice;

9. Odloča o ustanovitvi, ukinitvi ali združitvi izpostav Hranilnice in posojilnice in usmerja njih delo.

Člane upravnega odbora imenuje delavski svet podjetja izmed varčevalcev in delavcev podjetja v skladu z zakonom.

Upravni odbor odloča z večino glasov navzočih članov.

61. člen

Odbor za splošni ljudski odpor opravlja določene zadeve s področja narodne obrambe in civilne zaštite, ki so skupnega pomena za vse TOZD in delovno skupnost Skupnih služb, zlasti pa:

1. Pripravlja in predlaga delavskemu svetu podjetja v sprejem pravilnik o narodni obrambi in civilni zaščiti;

2. Pripravlja načrte narodne obrambe in civilne zaštite in predloge potrebnih finančnih sredstev;

3. Daje smernice in predlaga ukrepe za izvajanje nalog iz tega področja;

4. Opravlja druge zadeve, za katere je pristojen po pravilniku o narodni obrambi in civilni zaščiti ter druge naloge, za katere ga s tem v zvezi pooblasti delavski svet podjetja.

62. člen

Delavci podjetja uveljavljajo uresničevanje in varstvo svojih samoupravnih pravic v podjetju po odboru samoupravne delavske kontrole podjetja.

Odbor samoupravne delavske kontrole ima naslednje pristojnosti:

1. Nadzoruje izvajanje splošnih predpisov, samoupravnih aktov podjetja in TOZD, sklepov samoupravnih in izvršilnih organov ter uveljavljanje načel, ki jih posredujejo družbenopolitične skupnosti z resolucijami in priporočili;

2. Nadzoruje, ali se uveljavljajo in razvijajo v podjetju in TOZD samoupravni odnosi in pravice delavcev glede samoupravnega organiziranja in razpolaganja s sredstvi in rezultati njihovega dela;

3. Kontrolira, ali izvršilni organi in delavci opravljajo svoje funkcije vestno in skladno s koristmi podjetja in TOZD tako, da se bo nenehno krepil ugled podjetja;

4. Nadzoruje, kako se v delovni skupnosti razvija čut solidarnosti, medsebojne povezanosti in odgovornosti in da posamezniki in organi podjetja poleg formalno-pravnih predpisov upoštevajo tudi splošne moralnopolitične norme;

5. Opravlja druge vrste kontrol in nadzora, ki ga narekujejo praktične potrebe.

63. člen

Odbor samoupravne delavske kontrole ima za izvajanje svojih nalog pravico zahtevati podatke od vseh strokovnih služb in organov podjetja. Po potrebi lahko odbor samoupravne delavske kontrole naroči posebno interno ali eksterno revizijo za razčiščenje določenega primera.

Če odbor samoupravne delavske kontrole v TOZD sam ne more določenega primera razčistiti, obvesti o tem odbor samoupravne delavske kontrole podjetja.

64. člen

Če odbor samoupravne delavske kontrole pri svojem delu ugotovi nepravilnosti, zahteva od pristojnega organa podjetja oziroma TOZD ali od delovne skupnosti Skupnih služb, da nepravilnosti v najkrajšem času odpravi. Rezultate svojega dela objavlja odbor samoupravne delavske kontrole v internem glasilu podjetja ali na drug vsem delavcem dostopen način.

65. člen

Člane odbora podjetja izvolijo delavci TOZD in delovne skupnosti Skupnih služb izmed kandidatov, ki jih predlagajo družbenopolitične organizacije podjetja.

66. člen

Mandatna doba vseh organov upravljanja in izvršilnih organov v podjetju, TOZD in delovni skupnosti Skupnih služb je dve leti.

Volitve organov upravljanja se izvedejo v celem podjetju istočasno, in to najkasneje v 30 dneh po sprejetju zaključnega računa podjetja v letu, ko poteče mandatna doba.

67. člen

Sestava organov upravljanja mora ustrezati sestavi članov delovne skupnosti TOZD oziroma podjetja in zagotoviti, da so v njem zastopani člani delovne skupnosti vseh delov njenega delovnega procesa.

Nihče ne more biti več kot dvakrat zaporedoma izvoljen v isti organ upravljanja oziroma v njegov kolektivni izvršilni organ.

Za člana organa upravljanja ali izvršilnega organa ne more biti izvoljen delavec, ki je individualni poslovodni organ ali če samostojno opravlja funkcijo na vodilnem delovnem mestu.

68. člen

Posvetovalni organ glavnega direktorja je svet direktorjev.

Svet direktorjev sestavljajo vsi direktorji TOZD, glavni direktor in njegovi pomočniki. Svet vodi in sklicuje glavni direktor.

Pri svetu direktorjev se oblikujejo strokovni organi po temeljnih poslovnih funkcijah. S statutom podjetja se podrobneje določijo naloge in sestav takih strokovnih organov.

69. člen

Poslovodni organ podjetja je glavni direktor. Vodilni delavci podjetja so pomočniki glavnega direktorja in sekretar podjetja.

S statutom podjetja se določijo naloge in pristojnosti pomočnikov glavnega direktorja in vodilnih delavcev podjetja.

Glavni direktor in vodilni delavci podjetja, ki jih imenuje delavski svet podjetja, uveljavljajo svoje samoupravne in druge pravice iz delovnega razmerja v delovni skupnosti Skupnih služb, če ni s samoupravnim sporazumom o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu drugače določeno.

Pogoji za imenovanje na delovno mesto glavnega direktorja so naslednji:

— da ima visoko strokovno izobrazbo agromske smeri in najmanj 10 let delovne dobe v stroki, od tega najmanj 5 let na vodilnih delovnih mestih;

— da se odlikuje po svojih organizacijskih sposobnostih;

— da je moralno-politično neoporečen in ima ustrezne kvalifikacije;

— da ni bil obsojen za dejanja po 134. členu zakona o konstituiranju.

Pogoje za imenovanje vodilnih delavcev podjetja in postopek za imenovanje glavnega direktorja ter vodilnih delavcev določa statut podjetja.

V komisijo za razpis delovnega mesta glavnega direktorja imenuje delavski svet vsake TOZD po enega člana poleg tistih članov, ki so imenovani po zakonu.

70. člen

Mandatna doba poslovodnih organov, vodilnih delavcev TOZD oziroma delovne skupnosti Skupnih služb in podjetja je štiri leta. Mandatna doba teče od dneva imenovanja po javnem razpisu. Po preteku mandatne dobe je delavec lahko ponovno imenovan za poslovodnega organa ali za vodilnega delavca.

VI. ODGOVORNOST ZA PREDLOGE IN ODLOČITVE

71. člen

Da bi zagotovile dosledno izvajanje odgovornosti za samoupravne odločitve in za izvršitve teh odločitev, TOZD in delovna skupnost Skupnih služb s tem sporazumom enotno opredeljuje to odgovornost takole:

1. Vsak delavec je neposredno odgovoren za doseganje najboljšega možnega rezultata pri delu na svojem delovnem mestu. V zvezi s svojim delom je delavec dolžan poznati in upoštevati zakone in samoupravne predpise ter strokovna pravila glede del, ki spadajo v delokrog njegovega delovnega mesta.

2. Vsak delavec je neposredno odgovoren za pravilnost informacij, ki jih daje o svojem delu ali v zvezi s tem delom predpostavljenim delavcem, izvršilnim in samoupravnim organom ter drugim upravičencem.

3. Vsak delavec je neposredno odgovoren tudi za uspeh tehnoloških, poslovnih ali organizacijskih rešitev ali ukrepov, ki jih je na njegov predlog sprejel pristojni izvršilni ali samoupravni organ, če gre za rešitve ali ukrepe s področja delokroga njegovega delovnega mesta.

4. Delavec, ki vodi posamezno strokovno službo, je neposredno odgovoren za uspeh tehnoloških, poslovnih in organizacijskih rešitev in ukrepov, ki jih je sprejel pristojni izvršilni ali samoupravni organ na predlog teh strokovnih služb ali na podlagi njene analize in ocene predloga, ki ga je dal določen član delovne skupnosti.

5. Samoupravni ali kolektivni izvršilni organ je sam odgovoren za svoje odločitve tedaj, kadar jih sprejme:

a) na podlagi predloga strokovno nekvalificiranega člana delovne skupnosti, če predloga ni dal predhodno v presojo ustreznih strokovnih služb;

b) če je predlog strokovno kvalificiranega člana delovne skupnosti ali strokovne službe dal v izvršitev v spremenjeni obliki, kot je bila predlagana;

c) po lastni pobudi brez predhodne konsultacije z ustrežno strokovno službo.

Odgovornost po tem členu se zagotavlja z javnostjo dela in odločitve ter s trajno notranjo kontrolo.

72. člen

Odgovornost v smislu prejšnjega člena je materialna, disciplinska in kazenska, ima pa lahko za posledico tudi premesitev na drugo delovno mesto ali prenehanje dela zaradi neizpolnjevanja zahtev delovnega mesta.

Kadar je v prejšnjem členu določena odgovornost samoupravnega ali kolektivnega izvršilnega organa, zadene materialna, disciplinska ali kazenska odgovornost vsakega člana tega organa, ki je glasoval za neustrezno odločitev. Pri izvajanju te odgovornosti lahko samoupravni organ razreši svoj kolektivni izvršilni organ ali posamezne članke; če gre za odgovornost članov samoupravnega organa, pa jih lahko delovna skupnost, ki jih je izvolila, odpokliče.

73. člen

Odgovornost za zakonitost dela ali odločitev se presoja za vsak primer posebej. Odgovornost za uspeh dela, predlogov ali odločitev se ugotavlja in presoja stalno in kompleksno.

Natančneje bodo TOZD oziroma delovna skupnost Skupnih služb določile pravila in postopek za ugotavljanje odgovornosti in uspešnosti v zvezi z delom in odločitvami v posebnem skupnem samoupravnem sporazumu ali pravilniku.

VII. NAČELA MEDSEBOJNIH POSLOVNIH ODNOSOV

74. člen

TOZD se obvezujejo, da bodo v poslovanju medsebojno tesno sodelovale in pri tem upoštevale interese podjetja kot celote, kakor tudi obveznosti in pravice vsake TOZD v podjetju; pri tem si bodo druga drugi pomagale, da bi skupno dosegle čim boljši poslovni uspeh.

Pri izvrševanju svojih dejavnosti se TOZD obvezujejo v medsebojnem poslovanju in navzven vedno ravnati tako:

1. Da se podrejšjo enotni poslovni politiki in skupnim koristim podjetja;

2. Da v poslovanju navzven zagotavljajo enoten nastop podjetja;

3. Da po sebi, ki jih opravljajo navzven, medsebojno usklajujejo in povezujejo, da s takim ravnanjem dosežejo večje ugodnosti za podjetje kot celoto;

4. Da se njihovi medsebojni odnosi razvijajo na podlagi letnih gospodarskih načrtov in po dogovorjenih ali tržnih cenah, če ne morejo uresničiti ugotavljanja in delitve skupnega dohodka in rizika v skupnem poslovanju;

5. Da vselej kadar je to gospodarsko utemeljeno in možno poteka njihovo medsebojno poslovanje brez posrednikov;

6. Da samovoljno ne prevzamejo poslov, ki spadajo v dejavnost druge TOZD;

7. Da bodo spore iz medsebojnih poslovnih odnosov reševale sporazumno ali pa predložile stalnemu razsodišču podjetja, da o njih dokončno odloči.

75. člen

Nedopustno je oviranje drugih TOZD v poslovanju, še posebej pa takšno poslovanje, ki

bi bilo v nasprotju z interesi drugih TOZD in bi njim povzročilo škodo ali poslovanje v nasprotju s poslovno politiko in gospodarskim načrtom podjetja.

Dohodek TOZD se ne more povečati s posli, ki bi zmanjšali dohodek druge TOZD.

TOZD, ki s svojim poslovanjem povzroči škodo drugi, mora le-to povrniti.

76. člen

Osnovna medsebojna poslovna razmerja in obveznosti se vzpostavijo z letnim gospodarskim načrtom.

TOZD so dolžne pri načrtovanju proizvodnje in poslovanju upoštevati medsebojne potrebe.

TOZD so dolžne s pismenimi pogodbami urediti medsebojne poslovne odnose, ki izvirajo iz gospodarskega načrta, če le-ti niso dovolj jasno določeni z njim ali z internimi določili o medsebojnem poslovanju. To se nanaša zlasti na količino, kakovost in dinamiko dobav, cene in pogoje plačila.

77. člen

TOZD so dolžne izvršiti obveznosti, ki izvirajo iz gospodarskega načrta, razen, če tega ne prepreči višja sila ali se ne sporazumejo drugače.

Neizvršitev obveznosti po gospodarskem načrtu ali po pogodbi daje drugi TOZD pravico, da terjaa odškodnino od TOZD, ki jih ni izvršila, če je zaradi tega utrpela škodo, razen, če je neizvršitev obveznosti posledica višje sile.

78. člen

Pri prometu proizvodov in storitev, ki niso vključeni v skupno poslovanje TOZD po 39. členu tega sporazuma, veljajo naslednje obveznosti:

1. TOZD, ki prodaja blago, proizvode ali storitve, je le-te dolžna najprej dati drugi TOZD, ki jih potrebuje in kupuje;

2. TOZD, ki kupuje blago, proizvode ali storitve, je le-te dolžna najprej kupiti od TOZD, ki jih proizvaja;

3. Manjkajoče količine blaga, proizvodov ali storitev, ki jih TOZD ne more dobiti v podjetju, lahko kupi izven podjetja. Pri tem mora tako blago, proizvode ali storitve najprej kupovati od poslovnih partnerjev, ki s podjetjem poslovno-tehnično sodelujejo;

4. Kadar TOZD kupuje preostale manjkajoče količine na tržišču, jih najprej nabavlja od dobaviteljev, ki so obenem tudi kupci naših proizvodov.

TOZD, ki deluje v blagovnem prometu in predelavi primarnih proizvodov, so dolžne zagotoviti plasman celotne količine proizvodov, ki jo proizvodne TOZD v skladu z gospodarskim načrtom nudijo za prodajo na domačem trgu oziroma v izvoz, po pogojih, ki so določeni s tem sporazumom, če so ponujeni obseg, asortiment in dinamika proizvodnje skladni z zahtevami trga.

Poslovni organi podjetja in TOZD so dolžni usklajevati izvajanje teh načel.

79. člen

V medsebojnih poslovnih odnosih TOZD znotraj podjetja velja načelo predkupne pravice in najugodnejše ponudbe. To pomeni, da ima druga TOZD v podjetju v poslovanju in menjavi ob vsaj enakih pogojih vedno prednost pred drugo delovno organizacijo.

Menjava izdelkov, surovin, polizdelkov, materiala in storitev med TOZD se opravlja po tržnih cenah in pogojih ali po cenah in pogojih, za katere so se prizadete TOZD med seboj pogodbeno sporazumele in so v skladu s splošnim režimom poslovanja v podjetju.

Če se TOZD ne morejo takoj sporazumeti o ceni in pogojih, oziroma če ena od njih odlaša s sklenitvijo pogodbe, so dolžne izvršiti posel, kot je predviden z letnim gospodarskim načrtom. Če se o ceni in pogojih niti kasneje ne moreta sporazumeti, predloži spor v končno odločitev arbitraži.

80. člen

Kot tržne cene se upoštevajo tiste, ki se oblikujejo na posameznih področjih in območjih.

Izjemne cene in pogoji, ki jih ponudi zunanji dobavitelj ali kupec, ki znatno odstopajo od povprečnih tržnih, tako da se lahko domneva namen preprečitve posla med TOZD, ne štejejo za ugodnejše pogoje in ne odvezuje TOZD od njenih obveznosti po gospodarskem načrtu ali pogodbi.

81. člen

V primerih, kadar proizvodne in trgovske oziroma predelovalne TOZD vzpostavijo med seboj trajno sodelovanje na podlagi 59. člena samoupravnega sporazuma, se lahko dogovorijo za drugačen način oblikovanja cen in zanje ne veljajo določila tega sporazuma o delovanju tržnih odnosov v medsebojnem poslovanju, temveč določila tistega sporazuma.

Če s tem sporazumom sklenejo, da se dohodek skupnega poslovanja razporeja kot skupni dohodek, da skupno nosijo tveganje skupnega poslovanja, da določajo skupno dolgoročno proizvodno politiko, potem določijo z njim tudi osnove in merila za razdelitev skupnega dohodka ali za kritje rizika.

Tak način dolgoročne ureditve medsebojnih poslovnih odnosov je obvezen, ko gre za proizvode, proizvedene v kooperacijskih odnosih na podlagi skupnega vlaganja v osnovna sredstva ali v proizvodnjo.

82. člen

Če se v okviru poslovne skupnosti na podlagi dosežene cene proizvoda ali storitve dogovarja delež posamezne faze delovnega procesa (proizvodnja, predelava, prodaja), se mora upoštevati načelo, da se ob enaki delovni storilnosti zagotovi vsaki fazi enako plačilo za delo in enako obrestovanje uporabljenih sredstev v skladu s poslovnim rizikom, ki ga posamezna faza nosi v skupnem poslu.

83. člen

Če ena TOZD pooblašča drugo, da zanjo izvrši določen posel, se sporazumno dogovorita o načinu plačila za opravljeni posel.

Ceno internih komercialnih storitev, ki jih opravljajo posamezne TOZD za druge TOZD, ki so nanje prenesle opravljanje vseh ali določenih komercialnih poslov, določajo sporazumno udeleženci v poslu, če je ni določil skupni organ upravljanja. Cena storitev mora pokrivati vsaj njene stroške.

Ko gre za kombinirane kompenzacijske posle, se udeležene TOZD sporazumejo, kako bodo delile skupni poslovni uspeh takega posla.

84. člen

TOZD, ki stalno oziroma redno prodajajo ali nabavljajo isti proizvod, surovino, polizdelke, material ali storitve, so se dolžne dogovoriti o enotnem nastopu tako, da ena opravi posel za vse.

TOZD, ki nabavljajo blago pri istem dobavitelju ali ga prodajajo istemu kupcu, so se dolžne dogovoriti o skupnem nastopu na ravni podjetja, če je svet direktorjev sklenil, da je v interesu podjetja skupen nastop pri določenem dobavitelju ali kupcu.

TOZD, ki prodajajo ali kupujejo blago na področju, kjer deluje trgovsko predstavništvo podjetja, so dolžne delovati preko njega.

85. člen

Enotni nastop na inozemskem trgu bodo TOZD uresničevale preko TOZD Export-import, razen tistih poslov, za katere je za podjetje kot celoto ugodnejše, da jih opravi drugo podjetje. Za take posle izda soglasje glavni direktor.

86. člen

TOZD se obvezujejo, da ne bodo na nobeni podlagi ustvarile obveznosti ali poslov, ki bi privedli do takih obveznosti, za katere z gospodarskimi načrti in posebnimi sklepi niso zagotovljena sredstva ali določeni viri sredstev.

VIII. PLANIRANJE

87. člen

S planiranjem poslovne dejavnosti načrtujejo TOZD in podjetje svoj kratkoročni, srednjeročni in dolgoročni razvoj v smislu skupno dogovorjene in sprejete poslovne politike.

TOZD soglašajo, da bodo s svojimi gospodarskimi načrti uresničevale svoje in skupne interese, usklajevale medsebojne poslovne odnose, odnose do drugih organizacij in pravnih oseb izven podjetja in odnose do družbenopolitičnih skupnosti.

88. člen

TOZD se obvezujejo, da bodo pri planiranju upoštevale skupno sprejete smernice, katere za vsako leto posebej sprejme delavski svet podjetja. V smernicah morajo biti razloženi osnovni cilji, ki naj jih podjetje in TOZD dosežejo v določenih obdobjih.

89. člen

TOZD se obvezujejo, da bodo vsako leto v roku, ki ga določi delavski svet podjetja, sprejele svoje gospodarske načrte za naslednje leto. Na osnovi gospodarskih načrtov TOZD se sestavi zbirni gospodarski načrt za celotno podjetje, ki ga sprejme delavski svet podjetja.

90. člen

TOZD in podjetje morajo imeti tudi srednjeročni načrt razvoja, ki obsega obdobje petih let, razčlenjeno na enoletna obdobja s stalnim pomikom za eno leto.

IX. INTERNA BANKA

91. člen

TOZD se dogovorijo, da podle navedene v 20. členu pod točko b/1. opravlja Interna banka, ki je organizacijska enota v delovni skupnosti Skupnih služb.

Interna banka opravlja za TOZD in za podjetje zlasti naslednje posle:

1. Izvršuje ves plačilni promet (zunanji in notranji);
2. Vodi devizne račune podjetja;
3. Najema in daje vse zunanje finančne kredite;
4. Najema in daje vse notranje kredite;
5. Organizira in vodi hranilno-kreditno poslovanje.

92. člen

Interna banka opravlja za TOZD vse finančno poslovanje z naslednjimi sredstvi:

- s sredstvi, ki bodo preko nje s podjetja prenešana na TOZD;
- s sredstvi, ki jih pridobi v obliki kreditov ali oročitev ali trajnih deležev od TOZD;
- s sredstvi, ki jih bo v obliki kreditov ali z razpisom posojil dobila od teksternih kreditorjev;
- z združenimi sredstvi TOZD;
- z deviznimi sredstvi;
- z ostalimi sredstvi, ki jih zbere pri svojem poslovanju.

93. člen

Interna banka posluje s temi sredstvi samo po sklepih pristojnih organov upravljanja in po nalogih pooblaščenih delavcev.

O sredstvih, s katerimi upravlja, vodi banka tekočo evidenco v svojem knjigovodstvu tako, da so ločeno evidentirana sredstva po vrstah in virih. TOZD dostavlja banka dnevno izpiske iz njihovih tekočih računov ločeno za redni račun in namenske račune.

94. člen

TOZD samostojno razpolaga s sredstvi na svojih računih, razen v primerih, kadar so omejitve določene z zakonom ali s tem sporazumom ali s pravilnikom Interne banke.

95. člen

TOZD so odgovorne, da pravočasno na svojih tekočih računih in v okviru določenih limitov zagotovijo sredstva za izplačila:

1. Zakonskih obveznosti, ki dospevajo v plačilo v določenih rokih;
2. Anuitet in odplačil kratkoročnih kreditov v pogodbeno določenih rokih;
3. Izdanih akceptnih nalogov;
4. Osebnih dohodkov in prispevkov iz osebnih dohodkov;
5. Drugih obveznosti iz njihovega poslovanja.

96. člen

Z namenom, da TOZD izkoristijo skupen nastop podjetja do poslovnih partnerjev, pooblaščajo s tem sporazumom Interno banko, da zapadle obveznosti oziroma terjatve izvršuje v breme ali dobro njihovih tekočih računov:

1. Kompenzacije s poslovnimi partnerji, ki nasproti podjetju nastopajo istočasno kot upniki in dolžniki ne glede na to, ali nastopa poslovni partner kot upnik ene ali dolžnik druge TOZD;

2. Asignacije z eksternimi poslovnimi partnerji ne glede na to, ali je končni dolžnik ali upnik iz dveh različnih TOZD;

3. Plačila obveznosti, ki niso starejše od povprečnega plačilnega roka, kadar gre za poslovni ugled podjetja pri določenem upniku.

97. člen

Interne aktivne in pasivne obrestne mere za začasno združena in posojena sredstva ali za prosta sredstva TOZD na vpogled, ki so na njenem tekočem računu, se določijo z gospodarskim načrtom ali s posebnimi sklepi organov upravljanja podjetja.

Praviloma so le-te enake bančnim, upoštevajoč dobljene benefikacije družbenopolitičnih skupnosti za določene viire sredstev za nekatere dejavnosti in posamezne naložbe.

Ugodneje od bančnih pogojev lahko dobijo TOZD le sredstva za sanacijo TOZD poslovanja in po načelih solidarnosti.

Aktivna obrestna mera za plasmane sredstev na vpogled in nadomeščenih sredstev ter sredstev, ki jih podjetje zbere izven TOZD, se oblikujejo prosto.

X. SREDSTVA

98. člen

TOZD se sporazumejo, da imajo v podjetju skupen ziro račun pri SDK, njihova sredstva pa se vodijo na tekočih računih pri Interni banki.

TOZD pa ima lahko tudi svoj ziro račun pri SDK v primeru večje oddaljenosti TOZD od sedeža podjetja, kadar nastopi sanacija v TOZD, ki bi prizadela normalno poslovanje drugih TOZD, in če nastopijo drugi ekonomski razlogi.

O vseh navedenih primerih razpravlja in odloča delavski svet podjetja.

99. člen

Za izvrševanje skupnih ciljev in obveznosti v skladu z določili tega sporazuma, lahko TOZD združujejo del svojih poslovnih sredstev.

Ta sredstva se evidentirajo po TOZD, ki so jih združile. Združena sredstva se vrnejo TOZD, če izstopi iz podjetja po pogojih in namenih združitve.

100. člen

TOZD bodo trajno združevale sredstva svojih skladov:

1. Za stanovanjsko izgradnjo — v celoti, kolikor jih ostane vsaki TOZD potem, ko izvrši svoje obveznosti po družbenem dogovoru;

2. Za gradnjo počitniških domov in skupnih objektov za rekreacijo in družbeni standard — po soglasni odločitvi delavskih svetov vseh TOZD;

3. Za naložbe v bankah in gospodarskih družbah, ki pa nimajo značaja skupnih naložb — po soglasnem sklepu delavskega sveta podjetja;

4. Za skupne rezerve podjetja — po tem sporazumu;

5. Za naložbe v delovno skupnost Skupnih služb — po soglasnem sklepu delavskega sveta podjetja.

101. člen

Da se zagotovi izvajanje skupnega razvojnega programa, bodo vse TOZD v sestavi podjetja združevale do 15 % svojih sredstev za investicijske naložbe iz amortizacije nad predpisano stopnjo in iz ostanika dohodka izdvojenega v poslovni sklad.

Izdvojenega sredstva se do začetka aktiviranja v podjetju zadržijo v uporabi pri TOZD. Tako združena sredstva v skupne naložbe podjetja se revalorizirajo. Za naložbe skupnega pomena imajo prednost tiste investicije, ki podjetju zagotavljajo večjo tržno prednost in hitrejšo večanje sredstev TOZD.

Uporaba teh sredstev in nosilec uporabe se določita na podlagi razvojnega programa z letnim gospodarskim načrtom. TOZD vodijo ta sredstva izločeno od svojih prostih sredstev.

O uporabi teh združenih sredstev se z nosilcem investicije sklene pogodba.

102. člen

Vse TOZD bodo iz svojega celotnega dohodka nepovratno združevale sredstva:

1. Za izobraževanje delavcev in štipendiranje;

2. Za zagotovitev minimalnih pravic delavcev iz minulega dela v podjetju HMEZAD;

3. Za zagotovitev socialne varnosti delavcev HMEZADA (zajamčeni osebni dohodek, prekvalifikacija);

4. Za nagrajevanje uspešnosti dela in posebnih stroškovnih in poslovnih dosežkov delavcev;

5. Za nagrajevanje izumov, tehničnih izboljšav in koristnih predlogov;

6. Za stroške enot civilne zaščite in organizacijo splošnega ljudskega odpora;

7. Za skupno ekonomsko propagando;

8. Za propagando in raziskave varstva pri delu, ki so skupnega pomena.

103. člen

Osnovno merilo pri združevanju sredstev skladov TOZD je akumulacija TOZD, ki sredstva združujejo. Ob tem pa je dodatno treba upoštevati pogoje in naravo dela TOZD, njen položaj na trgu (možnost ustvarjanja akumulacije) in angažiranje sredstev za odplačilo dolgoročnih posojil.

104. člen

Dosežene razlike, ki nastanejo v poslovanju Interne banke v delovni skupnosti Skupnih služb, se razdelijo na TOZD, sorazmerno njihovu obsegu poslovanja v Interni banki.

105. člen

TOZD soglašajo, da začasno združujejo v Interni banki tudi svoja poslovna sredstva, ki jih sicer rabijo za svoje poslovanje, če jih Interna banka nadomesti z drugimi ne da bi s tem bile dohodkovno prizadete. Taka sredstva se združijo za dobo, dokler jih Interna banka nadomešča s sredstvi iz drugih virov.

106. člen

Dve ali več TOZD lahko namensko združijo sredstva za svoj določen skupni interes, kot namensko posojilo preko Interne banke, ali po načelu skupnega vlaganja. Medsebojne odnose pri skupnem vlaganju uredijo zainteresirane TOZD s pogodbo.

Soglasje za to mora dati organ podjetja, da takšno združevanje ni na škodo drugih TOZD v podjetju.

107. člen

Kadar ena TOZD zaradi razlogov iz prejšnjega člena tega sporazuma vlaga svoja poslovna sredstva (osnovna in obratna) v druge TOZD, je na podlagi vloženih sredstev upravičena do udeležbe v delitvi dohodka TOZD, v katero je vnesla svoja sredstva.

TOZD ima pravico biti udeležena pri dohodu, dokler ima vložena sredstva, oziroma dokler druga TOZD ne povrne vloženih sredstev.

Vrednost tako združenih a še ne vrnjenih sredstev se povečuje sorazmerno z revalorizacijo osnovnih sredstev, v katere so vložena.

S pogodbo o vložitvi sredstev se lahko TOZD, v katero se sredstva vlagajo, zaveže, da z njimi izvršuje prvenstveno posle v korist TOZD, ki so vanj vložila sredstva in da le-ta sodelujejo v upravljanju TOZD, v katero so vložila sredstva.

108. člen

TOZD razpolagajo za tekoče poslovanje z lastnimi obratnimi sredstvi, z obratnimi sredstvi, ki jih zagotovi podjetje iz drugih virov, toda v okviru in pogojih, določenih z gospodarskim načrtom in posebnimi sklepi organov upravljanja podjetja.

109. člen

Sredstva rezervnega sklada uporablja TOZD v skladu z nameni, ki jih določata zakon in statut, razen tistih sredstev, ki jih po načelih vzajemnosti in solidarnosti združijo v skupni rezervni sklad in katera upravljajo organi podjetja v skladu z nameni in pogoji združevanja teh sredstev.

110. člen

TOZD se sporazumejo, da bodo namensko izločale sredstva za stanovanjsko graditev v skladu z zakonom, družbenimi dogovori in samoupravnim sporazumom in jih trajno združevala v skupnem skladu skupne porabe. Sredstva tega sklada se ločeno evidentirajo po TOZD in občinah.

111. člen

Uporabo sredstev za stanovanjsko graditev ureja sporazum o medsebojnih razmerjih delavcev ali posebnem sporazumu. Ta sporazum določa tudi načela, postopke in merila za deljevanje posojil za zasebno gradnjo in nakup stanovanj.

112. člen

TOZD bodo namensko izločale in trajno združevale v skupni sklad skupne porabe sredstva za graditev in vzdrževanje počitniških domov po programu, s katerim soglašata dve tretjini delavskih svetov TOZD ter po osnovah in merilih, ki jih določi organ upravljanja podjetja v skladu s samoupravnim sporazumom.

113. člen

Trajno združena sredstva skupne porabe se vrnejo TOZD, če izstopi iz podjetja po pogojih, ki jih določi delavski svet podjetja v skladu z namenom naložbe.

114. člen

TOZD bodo izločale sredstva za izobraževanje delavcev v skladu z gospodarskim načrtom, upoštevajoč obveznosti podjetja po samoupravnem sporazumu o delitvi dohodka.

Del teh sredstev bodo združevale brez obveznosti vračanja na ravni podjetja za financiranje izobraževalnega programa (dopolnilno izobraževanje, izredni študij, uvajanje pripravnikov in za štipendiranje).

115. člen

S samoupravnim sporazumom se enotno določijo za vse TOZD nameni, za katere se lahko uporabljajo sredstva skladov skupne porabe delavcev.

116. člen

TOZD, ki se ukvarjajo s kooperacijo, oblikujejo iz sredstev, ki po delitvi dohodka pripadajo kmetom-kooperantom, poseben sklad skupne porabe kmetov. S svojim statutom določijo namen uporabe sredstev tega sklada in organe, ki jih upravljajo.

XI. SOLIDARNOST IN VZAJEMNA POMOČ

117. člen

TOZD bodo v skladu z načeli solidarnosti in vzajemne pomoči nudile ekonomsko in drugo

pomoč TOZD, ki posluje z izgubo ali ki pride v večje gospodarske težave, iz katerih si sama ne more pomagati, pod pogojem, da je njena dejavnost pomembna za obstoj in razvoj podjetja. Ta pomoč se daje praviloma v obliki sanacijskega posojila.

TOZD, ki pride v tak položaj, mora o tem obvestiti delavski svet podjetja in odbor samoupravne delavske kontrole podjetja ter obenem predložiti sanacijski program oziroma ukrepe za odpravo takega stanja.

Delavski svet podjetja obravnava vzroke, ki so privedli TOZD v izgubo oziroma tak gospodarski položaj, in skupno z ugotovitvami odbora samoupravne delavske kontrole podjetja, odgovornost poslovnih organov in vodilnih delavcev ter predložene ukrepe zoper poslovne organe in vodilne delavce, druge ukrepe v takih TOZD in obravnava sanacijski program.

Ce se izkaže, da bo po predloženem sanacijskem programu oziroma drugih ukrepih TOZD lahko sanirala svoj položaj v prihodnjem obdobju, lahko delavski svet podjetja v soglasju z delavskimi sveti ostalih TOZD odloči, da podjetje in ostale TOZD v njegovi sestavi sprejmejo sanacijo prizadete TOZD.

Na podlagi tega sklepa sklenene TOZD in podjetje s prizadeto TOZD pogodbo o sanaciji.

118. člen

S pogodbo o sanaciji se določijo načini sanacije, prevzem obveznosti do upnikov prizadete TOZD in način poravnave obveznosti TOZD, ki se sanira, garancije, ki jih dajejo ostale TOZD v sestavi podjetja upnikom, posojila oziroma garancije poslovnim bankam za posojila, ki jih zaradi sanacije najema prizadeta TOZD, ustanovitev upniškega odbora iz predstavnikov tistih TOZD, ki so prevzele sanacijo.

S to pogodbo se določijo tudi pravice in dolžnosti upniškega odbora, na katerega se prenesejo določene pravice organov upravljanja prizadete TOZD tako, da soodloča z organi upravljanja o poslovnih politikah, organizaciji dela, financiranju investicij, uporabi in razporejanju sredstev, izplačilih sredstev za osebne dohodke in uporabe sredstev skupne porabe, sklepanju pogodb, tehnoloških postopkih in koriščenju kapacitet, rokov in drugih ukrepov za izvršitev sanacije.

S pogodbo se tudi določijo: skupna uprava nad TOZD, ki se sanira, sestava, pravice in dolžnosti skupne uprave ter njeno razmerje do samoupravnih organov v TOZD.

119. člen

Ce delavski svet podjetja pri obravnavanju sanacijskega programa, ki ga predloži prizadeta TOZD, spozna, da ni verjetnosti, da bi TOZD sanirala svoj ekonomski položaj, lahko sestavi skupno s prizadeto TOZD posebno strokovno komisijo, ki sestavi nov sanacijski program. Ce tak nov sanacijski program sprejme prizadeta TOZD ter podjetje in ostale TOZD, se sklene pogodba o sanaciji po tem sporazumu.

120. člen

Obenem s sanacijskim programom in sprejemanjem drugih ukrepov, mora TOZD, ki je zašla v izgubo ali večje gospodarske težave, začeti postopek zaradi ugotavljanja odgovornosti individualnega poslovnega organa in vodilnih delavcev v TOZD za tako stanje. Odgovornost je podana, v kolikor se ne dokaže vpliv nepredvidenih zunanjih razlogov, ki so lahko povzročili izgubo oziroma gospodarske težave. Na podlagi ugotovljene odgovornosti sprejme delavski svet TOZD tudi ustrezne ukrepe, vključno z odklicem in razrešitvijo, ki se začno izvajati proti tem delavcem.

Ce delavski svet TOZD tega ne stori, mu take ukrepe lahko predlaga v sprejem delavski svet podjetja, delavski svet TOZD pa mora o njih odločiti v roku, ki ga določi delavski svet podjetja. Ce ta ne obravnava predlogov delavskega sveta podjetja, lahko on o tem obvesti delovno skupnost TOZD in obenem predlaga odklice delavskega sveta TOZD ali poda predlog občini, da razreši delavski svet.

121. člen

Ce ni ekonomskih pogojev za sanacijo, se TOZD ukine.

Delavci take TOZD, ki so že nad 10 let v podjetju, delovni invalidi, ki so to postali v podjetju ne glede na delovno dobo, se premešijo in prekvalificirajo na druga delovna mesta v drugih TOZD.

122. člen

TOZD bodo namensko izločale — v skladu s samoupravnim sporazumom — in združevale brez obveznosti vračanja v skupni sklad skupne porabe sredstva, s katerimi se iz skupnega vira zagotavlja: 1. solidarno vsem delavcem podjetja minimalne pravice glede prispevka za dopust in za družbeno prehrano tistim TOZD, ki teh sredstev nimajo, 2. potrebna sredstva za delo družbenopolitičnih organizacij v podjetju in 3. za druge skupne potrebe delovne skupnosti, ki jih določijo sporazumno vse TOZD.

123. člen

Delavcu, ki je nad 20 let pri podjetju ali njegovih pravnih prednikih, delavcu, ki je postal invalid v podjetju in borcu narodno-osvobodilne vojne ne more biti enostransko odpovedano delovno razmerje zaradi zmanjšane števila delavcev ali zaradi ukinitve delovnih mest.

Ostale TOZD bodo takim delavcem zagotovile delo.

124. člen

TOZD bodo nezaposlenim družinskim članom ponesrečenih delavcev na delu v podjetju omogočile zaposlitev, nepreskrbljenim otrokom pa pomoč za pridobitev poklica.

XII. DELITEV DOHODKA IN OSEBNIH DOHODKOV

125. člen

TOZD soglašajo, da pri delitvi dohodka in osebnega dohodka vsaka TOZD upošteva skupne osnove delitve in skupna načela za postavljanje meril delitve, ki jih bodo določile s skupnim samoupravnim sporazumom.

Pri tem se upošteva tudi merila in osnove samoupravnega sporazuma o delitvi dohodka in osebnih dohodkov, kateremu je pristopilo podjetje ali TOZD.

126. člen

Pri delitvi svojega dohodka se bodo TOZD sporazumele za enotno zgornjo raven oziroma stopnjo nekaterih stroškov, ki vplivajo na oblikovanje ostanka dohodka in ki so v pristojnosti TOZD (amortizacija, investicijsko vzdrževanje, vrednotenje zalog, osebni prejemki iz materialnih stroškov). Prav tako bodo upoštevale z družbenimi dogovori določene obveznosti in prispevke za splošno uporabo in interesne skupnosti.

Za zagotovitev ostanka dohodka bodo TOZD uporabljale tudi skupne osnove in merila za določitev vkalkuliranih osebnih dohodkov in nadomestil osebnega dohodka.

Pri odločanju skupnih osnov za delitev dohodka za osebno in skupno porabo bodo TOZD zlasti upoštevale: stopnjo delovne storilnosti in presežne vrednosti, uporabljena sredstva za doseženi dohodek oziroma ostanek dohodka, minimalno stopnjo akumulativnosti glede na splošne pogoje poslovanja posamezne dejavnosti in razvojne potrebe TOZD.

Pri tem je treba zagotoviti načelo, da sredstva za osebno in skupno porabo naraščajo skladno z delovno storilnostjo in da hitreje naraščajo sredstva akumulacije kot sredstva za osebno in skupno porabo.

Ne glede na to pa TOZD ne bodo delile dohodka za osebno porabo iznad vkalkuliranih osebnih dohodkov in za skupno porabo preko enotnih minimalnih osnov, če ne ustvarijo toliko akumulacije, da bi iz nje krile svoje dolgoročne

127. člen

Pri delitvi dohodka bodo TOZD — po kritju zakonskih in pogodbenih obveznosti ter

obveznosti po družbenih dogovorih in s skupnim sporazumom dogovorjenih vkalkuliranih osebnih dohodkov in drugih osebnih prejemkov — v prvi vrsti zagotovile:

1. Sredstva za osebno in skupno porabo v skladu z rezultati dela in načelom solidarnosti;

2. Sredstva za rezervni sklad po zakonskih predpisih;

3. Sredstva za zagotovitev potrebnih trajnih obratnih sredstev po zakonskih predpisih;

4. Sredstva za vračilo posojil, če ne zadoščajo sredstva amortizacije.

V kolikor izločena sredstva v poslovni sklad ne zadoščajo za obveznosti TOZD pod 4., se zmanjšajo ali v celoti namenijo zato sredstva pod 1. in nato se sredstva pod 3.

128. člen

Delitev sredstev za osebne dohodke bodo vse TOZD enotno urejale s skupnim sporazumom o delitvi osebnih dohodkov.

Z njim bodo TOZD zagotovile načelo, da imajo delavci iste kvalifikacije in enake priizadevnosti na enakih delovnih mestih in ob enakih pogojih dela v podjetju enake obračunske postavke; večji osebni dohodek posameznega delavca je lahko le posledica njegove večje delovne storilnosti in boljšega poslovnega uspeha enote, v kateri dela.

129. člen

Zaradi enakopravnega družbenoekonomskega položaja vseh delavcev v podjetju, druge TOZD solidarno in neodplačno odstopajo del pravice do oblikovanja sredstev za osebno in skupno porabo po določilih samoupravnega sporazuma in družbenega dogovora o delitvi dohodka tisti TOZD, ki ne bi mogla oblikovati toliko sredstev, da bi zadoščala za pokritje vkalkulirane osebne in skupne porabe, kot je določena s skupnim samoupravnim sporazumom.

XIII. STATUSNE SPREMEMBE TOZD IN PODJETJA

130. člen

Iz ene ali več obstoječih TOZD v sestavi podjetja ali iz enega ali več njihovih delov se lahko skladno z zakonom in samoupravnim sporazumom organizirajo nove TOZD.

Ce se organizirajo nove TOZD po prvem odstavku tega člena, se razmejijo sredstva, pravice in obveznosti obstoječih TOZD na nove TOZD, o čemer sklenejo pismen sporazum.

Tako nastala nova TOZD mora v roku 15 dni od dneva veljavnosti sklepa o organiziranju sprejeti sklep o pristopu k samoupravnemu sporazumu o združitvi v podjetje in ta sporazum podpisati.

131. člen

TOZD v sestavu podjetja se lahko med seboj spajajo in pripajajo.

Ce tako nastanejo na podlagi spojitve obstoječih TOZD nove TOZD, se na nove TOZD prenesejo vse pravice in obveznosti prejšnjih TOZD, ki so se spojile; nova nastala TOZD pa mora v roku 15 dni pristopiti in podpisati samoupravni sporazum o združitvi v podjetje.

V primeru pripojitve preidejo sredstva, pravice in obveznosti TOZD, ki se pripaja, na TOZD, h kateri se je pripojila.

132. člen

Delavski svet podjetja ugotovi s svojim sklepom, da TOZD, ki se je spojila ali pripojila ali ukinila, ne obstoji več in da ni več podpisnica tega in drugih sporazumov in družbenih dogovorov.

133. člen

Ce je v podjetju na novo zgrajen njegov del in oblikovana delovna skupnost, odločajo delavci v njej, ali bodo organizirali novo TOZD, če so za to pogoji.

Ce delavci odločijo, da se organizira nova TOZD, mora ta v roku 15 dni od veljavnosti sklepa o organiziranju sprejeti sklep o združitvi v podjetje in ta sporazum podpisati.

Ce se delavci ne odločijo organizirati nove TOZD v novo zgrajenem delu, se novi del pripoji tisti TOZD, ki je dala sredstva za njegovo zgraditev, če pa je zagotovilo sredstva več TOZD, pa se pripoji tisti TOZD, ki jo določijo v medsebojnem sporazumu TOZD, ki so združile sredstva.

134. člen

K samoupravnemu sporazumu o združitvi v podjetje lahko pristopi tudi druga delovna organizacija ali TOZD, ki je bila doslej v sestavi druge delovne organizacije. Pristop se izvrši po postopku, predvidenem v zakonu.

Delovna organizacija oziroma TOZD, ki želi vstopiti v podjetje, mora sprejeti ta samoupravni sporazum o združitvi. O pristopu nove TOZD v podjetje soglasno odločajo vse TOZD, podpisnice tega sporazuma.

Ob takem pristopu obdrži delovna organizacija oziroma TOZD, ki je pristopila k samoupravnemu sporazumu o združitvi v podjetje vsa svoja sredstva, pravice in obveznosti, svoje samoupravne pravice pa začne z dnem podpisa sporazuma in izvedeno registracijo izvrševati po samoupravnem sporazumu o združitvi.

135. člen

TOZD se lahko ukine:

1. Ce ne izpolnjuje z zakonom predpisanih pogojev za opravljanje svoje dejavnosti;

2. Ce trajneje ne more plačevati svojih obveznosti in tako sklenejo TOZD, ki so njene obveznosti subsidiarno prevzele;

3. Ce ni več naravnih pogojev za opravljanje dejavnosti, ki je njen poslovni predmet;

4. Ce ni več dejanskih možnosti za delo;

5. Ce z dohodkom, ki ga dosega, ne more zagotoviti delavcem z zakonom ali s samoupravnim sporazumom minimalnega osebnega dohodka;

6. Ce se spoji z drugo TOZD, če se pripoji drugi TOZD ali razdeli na več TOZD.

O prenehanju TOZD iz razlogov pod 1. do 5. odloči delavski svet podjetja.

Postopek likvidacije določa statut podjetja oziroma zakon.

136. člen

Skladno z ustavo in zakoni lahko člani delovne skupnosti TOZD izločijo svojo TOZD iz sestava podjetja in se pripojijo drugemu podjetju ali se konstituirajo kot samostojna delovna organizacija pod naslednjimi pogoji:

— če se s tem ne kršijo interesi in pravice drugih TOZD. Ako so te vložile vanjo sredstva ali pa prejele dolgoročne obveznosti, da bi dosegla dolgoročne cilje.

— Ce se s tem ne kršijo interesi in pravice podjetja kot celote. To je, če izločitev TOZD ne povzroči naložb v izgradnjo ali v osnivanje proizvodnje oziroma tehnologije, s katerimi bi podjetje moralo nadomestiti dejavnost izločene TOZD, ki jo je ta opravljala za druge TOZD.

— Ce se s tem ne omogoči normalni potek dejavnosti drugih TOZD, oziroma izvrševanje dolgoročnih obveznosti podjetja in če bi to povzročilo zmanjšanje dohodka drugih TOZD.

137. člen

Ce TOZD, ki je sprejela sklep o izločitvi iz podjetja, uporablja v svojem poslovanju sredstva podjetja oziroma sredstva TOZD, je dolžna vsa sredstva vrniti preden se izloči.

Delavski svet podjetja lahko določi v soglasju z drugimi TOZD, da se dolgoročna sredstva spremenijo v skupno vlaganje ali pa se vrnejo v roku in pogojih, ki ne more biti boljše od splošnih kreditnih pogojev banke, s katero podjetje posluje.

Medsebojna razmerja ob izločitvi se dogovorijo s pogodbo.

138. člen

Podjetje se lahko spoji z drugo delovno organizacijo, pripoji k drugi delovni organizaciji ali razdeli na dve ali več delovnih organizacij v skladu z določili zakona.

O spojitvi, pripojitvi ali razdelitvi podjetja odločajo člani delovnih skupnosti vseh TOZD v sestavi podjetja z referendumom.

Sklep o spojitvi, pripojitvi ali razdelitvi podjetja je sprejet, če je na podlagi glasovanja na referendumu sprejet v dveh tretjinah TOZD, v vsaki od njih pa z večino glasov vseh njenih članov delovne skupnosti in če je v vseh TOZD v sestavi podjetja skupno število članov delovne skupnosti, ki so glasovali za sklep, večje od polovice skupnega števila vseh članov delovne skupnosti v podjetju.

TOZD, v kateri člani delovne skupnosti niso sprejeli sklep o spojitvi, pripojitvi oziroma razdelitvi podjetja, se lahko izloči iz podjetja pod pogojem in po postopku določenem za izločitev.

139. člen

Podjetje se lahko združi tudi v sestavljeno organizacijo združenega dela, če sklene pod določenimi pogoji v zakonu samouprani sporazum o združevanju v sestavljeno organizacijo združenega dela.

XIV. ODGOVORNOST ZA NEIZPOLNJEVANJE SAMOUPRAVNEGA SPORAZUMA IN REŠEVANJE SPOROV

140. člen

TOZD so dolžne izpolnjevati s tem sporazumom dogovorjene obveznosti in se ravnati po dogovorjenih načelih.

TOZD, ki ne bi izpolnjevala določil tega sporazuma ali sklepov organov upravljanja, sprejetih na podlagi določil tega sporazuma, je odgovorna materialno in samoupravno.

Delavski svet podjetja predlaga najprej javno razpravo o kršitvi sporazuma na zboru delovne skupnosti TOZD, ki krši sporazum, javno obsodbo kršilca in poziv, da se kršitev odpravi. Če kršilec ne odpravi kršitve, delavski svet podjetja predlaga pristojnemu organu njegovo razrešitev in odpoklic.

Če TOZD kljub temu ne ukrene vse, da se kršitev odpravi, delavski svet podjetja predlaga vsem ostalim podpisnicam, da sklepajo o izključitvi take TOZD iz sporazuma.

141. člen

V kolikor pride med TOZD ali med TOZD in podjetjem do spora iz notranjih odnosov v zvezi z urejanjem in uresničevanjem samoupravnih in poslovnih odnosov, obvezno rešuje te spore notranja arbitraža, katere odločitev je dokončna in ima moč izvršilnega naslova.

142. člen

Notranja arbitraža je stvarno pristojna reševati iz prejšnjega člena vse spore, ki nastanejo v zvezi z izvrševanjem določil samoupravnih sporazumov, v zvezi s sklenitvijo in izvrševanjem pogodb in iz medsebojnih poslovnih razmerij ter statusne zadeve.

Notranja arbitraža ima štiri člane in predsednika.

Vsaka stranka, ne glede na to, koliko TOZD jo tvori (sospornitvo), imenuje v arbitražo po dva člana; ti člani skupaj pa imenujejo predsednika kot petega člana.

Za postopek pred notranjo arbitražo se smiselno uporabljajo načela zakona o pravnem postopku.

Podrobnosti o uvedbi postopka, formiranju notranje arbitraže in o postopku pred arbitražo, vključno s procesualnimi roki, ureja splošni akt.

143. člen

TOZD so za neizpolnitev ali za nepravilno izpolnitev določb tega samoupravnega sporazuma ali na njem temelječih poznejših sporazumov in splošnih aktov odgovorne delovni in družbeni skupnosti materialno in moralno.

Za storitve in opustitve iz prejšnjega odstavka odgovarjajo odgovorne osebe disciplinsko

144. člen

Člani delovnih skupnosti TOZD in organi TOZD ali podjetja so dolžni odboru samouprav-

ne delavske kontrole prijaviti neizpolnjevanje in kršitve določb tega sporazuma ali na njem temelječih poznejših sporazumov ali splošnih aktov.

Odbor samoupravne delavske kontrole tudi sam od sebe zasleduje neizpolnjevanje in kršitve iz prejšnjega odstavka.

Postopek in ukrepanje proti kršiteljem določa poseben splošni akt.

145. člen

Proti TOZD, ki ne izpolnjuje obveznosti po tem sporazumu, predlaga delavski svet podjetja njenim delavcem, da izvedejo enega od naslednjih ukrepov:

- razrešitev poslovnega organa,
- odpoklic organa upravljanja in razpis novih volitev.

Sklep o tem sprejme delavski svet podjetja na predlog odbora samoupravne delavske kontrole.

146. člen

V kolikor TOZD, ki so ji predloženi ukrepi iz prejšnjega člena, teh ukrepov ne izpolni ali noče izpolniti obveznosti po tem sporazumu, delavski svet podjetja uvede arbitražni postopek.

XV. DRUŽBENOPOLITIČNE ORGANIZACIJE

147. člen

V TOZD in v podjetju delujejo naslednje družbenopolitične organizacije: Zveza komunistov, Zveza sindikatov in Zveza mladine.

Delavci se v družbenopolitičnih organizacijah povezujejo zaradi uresničevanja svojih s programi in statuti določenih nalog, in da svojim članom pomagajo uveljaviti njihov družbeno-ekonomski položaj v združenem delu ter zagotovijo spoštovanje pravic in dolžnosti delavcev, kot jih določata ustavi SFRJ in SRS.

148. člen

TOZD in podjetje bodo zagotovile družbenopolitičnim organizacijam ustrezne pogoje za njihovo delo.

Organi upravljanja in vodstva TOZD in podjetja morajo družbenopolitične organizacije obveščati in jim dostavljati ustrezna gradiva o vseh pomembnih zadevah poslovanja.

149. člen

Družbenopolitične organizacije razpravljajo o vseh pomembnih zadevah v poslovanju svoje TOZD ali podjetja in posredujejo svoje pripombe pristojnim organom.

Organi TOZD in podjetja morajo obravnavati predloge družbenopolitičnih organizacij in do njih sprejeti stališča ter o tem obvestiti predlagatelje.

150. člen

Osnovne naloge družbenopolitičnih organizacij v samoupravnem sistemu družbenega dela so predvsem v tem, da:

— dajejo mnenja in predloge k statutu in drugim splošnim aktom preden jih sprejemajo samoupravni organi;

— so politični nosilec kandidatne liste za članke organov samoupravljanja in kolektivnih izvršilnih organov;

— dajejo pobudo za sklic zborov delovnih ljudi;

— predlagajo izvedbo referendumov o vprašanih, ki jih določata zakon in samoupravni sporazum;

— sodelujejo pri oblikovanju in izvajanju kadrovske politike in dajejo oceno o moralno-politični kvaliteti posameznih članov na odgovornih delovnih mestih;

— dajejo družbenopolitično oceno o posameznih predlogih, ukrepih in rezultatih;

— dajejo družbenopolitično oceno o delovanju organov upravljanja, izvršilnih organov in delavcev na odgovornih delovnih mestih;

— ščitijo interese svojih članov;

— izvajanje drugih dolžnosti, ki jih vsebujejo njihovi programi dela.

XVI. in XVII. poglavje, prosim, izrežite iz 10. strani Hmeljarja in ju pripnite k tem samoupravnim predpisom.